

PROJEKT

DYNAMICKÁ ROVNOVÁHA

skripta metodických postupů

dynamická
rovnováha

02: Odpovědný přístup k financím

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

- 01 Odpovědný přístup k životnímu prostředí a udržitelnému rozvoji;
- 02 Odpovědný přístup k financím;**
- 03 Odpovědné spotřebitelské chování;
- 04 Vztah k médiím a informačním technologiím;
- 05 Zdravý životní styl;
- 06 Aktivní občanství a participace občanů na veřejném dění;
- 07 Dobrovolnictví;
- 08 Prevence kriminality, šikany, psychického násilí;
- 09 Aktivní přístup k obhajobě svých práv a k získávání informací o svých právech;
- 10 Aktivní občanství ve vztahu k regionu a lokálnímu společenství.

02: Odpovědný přístup k financím

1. Úvod

2. Finanční gramotnost

- Definice finanční gramotnosti
- Aspekty působící na finanční gramotnost
- Přínosy finanční gramotnosti

3. Peníze a funkce peněz

- Historie vzniku peněz
- Funkce peněz

4. Inflace a věcná a peněžní hodnota

- Inflace
- Míra inflace a její důsledky
- Peněžní a věcná hodnota

5. Finanční trh a banky

- Rozdělení finančního trhu
- Finanční instituce a jejich funkce
- Banky a bankovní služby
- Bezpečnost v bankách
- Platební metody a nástroje

6. Spoření a investování

- Základy investování – investiční trojúhelník
- Význam času ve spoření a investování
- Úrokový výnos, složené úročení
- Cíle spoření a investování
- Nástroje spoření a investování - finanční produkty, cenné papíry a jiné investice
- Investování do cenných papírů, podílové fondy jako kolektivní investování
- Potenciál a rizika jednotlivých forem investic, zásady investování

7. Úvěry a půjčky

- Úvěrové instituce a úvěrové registry
- Typy úvěrů
- Úvěrové pojmy
- Cena úvěru - úroková sazba, poplatky
- Dobré a špatné úvěry
- Zadlužení, dluhová past
- Sjednávání úvěru – na co si dát pozor

8. Pojištění

- Historie a funkce pojištění
- Druhy pojištění a pojistných produktů
- Kdy a jak se pojistit a co zvažovat

9. Finanční plánování

- Principy finančního plánování v domácnosti
- Jak sestavit osobní finanční plán a pomoc finančních poradců

10. Finance a pozitivní a odpovědné myšlení

- Odpovědné chování v různých životních situacích
- Myšlení milionářů

11. Závěr

02: Odpovědný přístup k financím

Zpracoval: Ing. Aleš Krajina

1. Úvod

Po mnoha letech totalitního komunistického režimu a následného překotného a neřízeného rozvoje kapitalistické ekonomiky po revoluci v roce 1989 je finanční kultura našich občanů v žalostném stavu. Chybějící kontinuální vývoj demokracie, ekonomiky a zákonodárství se na tomto stavu silně podepsal.

Občanům chybí obecně finanční gramotnost. Ta finanční gramotnost, která je základním prvkem prevence předlužení a následného sociálního vyloučení, ta finanční gramotnost, která je základním nástrojem aktivní politiky zaměstnanosti a ta finanční gramotnost, která je předpokladem kvalitního života občana ve složité státní ekonomice.

Tato skripta jsou tedy příspěvkem k výchově občanů v oblasti finanční gramotnosti.

2. Finanční gramotnost

2.1 Co je to finanční gramotnost

Finančně gramotný občan se orientuje v problematice peněz a cen a umí rozumně hospodařit se svými osobními či rodinnými financemi.

FINANČNÍ GRAMOTNOST = ABECEDA OSOBNÍHO FINANČNÍHO HOSPODAŘENÍ

Finanční gramotnost je soubor znalostí, dovedností a hodnotových postojů občana, nezbytných k tomu, aby kvalitně finančně zabezpečil sebe a svou rodinu.

2.2 Vlivy působící na finanční gramotnost

2.2.1 Informační gramotnost

Jedním ze základních předpokladů finanční gramotnosti občana je jeho **informační gramotnost**, tedy schopnost přijímat, nalézat, chápat a vyhodnocovat informace z hlediska jejich hodnověrnosti, účelovosti a reálné informační hodnoty.

Doporučení:

V dnešní době se na vás ze všech stran chrlí informace, z televize, rádia, tisku, internetu, a z reklam všeho druhu. Buďte obezřetní, nevěřte všemu, co vidíte a slyšíte.

Než uděláte nějaké zásadní rozhodnutí, zjistěte si k dané problematice množství informací z různých nezávislých zdrojů, vše si dobře promyslete, spočítejte a popřípadě si nechte poradit. K tomu můžete využít služeb různých občanských poraden a sdružení či přímo finančních odborníků a poradců.

2.2.2 Právní gramotnost

Dalším z důležitých předpokladů finanční gramotnosti občana je jeho **právní gramotnost**. Je to souhrn jeho znalostí a informací z oblasti práva tak, aby s nimi byl schopen prosazovat svá práva, patřičně plnit své povinnosti a kvalifikovaně se v této oblasti orientovat a rozhodovat.

K důležité součásti právní gramotnosti patří **právní znalost smluv** a důsledků neplnění smluvních ustanovení, aplikovaná na smlouvy k finančním produktům (úvěrové smlouvy, pojistné smlouvy všeobecné obchodní podmínky atd.).

Doporučení:

Při uzavírání jakýchkoli smluv k finančním produktům si smlouvy pozorně prostudujte (nejlépe v klidu doma), všimněte si i příloh smlouvy, všeobecných obchodních podmínek a dalších součástí smlouvy. Čemu nerozumíte, nechte si podrobně od finanční instituce vysvětlit! Ve kvalitní finanční instituci vám jejich pracovníci rádi vše vysvětlí a poradí. V žádném případě neuzavírejte smlouvy pod tlakem! Pokud máte jakékoli pochybnosti, ověřte si je, nejlépe na internetu, který je obrovským zdrojem informací, a ověřte si reference o příslušné finanční instituci a zkušenosti ostatních klientů.

2.2.3 Psychologické a sociální aspekty

I když peníze prý nedělají člověka šťastným, zcela určitě jej činí z velké části svobodným a nezávislým. Větší část svého života se člověk zaměřuje na získávání peněz. Z HOMO SAPIENS se tak stává HOMO ECONOMICUS (viz Slabikář finanční gramotnosti, 2.vydání, COFET 2011). Homo Economicus = člověk podřizující se ekonomickým zájmům. Touha po penězích se stává základní motivací lidského chování.

Přístup k penězům však není u člověka jednotný, ale liší se např. podle míry inteligence, stavu psychiky a také podle pohlaví. Muži jsou spíše „lovci“ (jdou do většího rizika, ale také za většími penězi), ženy jsou spíše „sběrači“ (mnohem konzervativnější).

Kromě těchto psychologických aspektů hrají velkou roli ve finanční gramotnosti aspekty sociální. Nedostatek finanční gramotnosti vede u takového občana často k předlužení s následky sociálně patologických jevů jako:

- Je ohrožen exekucí majetku.
- Nevyplatí se mu legálně pracovat, protože by mu na velkou část mzdy byla uvalena exekuce. Preferuje kombinaci sociálních dávek a nelegální práce.
- Upadá do závislosti na sociálních dávkách a je ohrožen rizikovým životním stylem.
- Jako neplatič nájemného, energií a služeb je ohrožen vystěhováním do velmi nekvalitního bydlení a případně úplnou ztrátou bydlení.
- Předluženým rodinám může hrozit i odebrání dětí do ústavní péče.
- Je vytlačován na okraj společnosti mezi znevýhodněné skupiny obyvatelstva a je vystaven dalším sociálně patologickým jevům:
 - závislost na návykových látkách
 - alkoholismus
 - gamblerství
 - kriminalita
 - agrese, násilí, šikana
 - sebevražedné sklony

Řešení této problematiky je předmětem části sedmé tohoto materiálu.

2.3 Přínosy finanční gramotnosti

Zvyšování finanční gramotnosti je tak důležitou prevencí proti předlužování se všemi výše uvedenými negativními jevy.

Přínosy péče o zvyšování finanční gramotnosti lze rozdělit do dvou základních skupin – přínosy pro společnost a přínosy pro jedince.

Přínosy pro společnost spočívají především ve snížení nezaměstnanosti a kriminality, což má pro společnost obrovské ekonomické benefity.

Přínosem pro jednotlivce je zejména jeho lepší orientace ve finančních produktech vedoucí k racionálnějšímu zacházení s penězi a vyšší životní úrovni jednotlivce.

Vzdělávání k finanční gramotnosti je celoživotním vzděláváním, umožňujícím jednotlivci rozumět svým finančním a ekonomickým záležitostem, racionálně hospodařit se svými financemi a efektivněji využívat své vydělané peníze.

3.1 Historie peněz

Už v dávných dobách na úsvitu civilizací bylo potřeba řešit **směnu různého zboží**. Nejjednodušším způsobem, jak něčeho takového dosáhnout je vzájemná výměna různých věcí stejné nebo velmi podobné hodnoty (tzv. barterový obchod).

Efektivita tohoto typu obchodu je bohužel velmi nízká, protože bylo vždy nutné hledat **osobu, která nabízí vámi požadovanou věc a zároveň je ochotna akceptovat nabízenou** protihodnotu. Z tohoto důvodu byl nutný příchod něčeho, co by se dalo používat jako univerzální hodnota – most mezi prodejem a nákupem.

Takovými **všeobecnými ekvivalenty** bylo např. v Babylóně obilí, v Číně mušličky, u starých Slovanů to bylo plátno, jinde se používal dobytek, kožešiny, sůl a ještě dnes jsou někde ke směně stále využívány cigarety. V průběhu historie se jako nejvhodnější komodita pro tento účel nakonec ukázalo zlato (bylo vzácné, dobře zpracovatelné, neomezeně trvanlivé a široce akceptovatelné).

Zlato bylo jako platidlo použitelné v jakémkoli stavu, ovšem z praktických důvodů začaly být časem používány **mince**, jejichž ražba měla potvrzovat ryze a hmotnost daného kusu kovu. Obchodníci začali zlaté, nebo později také stříbrné či měděné slitky označovat hodnotou hmotnosti a později i různými obrázky a symboly. Ve chvíli, kdy kovový slitek označil svým výsostným znakem panovník a zaručil se tak za správnou váhu a za ryze kovu, začínáme hovořit o mincích (7. – 6. století před naším letopočtem).

V průběhu času se používání mincí stalo neefektivní pro manipulaci s většími částkami peněz, a proto se začaly používat **papírové peníze – bankovky** (v podstatě vznikly na základě fungování templářských bank již někdy v 11. století). Hodnota těchto bankovek se odvozovala od množství zlata, které reprezentovala (bankovky tedy byly kryté zlatem).

V určitých situacích (během válek) vláda některé bance povolila vytisknout více bankovek, než kolik měla zlata v trezorech, aby mohla financovat své aktivity. Za normálních okolností by se všichni vlastníci bankovek vrhli na banku k pokusu vybrat své zlato dříve, než to udělají ostatní, a proto byla daná banka také osvobozena od nutnosti na požádání vydat zlato (bylo tím tedy odvráceno nebezpečí bankrotu).

Až do začátku 20. století byla takováto inflační období spíše výjimečná, ale první světová válka představovala přelom. Návrat ke zlatému standardu (krytí bankovek zlatem) byl totiž špatně provedený a neúplný a velká hospodářská krize znamenala další státní intervence do monetárních záležitostí, a proto byly všechny ekonomiky donuceny během minulého století upustit od zlatého standardu.

Jako peníze nyní tedy neslouží drahý kov, ale samotné bankovky tištěné centrální bankou – jsou to nekryté peníze. Zákony určující bankovky jako zákonné platidlo vynucují jejich používání a slouží k zabránění konkurence jiných měn (drahých kovů či jiných). Jelikož není množství oběživa již nijak fyzicky omezeno, zažíváme vysoké míry inflace, protože centrální banky už nejsou nijak omezeny v monetární expanzi.

Tím však „odhmotňování“ peněz neskončilo. Když se zavedly bankovní účty a úvěry, nemusely být všechny peníze kryty kovem a od 19. století ani bankovkami. Naopak stále větší část měnové zásoby byla a je na bankovních účtech, od poloviny 20. století elektronických. Peníze tak už nejsou ani papír, nýbrž záznamy v počítačích. Jejich jistota se tím příliš nezměnila: nadále za měnu ručí stát, nepřímo ale všichni jejich držitelé. Kdyby je lidé přestali přijímat, měna by se zhroutila. Naproti tomu **elektronické (bezhotovostní) peníze** umožňují daleko pružnější zacházení s nimi.

Poznámka:

Věděli jste, že americký dolar je vlastně český vynález? Dolar vznikl ze slova *daler*, které vzniklo ze slova *thaler*, což byla zkratka německého slova *Joachimthaler*. V češtině toto slovo znamená *Jáchymovský tolar*. *Jáchymovské toлары* byly v 16. století velmi kvalitní mince. Pro své dobré jméno byly velice rozšířeny.

3.2 Funkce peněz

Jak vyplývá z historického vývoje peněz, plní peníze několik již zmíněných funkcí:

- **Prostředek směny**

Peníze se staly všeobecným ekvivalentem v obchodě, peníze lze volně směňovat za zboží a služby.

- **Jednotka účtování**

Peníze se staly univerzálním měřítkem ceny zboží a služeb, lze jimi vyjádřit dluh. Peníze tak usnadňují ekonomickou kalkulaci. Obecně je jakákoliv vyspělá ekonomika bez peněz nepředstavitelná

- **Dočasný uchovatel hodnoty**

Peníze slouží jako forma majetku, prostředek jeho akumulace. Je třeba podotknout, že peníze nemusí být zdaleka nejlepším způsobem uchování hodnoty a obvykle jím ani nejsou. Proto by asi bylo korektnější nazývat je v současné podobě pouze platidlem.

4. Inlace a věcná a peněžní hodnota

4.1 Inlace

Zavedením a prosazením měny, založené pouze na zárukách bank a států, se sice odstranila hospodářská omezení díky nedostatku zlata, vzniklo však nové riziko **znehodnocování peněz** čili inflace. V průběhu 20. století se různé měny postupně zbavovaly zlatého krytí (Velká Británie 1931, USA 1971 a jako poslední Švýcarsko roku 1999). Nicméně už předtím, zejména v souvislosti s oběma válkami, začala vznikat trvalá inflace.

Inlace je všeobecný růst cenové hladiny zboží a služeb v ekonomice.

Inlace má za následek **pokles kupní síly peněz**, protože za stejnou částku lze koupit méně zboží a služeb. Snížení reálné hodnoty peněz a dalších peněžních aktiv vede k nejistotě ohledně budoucího vývoje cen, a to odrazuje investice a úspory. Vysoká inflace může vést k nedostatku zboží, pokud je spotřebitelé začnou hromadit z obavy, že ceny se v budoucnu zvýší. Vysoká inflace vede k selhání fungování trhu, protože rychle se měnící ceny přestávají být hodnověrným měřítkem hodnoty zboží a služeb.

Poznámka:

Rekordmanem v rychlosti znehodnocování peněz bylo v nedávné minulosti africké Zimbabwe. V roce 2008 zde cenová hladina vzrostla meziročně o víc než 10 milionů procent!

Příčin vzniku inflace je několik. Za hlavní se považuje růst objemu peněz v ekonomice. Více peněz zvyšuje poptávku, která tak tlačí na růst cen. Z toho plyne, že výši inflace má ve svých rukách centrální banka, která je zodpovědná za vydávání peněz.

4.2 Míra inflace a její důsledky

Změnu cenové hladiny za určité období udává **míra inflace**. Nejčastěji se inflace měří **indexem spotřebitelských cen**. V indexu spotřebitelských cen se porovnávají ceny vybraných výrobků a služeb a přisoudí se jim podíl podle toho, jak se podílí na celkové spotřebě domácností (tzv. **spotřební koš**). Porovnáním hodnoty tohoto indexu v různých obdobích se získá míra inflace.

INFLACE = NEVIDITELNÝ NEPŘÍTEL PENĚŽ

Pokud nezhodnotíte vaše peníze ročně alespoň ve výši roční inflace, váš finanční majetek ztrácí hodnotu!

Příklad:

Uložil jsem peníze na 1 roční termínovaný vklad s výnosem 2% p.a.

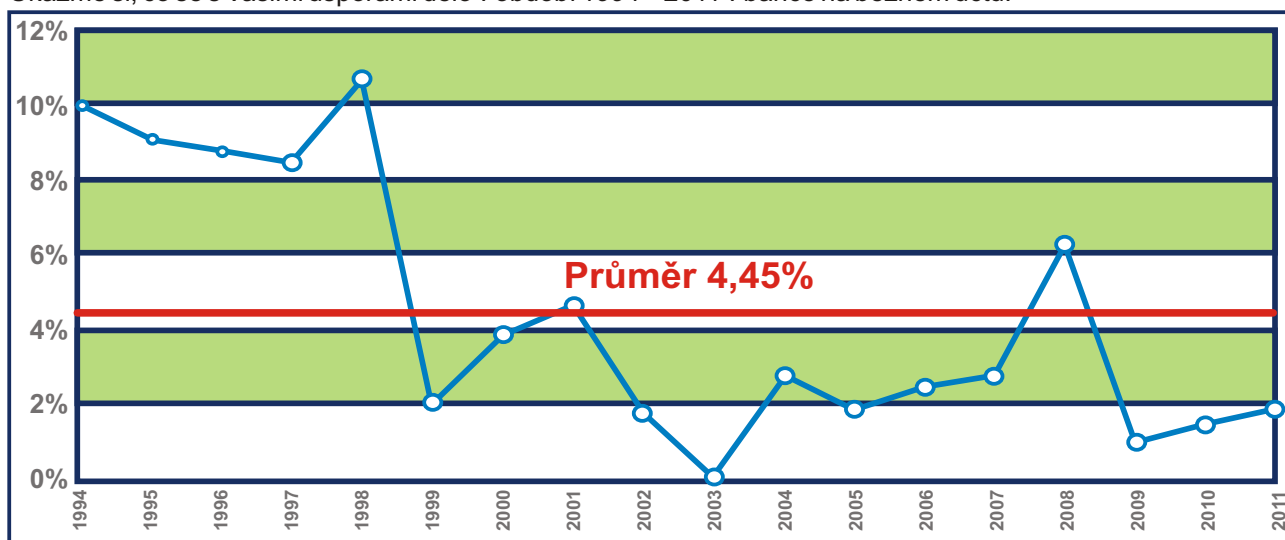
Po roce jsem obdržel od banky slíbený výnos mínus 15% srážková daň z výnosu, tedy jen 85% získaného výnosu, což znamená $2\% \times 0,85 = 1,7\%$ p.a.

Roční míra inflace za dané roční období činila 3,2% p.a.

Můj reálný výnos (reálné zhodnocení peněz) činil $1,7 - 3,2 = -1,5\%$

Závěr: nejen, že jsem peníze nezhodnotil, mé peníze touto transakcí ztratily reálnou hodnotu o 1,5 %!

Ukažme si, co se s Vašimi úsporami dělo v období 1994 – 2011 v bance na běžném účtu:

Pokud jste v roce 1994 vložili 100 000 Kč do banky, tak v roce 2011 by reálná kupní síla vašeho vkladu byla jen 46 125 Kč. (V grafu je zachycena skutečná míra inflace, jejíž průměr činil 4,45 % p.a.)

4.3 Věcná a peněžní hodnota

Peněžní hodnota:

- S peněžní hodnotou získáváme nějaký dlužební titul (dlužní úpis) a **stáváme se věřiteli**. Věříme, že nám protistrana peníze vrátí.
- Jsme závislí na tom, zda je dlužník (banka, pojišťovna, stavební spořitelna, stát) schopen své dluhy splatit a vrátit nám peníze.
- Peněžní hodnota nám může kolísat v závislosti na hodnotě měny, ve které se obchodování uskutečnilo.
- **Peněžní hodnota oproti věcné hodnotě ztrácí svou cenu!**

Věcná hodnota:

- S věcnými, reálnými hodnotami **se stáváme majiteli věcí!**
- Tím jsme v porovnání s věřiteli, kteří vlastní dlužní úpis, nezávislí na tom, zda dlužník svůj dluh splatí.
- Věcná hodnota oproti peněžní hodnotě neztrácí svojí cenu!

Věcná hodnota vyjádřená penězi v čase obvykle roste!

Reálná hodnota obleku je stále stejná, mění se pouze její cena a ta s inflací roste!

Příklady peněžních a věcných hodnot

PENĚŽNÍ HODNOTY	VĚCNÉ HODNOTY
Vkladní knížka	Nemovitost – budova
Peněžní účet u banky (běžný, spořicí)	Nemovitost – pozemek, půda
Stavební spoření	Drahé kovy, (zlato, stříbro...)
Termínovaný vklad	Diamanty
Zástavní list	Starožitnosti, sbírky
Penzijní připojištění	Umění
Životní pojištění (kapitálové, investiční, důchodové)	Akcie
Dluhopisy	Jakékoli investice do reálného majetku
Podílový fond – peněžního trhu	Podílový fond – nemovitosti
Podílový fond – dluhopisový	Podílový fond – akciový
Penzijní fond	Podílový fond – komoditní

Peněžní hodnota v čase klesá

Věcná hodnota v čase roste

5. Finanční trh a banky

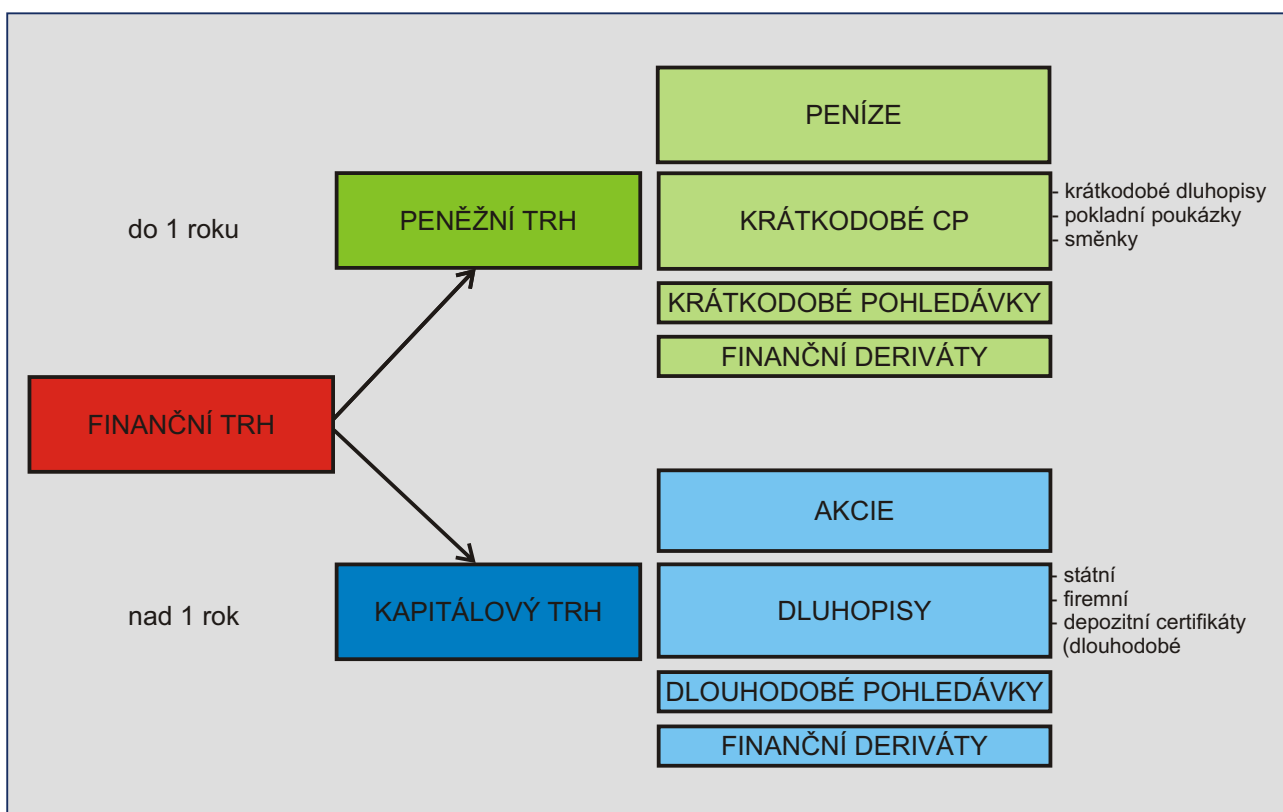
5.1 Rozdělení finančního trhu

Finanční trh je systém institucí a instrumentů, zabezpečující pohyb peněz a kapitálu mezi různými ekonomickými subjekty na základě nabídky a poptávky. Jeho účastníkem jsou finanční ústavy – jako například banky, pojišťovny, záložny, penzijní fondy, investiční fondy, kampeličky, leasingové společnosti, či makléři, ale také emitenti cenných papírů, firmy, burzy cenných papírů a investoři. Je to trh, jako každý jiný, jen **se obchoduje s penězi jako zbožím**. Na tento trh v Česku dohlíží Česká národní banka.

Finanční trh dělíme na **peněžní a kapitálový trh**.

Kapitálový trh je místo, kde dochází ke směně kapitálu prostřednictvím cenných papírů a jejich derivátů. Emitenti, tedy státní a veřejné instituce, finanční instituce a podniky, vydávají cenné papíry a nabízejí je k prodeji na burze. Tímto způsobem získávají zdroje pro financování vlastní činnosti. Cenné papíry kupují investoři. Jsou to banky, podílové nebo penzijní fondy, pojišťovny, jiné právnické ale i fyzické osoby, které tímto způsobem zhodnocují své volné peněžní prostředky. Kapitálový trh, jehož je burza nedílnou součástí, je jedním z nejdůležitějších prvků každé zdravé a dobře fungující ekonomiky.

Pro **peněžní trh** platí, že finanční „zboží“ má splatnost do jednoho roku (nástroji transakcí jsou šeky, směnky, depozitní certifikáty, ale též i krátkodobé úvěry a ostatní krátkodobé cenné papíry). Tento trh nemá (na rozdíl od kapitálového) uvedenou přesnou dobu, avšak tvoří jej síť bankovních ústavů, makléřů, kupců, prodejců či různých dalších zprostředkovatelů. Největší význam ze všech těchto hráčů na trhu mají ale banky.

Z pohledu České národní banky se **finanční trh** dělí na následující části dle odvětvové klasifikace:

- **peněžní trh** (zahrnuje i platební styk, elektronické peníze a platební systémy)
- **kapitálový trh**
- devizový trh
- **bankovníctví**
- družstevní bankovníctví
- pojišťovnictví a penzijní připojištění
- komoditní trh, trh drahých kovů (obor puncovníctví)

5.2 Finanční instituce a organizace

Se světem financí se setkáváme denně ze zpráv a informací z médií, ale v praktickém životě především prostřednictvím finančních institucí. V ČR existuje několik důležitých finančních orgánů a úřadů. Většina z nás dobře zná **finanční úřad**, který dohlíží na správné odvody daní. Čas od času přijdeme do styku s **celním**

úřadem při odvádění cla z dovezeného zboží ze zahraničí mimo EU. Celní úřad současně doplňuje finanční úřad v oblasti správy spotřební daně a dalších daňových otázek.

Ministerstvo financí je ústředním orgánem pro státní rozpočet republiky a zjednodušeně řečeno má na starosti řízení všech ostatních finančních záležitostí nevychleněných do působnosti ČNB.

Všichni určitě také víme, že naše **centrální banka**, tedy **Česká národní banka**, má na starosti bankovní dohled nad ostatními bankami. Méně se ale ví, že vykonává dohled nad celým finančním trhem u nás, tedy také nad družstevními záložnami, pojišťovnami, penzijními fondy, kapitálovým trhem i institucemi elektronických peněz. ČNB vydává (emituje) peníze, určuje pravidla platebního styku a funguje jako zúčtovací centrum mezi bankami. V neposlední řadě řídí měnovou politiku státu s cílem vytvářet příznivé nízkoinflační ekonomické prostředí. ČNB je tak prakticky nejdůležitější finanční institucí v zemi.

V praxi se však nejčastěji setkáme s některými z následujících finančních institucí:

1. **Banky**
2. **Stavební spořitelny**
3. **Směnárný**

Banky a spořitelny, směnárný, stavební spořitelny tvoří nejznámější a také nejvýznamnější skupinu finančních institucí zabývajících se zejména platebním stykem, bankovními vklady a spořením a úvěrováním.

4. **Spořitelní a úvěrová družstva (družstevní záložny, kampeličky)**

Kampeličky a záložny doplňují tento bankovní sektor s obdobnou ale obvykle redukovanou nabídkou služeb. Zde jsou zákazníci současně členy těchto spořitelních a úvěrových družstev.

5. **Nebankovní finanční společnosti (poskytovatelé nebankovních úvěrů)**

Nebankovní poskytovatelé úvěrů tvoří velmi početnou skupinu finančních subjektů, často s velkou mediální podporou. Nabízejí úvěry fyzickým či právnickým osobám a zpravidla těm, kteří úvěr u banky nedostanou. S jejich větším podnikatelským rizikem se pojí i obvykle vyšší cena jejich služeb (vyšší poplatky, úroky a sankce). Kromě poctivých a seriózních firem zde existuje spousta podvodných (obvykle malých) firem, zneužívajících finanční tísně klientů.

6. **Nebankovní platební systémy**

Kromě bank existují i nebankovní platební systémy, jako např. Western Union zabývající se převodem hotových peněz mezi občany a institucemi různých zemí téměř celého světa. Specifickými platebními systémy jsou převody peněz v rámci internetových obchodů. Nejrozšířenějším z nich je PayPal.

Stále významnější roli ve financích občanů hrají a budou hrát platební karty. Mezi nejvýznamnější společnosti a asociace platebních karet, které platební karty vydávají a zaúčtovávají transakce s nimi, patří VISA, MasterCard, American Express nebo Diners Club.

7. **Burza cenných papírů, RM-SYSTÉM, brokeri (obchodníci s cennými papíry)**

8. **Investiční společnosti a investiční fondy**

9. **Obchodníci se zlatem a jinými komoditami**

Burza, obchodníci s cennými papíry a komoditami, brokeri, investiční společnosti a investiční fondy jsou instituce působící na trhu s cennými papíry (kapitálovém trhu) a na trhu s komoditami (vzácnými kovy, diamanty, surovinami, zemědělskými plodinami apod.) a hrají čím dál větší roli v oblasti spoření a zhodnocování volných peněz, a to jak občanů, tak firem.

10. **Penzijní fondy a penzijní společnosti**

Specifickou skupinou finančních institucí jsou penzijní fondy a penzijní společnosti. Penzijní fondy poskytují občanům penzijní připojištění. Provádí správu úspor na stáří a se svěřenými prostředky obezřetně podnikají na finančním trhu. Přibližně 10 v současnosti fungujících penzijních fondů je sdruženo pod Asociací penzijních fondů. V rámci penzijní reformy, tzv. 2. pilíře, začínají od roku 2013 nabízet služby zhodnocení finančních prostředků na stáří penzijní společnosti.

11. **Pojišťovny**

Pojišťovny jsou další velmi významnou skupinou finančních institucí, které za úplatu poskytují podnikatelům i občanům ochranu před rizikem. V ČR funguje v současnosti přes 50 pojišťoven, z nichž mnoho z největších a nejznámějších pojišťoven patří do velkých mezinárodních společností. Tyto pojišťovny u nás musí mít licenci MF na pojištění osob, pojištění majetku nebo pojištění odpovědnosti.

12. **Leasingové společnosti**

Leasingové společnosti poskytují svým klientům zajímavý způsob financování jejich potřeb – finanční pronájem věci popř. s následnou koupí najaté věci. Leasingem je možné financovat pořízení většinou movité věci (obvykle automobilu), výjimečně také nemovitosti. Existuje několik druhů leasingu, obvykle rozlišujeme finanční leasing, operativní leasing, často se mluví také o zpětném leasingu.

13. Faktoringové a forfaitingové společnosti

Faktoringové společnosti poskytují krátkodobé úvěry při dodávkách zboží a podstatou takového financování je odkup krátkodobých pohledávek zpravidla bez postihu vůči původnímu věřiteli.

Forfaitingové společnosti umožní firmám financovat vývoz produktů. Forfaiting je odkup bezpečně zajištěných střednědobých nebo dlouhodobých exportních pohledávek, od faktoringu se liší především zaměřením na zahraniční obchod, větší délkou ručení a běžným financováním vyšších pohledávek.

14. Úvěrové registry

Registry dlužníků (úvěrové registry) jsou databáze evidující zejména osoby a organizace, které jsou pozadu ve splácení svých závazků. Některé (tzv. „pozitivní“ nebo „pozitivně–negativní“) registry dlužníků evidují všechny závazky, ať už je dlužník po splatnosti se svými závazky, či nikoli. Smyslem registrů dlužníků je pomoci bankám a dalším subjektům při zjišťování spolehlivosti svých potenciálních dlužníků. Obecným principem činnosti registrů dlužníků je tak shromažďování informací od věřitelů a jejich zpřístupňování dalším věřitelům. Nejčastěji se setkáme s Centrálním registrem úvěrů organizovaným ČNB, nebankovním registrem LLCB (registrem leasingových a úvěrových společností) a s registrem SOLUS, velkým registrem dlužníků nebankovních finančních institucí, bank, mobilních operátorů, distributorů energií a dalších společností.

15. Ostatní finanční instituce

Tento výčet není samozřejmě úplný, existují další finanční instituce zabývající se vybranými a specifickými finančními službami, například namátkou např. odškodňováním pojistných událostí.

5.3 Banky a bankovní služby

Banka je základní finanční instituce, která poskytuje finanční služby. Její hlavní činností je shromažďování dočasně volných peněžních prostředků od občanů, firem a organizací, které formou úvěru dává dále k dispozici. Tímto způsobem umožňuje pohyb peněz v ekonomice a znásobuje množství dočasně volných zdrojů v peněžním oběhu. Další základní úlohou banky je zajišťování platebního styku – transferu peněz v ekonomice.

Banka pro svou činnost potřebuje bankovní licenci a podléhá bankovnímu dozoru centrální banky (ČNB).

5.3.1 Banky

- Centrální (státní) banka – ČNB
- Specializované banky (Česká exportní banka, Českomoravská záruční a rozvojová banka)
- Komerční banky

Banky tvoří základní stavební kámen světa financí. Univerzální banky nabízejí širokou škálu bankovních služeb. Existují však také specializované banky zaměřené na jeden specifický druh služeb – například investiční banky specializující se na zhodnocení investic svých klientů, nebo Hypotéční banka prioritně zaměřená na poskytování hypotéčních úvěrů.

Převážná většina finančních institucí je komerčního charakteru za účelem tvorby zisku. Zisk bank je tvořen zejména z poplatků za služby a z úrokového rozdílu, tedy rozdílu mezi přijatými úroky z poskytnutých úvěrů a vyplacenými úroky ze spravovaných peněžních vkladů.

Do této skupiny bank počítáme z hlediska charakteru služeb rovněž finanční instituce typu kampaňek nebo stavebních spořitelů (i když tyto mají specifické zaměření).

5.3.2 Bankovní služby

Ke klasickým bankovním službám patří:

- správa bankovních účtů, běžných, spořicí, vkladových i vázaných účtů
- poskytování úvěrů a bankovních záruk
- platební styk (tuzemský i zahraniční)
- směnárenská a pokladní činnost
- výdej a správa platebních karet
- výdej a příjem šeků
- elektronické bankovníctví
- nabídka investičních produktů
- vydávání cenných papírů
- pronájem bankovních schránek, úschova cenných předmětů

5.4 Bezpečnost v bankách

Vzhledem k tomu, že banky pečují o značnou část jmění občanů, je pro klienta důležitá bezpečnost jeho peněz. Bezpečnost peněz klienta v bankovních institucích a jejich důvěryhodnost je u nás zajištěna z mnoha stran:

Bankovní subjekty musí získat za přísných podmínek licenci udělovanou ČNB.

- ČNB uplatňuje nad bankami trvalý a průběžný bankovní dohled, kterým hodnotí jejich obezřetné podnikání, úvěrovou angažovanost i další finančně ekonomické ukazatele bank.
- Na druhou stranu banky garantují zachovávání bankovního tajemství a ochranu osobních údajů.
- Současně jsou banky vázány pravidly boje proti praní špinavých peněz.

Pro klienta je však nejvýznamnější tzv. **Fond pojištění vkladů**, na kterém povinně participují všechny bankovní instituce v zemi (banky, spořitelny a družstevní záložny, a to i zahraniční). V současné době je klientům ze zákona garantováno pojištění vkladů do výše 100% vkladu v ohrožené bance, maximálně však 100 000 EUR. Jedná se o maximum u jedné banky, klient však může mít takto pojištěny vklady ve více bankách.

Upozornění:

Současný stav naplnění Fondu pojištění vkladů činí cca 23 miliard Kč. Je však třeba upozornit, že ke konci roku 2012 např. Komerční banka měla cca 573 miliard vkladů, Česká spořitelna dosáhla téměř 700 miliard vkladů a ČSOB byla na tom podobně. Znamená to, že v případě finančních problémů či krachu větší banky by Fond pojištění vkladů stačil na uspokojení 3–4% klientů. Klienti by se tak pravděpodobně svých peněz vůbec nedočkali nebo v lepším případě až jejich děti či vnuci! Bezpečnost vkladů v bankách je tedy značně relativní!

Jak si tedy vybrat a podle čeho tu správnou banku?

Vzhledem k poměrně vysokému pojištění vkladů ve všech bankách hraje kritérium bezpečnosti, důvěryhodnosti, velikosti či tradice banky již výrazně menší roli než v minulosti. **Pro klienta se stává podstatným cena a kvalita nabízených služeb stejně jako v jiných nebankovních odvětvích.**

5.5 Platební metody a nástroje

Platební styk je jednou z nejdůležitějších funkcí bank a některých specializovaných institucí. Cílem je zprostředkování plateb mezi dvěma subjekty.

Principiálně jej dělíme na:

- Hotovostní platební styk – hotovostní platby
- Bezhotovostní platební styk – bezhotovostní platby

5.5.1 Hotovostní platby

Přímá platba příjemci (prodávajícímu) **hotovými penězi** (bankovkami a mincemi), „z ruky do ruky“.

Šekem k výplatě hotovosti (předání šeku příjemci, příjemce si nechá šek proplatit u banky či příslušné finanční instituce) – starý platební nástroj, který u nás pomalu vymírá. Šek je cenný papír a současně příkaz k vyplacení hotovosti předkladateli šeku.

Složením hotovosti přes prostředníka ve prospěch příjemce (složení hotovosti u banky, na poště prostřednictvím poukázky, na pobočce mezinárodní platební společnosti Western Union apod.).

5.5.2 Bezhotovostní platby

Převodem z účtu na účet (tzv. hladké platby) – platby tuzemské nebo zahraniční (platby prostřednictvím jednorázového či trvalého platebního příkazu, inkasem z účtu, platby za služby prostřednictvím inkasního systému SIPO). Klient k tomu může využívat klasické podání papírového příkazu v bance nebo (dnes nejčastěji) zadávání plateb přes internet (z PC, chytrého mobilu, tabletu apod.) – **internetbanking**.

Dokumentární platby (dokumentární inkaso nebo akreditiv) – mezi plátcem a příjemcem je uzavřena smlouva a platba proběhne až po splnění nadefinovaných podmínek, jejichž splnění kontroluje banka – používá se hlavně v obchodním styku firem a zejména při dovozu a vývozu.

Platba prostřednictvím moderních elektronických platebních prostředků – platba **platební kartou** (přímo u prodejce, nebo na dálku přes internet), platba prostřednictvím **virtuální peněženky** (PayPal, PayPay, PayU apod.) resp. prostřednictvím **platební brány** či platebního agregátoru (na internetu), platba pomocí mobilu (vyúčtováno ve faktuře od mobilního operátora) popř. pomocí tzv. **elektronické peněženky v mobilu** nebo nejmodernější tzv. **bezkontaktní platby**.

Podrobněji se zastavíme u nejrozšířenějších elektronických platebních prostředků:

- Platební karty
- Virtuální internetové peněženky, konkrétně PayPal

5.5.3 Platební karty

Platební karty můžeme rozdělit podle mnoha hledisek.

Podle způsobu zúčtování transakcí dělíme platební karty na charge karty, kreditní karty a debetní karty.

Charge karta je karta, u které její držitel platí své závazky až po obdržení výpisu o uskutečněných transakcích, podstatou je tedy odložení splacení celkové částky. Příkladem charge karet na českém trhu jsou karty Diners Club Česká republika.

Karta kreditní, neboli „kreditka“, je ve své podstatě karta úvěrová. Poskytuje klientovi možnost čerpání úvěru a klient se po obdržení výpisu sám rozhoduje, zdali uhradí celou částku v rámci tzv. bezúročného období, nebo bude splácet dluh v pravidelných měsíčních intervalech. Karty kreditní převažují v USA a Kanadě a pozvolna pronikají i na kartový trh České republiky. Bezúročné období na kreditkách na českém trhu obvykle trvá až 55 dní, rekord drží karta vydávaná společností ESSOX ve spolupráci s Komerční bankou, karta **ESSOX Benefit** nabízí 76 denní bezúročné období.

Karta debetní - „debetka“ - je v podstatě protipólem kreditní karty a je ve větším měřítku využívána v Evropě. Disponibilní částka na platební kartě vždy odpovídá aktuální disponibilní částce na běžném účtu, ke kterému je karta vydávána. Při použití debetní karty k uhrazení zboží či služeb je klientův účet zatížen ihned, jakmile se o těchto transakcích banka vydávající tuto kartu dozví. Debetní karta souvisí s pojmem „elektronické platební karty“, jejichž podstatou je to, že při platbě dochází přes elektronický platební terminál k přímému stržení platby z účtu, nebo alespoň zjištění dostatečných prostředků. To vede k menšímu riziku zneužití a je to také jedním z důvodů většího rozšíření „debetek“ ve státech střední a východní Evropy včetně ČR.

Karty dělíme také podle způsobu provedení záznamu identifikačních údajů na kartě.

Nejstarším druhem je tzv. „embossing“ neboli reliéfové písmo, kdy se záznam dat provede vyražením (embosováním) identifikačních údajů. Dalším druhem záznamu je magnetický záznam, kdy jsou identifikační údaje uloženy na magnetickém proužku přímo na kartě. Třetím, nejmodernějším způsobem, je záznam dat na elektronický čip, který je součástí platební karty.

K akceptaci **elektronické karty** (z hlediska vydavatele karty se jedná nejčastěji o VISA Electron nebo Maestro) potřebuje obchodník elektronický terminál, elektronickou čtečku karet.

Embosované karty jsou dnes vydávány vždy v kombinaci s magnetickým záznamem. Pro použití **embosované karty** pak obchodník nepotřebuje ani elektronický terminál, ale stačí mu mechanický přístroj, tzv. imprinter (nazýván také „žehlička“), kterým údaje z karty vytištěné reliéfovým písmem obtiskne. To však s vyšší možností použití s sebou nese také vyšší riziko zneužití karty.

Stále více roste význam nejperspektivnějšího druhu záznamu dat – čipové technologie. Migrace na čipovou technologii v posledních letech znamenala největší investici v celé historii platebních karet. **Karty s čipem** mohou být běžné kontaktní, nebo dnes již dokonce nekontaktní. Předností čipových karet je hlavně bezpečné uchování informací sloužících k identifikaci uživatele, ale i informací o provedených transakcích, zůstatku apod. Standardy systémů čipových karet jsou v současné době unifikovány ve „standards EMV“. Mezinárodními asociacemi byl stanoven termín 1. 1. 2005 – od tohoto data musí všechny platební karty používané v Evropě nést v sobě čip a být podle standardu EMV.

Platební karta obsahuje na přední a zadní straně záznamy těchto údajů:

- Označení
- Jméno a příjmení držitele
- Číslo karty
- Platnost
- CVV kód (Card Verification Code), třímístný kód u podpisového proužku
- Záznam dat (magnetický, čipový)

Platební karta je chráněna ochrannými prvky:

- Hologram
- Čip
- Podpisové proužky
- Speciální tisk (ultrafialový tisk a mikrotisk)
- Čtyřmístný kód PIN (Personal Identification Number)
- Popř. fotografie majitele

Desatero bezpečnosti platebních karet

Jak mohou sami držitelé platebních karet předcházet jejich zneužití?

Ačkoli se platební karty staly za posledních pár let běžnou součástí našich životů, stále si hodně lidí neuvědomuje, že platební karta je ekvivalentem peněz a že je s ní třeba zacházet stejně, jako zacházíme s hotovostními penězi. Existuje mnoho pověr a polopravd ohledně bezpečnosti platebních karet. Zde je uvedeno základní desatero rad ohledně bezpečného zacházení s platební kartou, které uvádí společnost MasterCard.

1. Ochrana platební karty začíná jejím převzetím

Při převzetí karty od vydavatele je vhodné zjistit veškeré informace o bezpečnostních prvcích, vztahujících se ke kartě, a kartu si ihned podepsat. Někteří vydavatelé podmiňují platnost karty jejím podepsáním, např. Československá obchodní banka, a.s.

2. Kartu nikomu nepůjčujte

Jakékoli půjčení se rovná vystavení se zbytečnému nebezpečí zneužití karty. Platební karty jsou až na výjimky např. firemní platební karty) neprenosné, je na nich uvedeno jméno oprávněného držitele.

3. Chraňte svůj PIN (osobní identifikační číslo)

PIN obdržíte od banky, či si jej můžete u některých bank zvolit sám. Dobře si jej zapamatujte a nikam si jej nezapíšíte, PIN taktéž nikomu nesdělujte, ani rodinným příslušníkům, zástupcům finančních institucí či obchodníkům, u nichž kartou platíte. Uvědomte si, že PIN je klíč k vašim penězům.

4. Buďte opatrní při používání bankomatů.

Zejména při zadávání PINu, aby jej nemohl nikdo odpozorovat. Řiďte se pouze pokyny na obrazovce bankomatu a nenechte si od nikoho radit. Vybírejte si pouze bankomaty nepoškozené a na dostatečně osvětlených místech, nejlépe pod dohledem kamery. Nikdo nemá právo vaši transakci přerušit, ani ochranka ani jiný personál banky či obchodního centra nikdy nesmí zashovat do transakcí klientů. Po dokončení transakce si nezapomeňte vzít zpět svou kartu, kterou ihned schovejte i s vybranou hotovostí.

5. Chraňte kartu před poškozením.

Magnetický proužek nebo čip je zásadní součástí karty a je náchylný na poškrábání či zmagnetizování. Je proto dobré mít platební kartu uloženou ve speciálním pouzdře. Kartu noste mimo mobilní telefon nebo počítač, může dojít k jejímu zmagnetizování.

6. Při placení kartou buďte pozorní

V prodejně či restauraci by personál neměl s vaší kartou nikam odcházet (nebezpečí ofocení karty se všemi vašimi údaji), a pokud se tak stane, máte právo požadovat provedení transakce pod vaším dohledem, v seriózním podniku by to aspoň neměl být problém. Při placení zkontrolujte zejména výši placené částky, a zdali vám pak byla vrácena vaše platební karta.

7. Nákupy přes internet a po telefonu

Pro placení kartou na internetu či po telefonu stačí znát číslo karty, jméno a dobu platnosti, případně speciální kód pro placení na internetu, taktéž uvedený na kartě. Nedovolte proto nikomu tyto údaje získat, protože k jejich zneužití už samotnou kartu nepotřebuje. Zničte nebo pečlivě uschovejte všechny účty a jiné dokumenty, na kterých je uvedeno číslo vaší platební karty. Na internetu preferujte obchody, které využívají systém bezpečného placení ve spolupráci s vydavateli karet, např. MasterCard SecureCode. Určitě volte raději platbu přes virtuální peněženku (např. PayPal) s využitím karetní transakce než přímou platbu kartou.

8. Nereagujte na podvodné a viditelně neautorizované e-maily

Autoři těchto e-mailů se od vás pod různými záminkami snaží vylákat informace o kartě, PINu, případně další informace. Na takovéto e-maily nikdy neodpovídejte, ani jinak nereagujte.

9. Sledujte výpisy z účtu.

Jakákoli nesrovnalost na výpise může znamenat zneužití karty, proto ihned kontaktujte vydavatelskou banku a transakci reklamujte.

10. Ztrátu karty hlase co nejrychleji.

Pravidelně kontrolujte, zda máte svou kartu stále u sebe. V případě ztráty, krádeže, či jen pouhého podezření ihned kontaktujte vydavatelskou banku a kartu zablokujte. Kvůli tomu je vhodné zjistit a mít u sebe telefonní číslo pro blokaci, avšak odděleně od platební karty. Pokud se vám nepodaří kontaktovat vlastní banku, máte možnost informace o ztracené/odcizené kartě sdělit jakékoli místní bance či přímo karetní asociaci, které zajistí předání této informace vaší vydavatelské bance. Některé banky svým klientům v naléhavých případech nabízí výplatu náhradní hotovosti (Emergency Cash Advance), nebo rovnou vydání náhradní platební karty.

5.5.4 Virtuální elektronická peněženka PayPal

PayPal.com, je už víc než dekádu nejbezpečnější, nejpohodlnější a nejrozšířenější způsob, jak platit po internetu služby i zboží z celého světa. Prostřednictvím systému PayPal můžete také přijímat platby ze zahraničí, nebo dokonce prodávat zboží. Už pět let ho lze využívat i v České republice, přesto o něm zdaleka neví každý.

Přestaňte pořád dokola typovat devatenácticiferná čísla z platebních karet a riskovat, že se k nim dostane někdo, kdo nemá. Neplaťte dál českým bankám stokorunové poplatky za drobné převody ze zahraničí a do zahraničí. A hlavně: zapomeňte na dobírky.

Zjednodušeně řečeno, díky PayPalu můžete poslat peníze každému, kdo má e-mailovou adresu. Za zboží a služby na internetu tak zaplatíte rychle, levně a bezpečně. PayPal přináší další výhody:

- Okamžité platby mezi uživateli.
- Platíte kartou, ale nikdo nezná její číslo.
- Většina zahraničních obchodníků PayPal podporuje.

Virtuální peněženka, ať už PayPal, nebo některý z jeho konkurentů, se chová skoro vždy podobně. Je to prostředník mezi vaším bankovním účtem a účtem prodejce. Představte si, že si v reálném světě chcete koupit něco na inzerát z novin. Taky byste se nenechali kvůli ojetému bicyklu vylákat s rancem peněz do temného dvora. A pokud by vám prodejce kolo jinde předat nechtěl, odměřili byste přesnou částku a poslali tam s ní stokilového kamaráda. Takhle nějak funguje PayPal, je to váš kamarád, bezpečný prostředník.

K založení účtu potřebujete:

- E-mailovou adresu.
- Kartou, kterou můžete platit na internetu. (Není nezbytně nutná, ale bude to s ní rychlejší.)

To je všechno.

Nyní stačí vyplnit své identifikační údaje a způsob, jakým svou peněženku budete plnit. Buď můžete peníze převést ze svého účtu, což pár dnů trvá. Druhá, pohodlnější možnost je propojit PayPal se svou platební kartou, pak tedy uvedete údaje ke kartě. Nakonec si zvolíte PayPal heslo.

Pozor!

Nikdy, nikdy, nikdy nezadávejte svoje heslo na jiném webu než <https://www.paypal.com> – i kdyby vás o to někdo nakrásně prosil mailem nebo telefonátem.

Za 5 minut máte na webové stránce paypal.com účet založen! A hurá na internetové nákupy!

Pojem **spoření** původně označoval proces, kdy **si peníze ukládáme** (většinou pravidelně po menších částkách) jako rezervu nebo za účelem nahromadění vyššího peněžního obnosu, potřebného pro uspokojení našeho cíle.

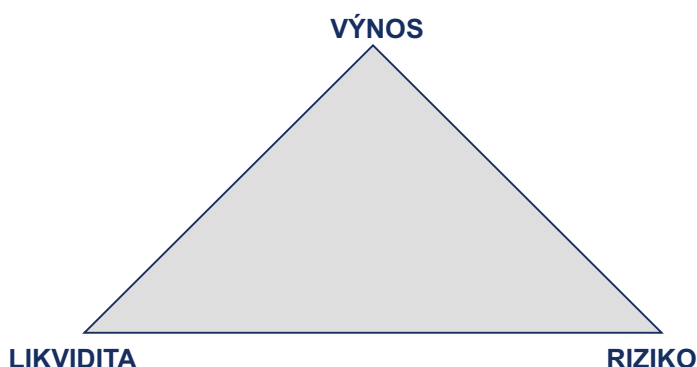
Namísto toho **investování** je chápáno jako vkládání volných finančních prostředků obvykle do věcných hodnot, podnikání, cenných papírů či dalších finančních instrumentů za účelem **zhodnotit tyto finanční prostředky**.

Rozdíl mezi spořením a pravidelným investováním ale vlastně neexistuje. Na všechno se můžeme dívat jako na investici. Při spoření, ve smyslu ukládání peněz do banky, prakticky své peníze pravidelně investujeme do podnikání banky – my bance půjčujeme naše peníze jako finanční zdroje pro další obchody banky (úvěry apod.). Banka nám za to platí, poskytuje nám určité % za půjčku těchto peněz – úrokový výnos.

V praxi se pod spořením nejčastěji myslí pravidelné ukládání peněz do banky či spořitelny. Investování se obvykle chápe jako jednorázové vklady do cenných papírů, pravidelné investování pak jako pravidelné ukládání peněz do otevřených podílových fondů.

6.1 Základy investování – investiční trojúhelník

U všech investic nás bude zajímat výnos, riziko a likvidita. Tyto 3 faktory ovlivňují každou investici.

Každá investice má z hlediska těchto tří vlastností lepší či horší parametry a ideál - maximální výnos, maximální likvidita a minimální riziko – nelze nikdy dosáhnout najednou.

6.1.1 Výnos

Výnos je rozdíl mezi vloženými a vyplacenými penězi, tedy zhodnocení peněz za určitou dobu. Obvykle měříme výnos zhodnocením v % za 1 rok. Per annum (zkratka p. a.) je latinský výraz označující „ročně“, „za rok“.

Pozor! Je vhodné nezapomenout na zdvojené -n-, neboť per annum je výraz používaný v medicíně a farmacii a znamená „konečníkem“ nebo též „řitním otvorem“.

Čistý výnos závisí nejen na tom, kolik naše investice vydělala, ale také na poplatcích a daních, které musíme zaplatit (ty čistý výnos snižují), nebo naopak na státních podporách či daňových úlevách, které nám čistý výnos zvyšují.

6.1.2 Likvidita

Likvidita znamená, jak rychle mám své investované peníze dostupné. Jak rychle mohu svou investici zlikvidovat ve smyslu prodat a získat tak své peníze zpět. Například když mám peníze na běžném účtu, mohu je mít k dispozici ještě tentýž den, tedy likvidita běžného účtu je výborná!

Pozor u každé investice či spoření uvažujeme nejen o výnosu, ale také o likviditě finančního produktu – nikdy nevíme, kdy peníze budeme potřebovat!

6.1.3 Riziko

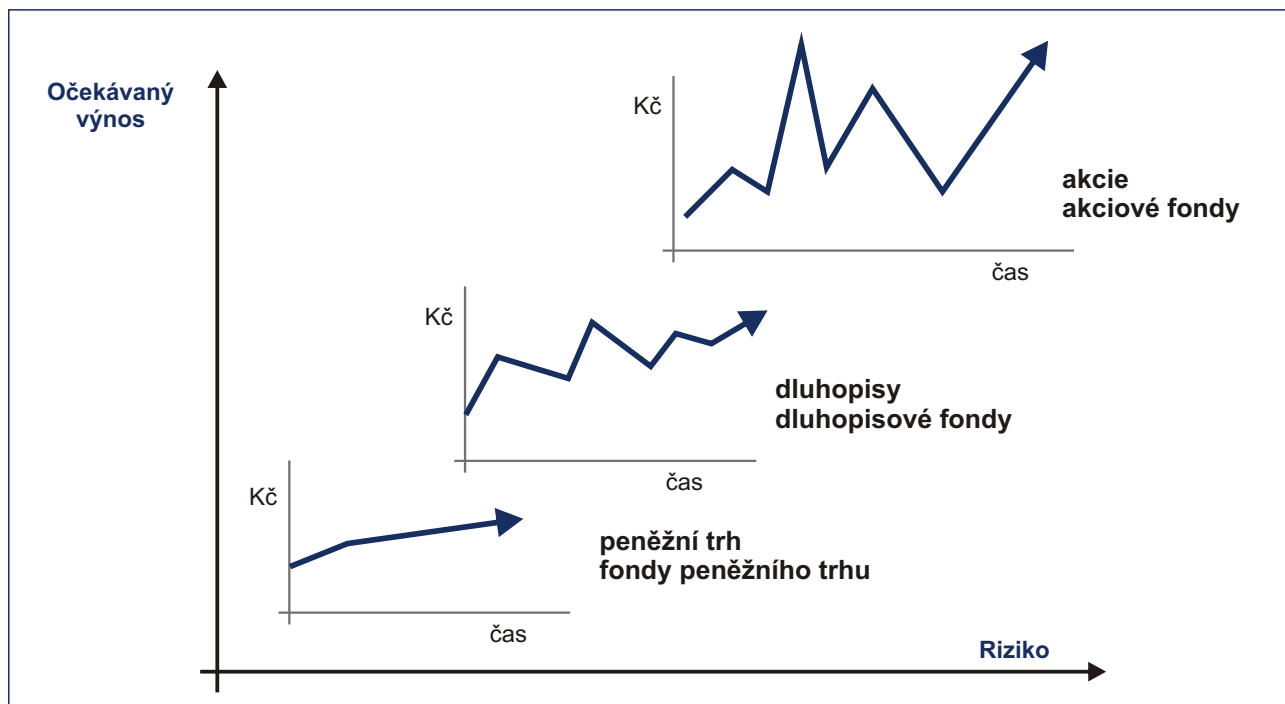
Nejčastěji při investování chápeme riziko ve dvojím smyslu, jako kreditní riziko a investiční riziko.

Kreditní riziko je riziko ztráty investovaných peněz, v důsledku krachu společnosti, které své finanční prostředky svěřují, je to riziko jejího špatného kreditu (důvěryhodnosti).

Investiční riziko je riziko nejistoty budoucích výnosů, které mohou být také záporné.

S rizikem je při investování nutno vždy počítat. Nic není zadarmo. **Za vyšší výnosy se vždy platí vyšším rizikem.** A tedy jinak: riziko nemusí vždy znamenat jenom negativum, s vyšším rizikem investice se obvykle pojí vyšší výnosnost a vyšší potenciál investice. Kdo v životě nic neriskoval, pravděpodobně nic také nedosáhl. A stejné je to také v oblasti financí a investic. Samozřejmě vždy je třeba riziko důkladně zvážit!

Vztah VÝNOSU a RIZIKA:

Na výše uvedeném obrázku je znázorněn vztah výnosu a rizika. **VYŠŠÍ VÝNOS = VYŠŠÍ RIZIKO.**

Peněžní trh, vklady u bank – jsou z hlediska investičního rizika velmi bezpečné, tedy s minimálním rizikem, ale také minimálními výnosy.

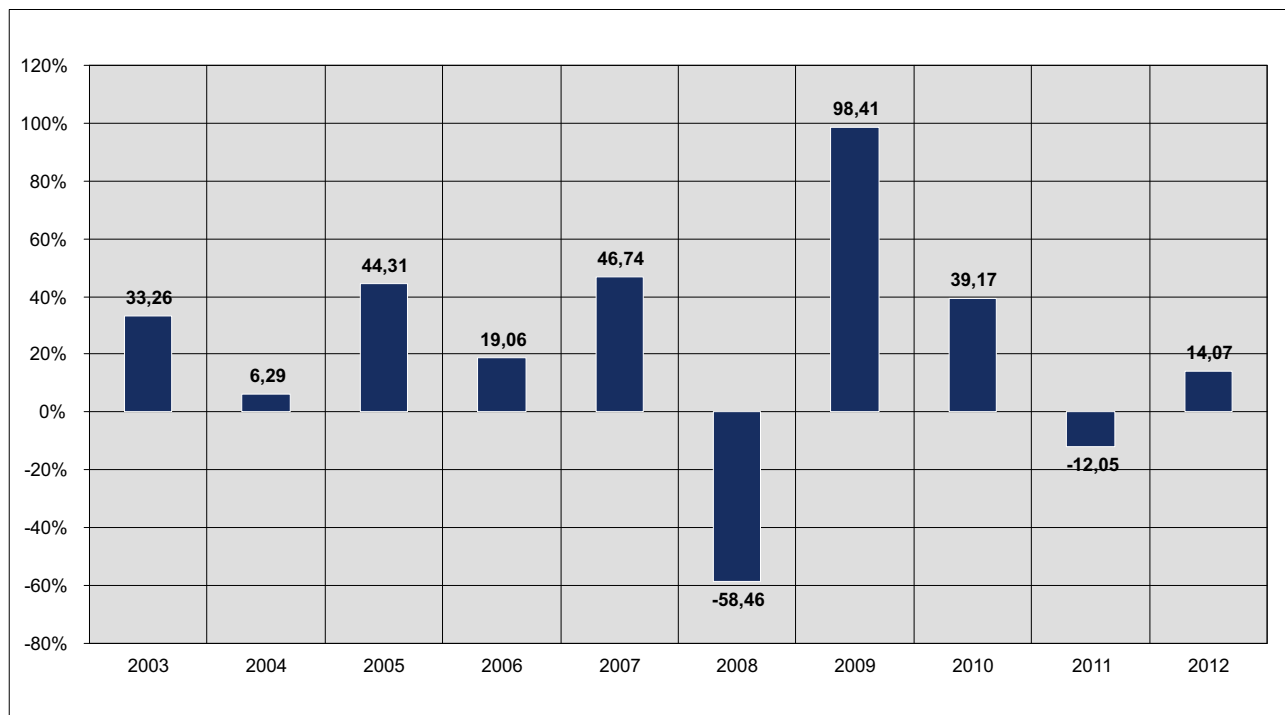
Dluhopisy – jsou z hlediska investičního rizika dosti bezpečné, tedy s malým rizikem, ale také menšími výnosy.

Akcie – investice s vysokým rizikem, ale také s vysokým potenciálem výnosů, které mohou dosahovat i desítky % ročně.

6.2 Význam času ve spoření a investování

S rostoucí dobou investování a spoření významně klesá investiční riziko!

Na následujícím příkladu si ukážeme, že s prodlužující se dobou investice významně klesá pravděpodobnost ztrát. Níže uvedený graf zachycuje výkonnost akciového podílového fondu Franklin Templeton Asian Growth za období 10 let:

Za těchto 10 let činí průměrný roční výnos 15,18% p.a. Krásný výnosový potenciál je však vykoupen vyšším rizikem a vysokou volatilitou – kolísáním kursu. Pokud budeme investovat po dobu 10 let, pravděpodobnost ztrát se nám výrazně minimalizuje a naopak se zvyšuje pravděpodobnost dosažení vysokých výnosů. Pokud však začneme investovat na počátku roku 2011 (rok evropské krize) a náš investiční horizont, tedy doba, po kterou chceme investovat, činí jen 1 rok, pak za tuto roční investici zaznamenáme ztrátu ve výši 12,05% p.a. Pokud se stejným investičním horizontem budeme investovat v průběhu roku 2008 (rok hypotéční krize) zaznamenáme ztrátu dokonce 58,46% p.a., a tedy přijdeme o více než polovinu svého investovaného majetku! **Pokud však začneme investovat v tomto špatném roce 2008 s investičním horizontem 5 let, tak přestože jsme se nešťastně trefili do období, kdy z pěti let byly 2 roky silně krizové, přesto již dosáhneme průměrného ročního výnosu 2,84% p.a. S rostoucí dobou investování klesá investiční riziko!**

Závěr: Čas tlumí rizika i u rizikovějších investic! S rostoucí dobou investování klesá absolutně míra investičního rizika. Do rizikových ale velmi výnosných akciových investic se tak vyplatí jít již při investičním horizontu 5 let a nejlépe 10 let!

Doporučení:

Pokud uvažujete o zajištění na stáří, tedy o dlouhodobém investování v řádu 10 let či dokonce desítek let, nevyužívejte k tomu sice bezpečné ale nízkovýnosové produkty typu penzijního připojištění (1–2% p.a.) či kapitálového životního pojištění (3–4% p.a.), ale pravidelně investujte do akciových podílových fondů (8–10% p.a.). Při velmi nízkém riziku díky dlouhodobému časovému horizontu získáte ve fondech na konci částku mnohonásobně převyšující výnosy z klasických produktů životního a penzijního pojištění!

Čas není jen „minimalizátorem“ investičních rizik ale také „maximalizátorem“ investičních výnosů!

Proč? Díky tzv. složenému úročení – ale o tom podrobně v následující kapitole.

6.3 Úrokový výnos, složené úročení

Již jsme si řekli, že úrokový výnos je přírůstek naší investice za období, po kterou investujeme. Uložíme-li peníze do banky na 1 rok, konkrétně částku 100 tisíc korun (IP – investice počáteční), a po roce zde budeme mít 102 tisíc korun (IK investice koncová), zhodnotili jsme naši investici o 2 tisíce korun tedy v poměrovém vyjádření o roční výnos (V) ve výši 2% (2 tisíce:100 tisíc). Čas investování je v tomto případě 1 rok (T).

$$V = (IK - IP) / IP / T = (102 - 100) / 100 / 1 = 2\% \text{ p.a.}$$

Pokud však částku 100 tisíc uložíme na dvouletý termínovaný vklad s výnosem 2% p.a., nebude na konci stav 104 tisíc korun (+2 tisíce za 1. rok a + 2 tisíce za 2. rok), ale přesně 104 040 Kč. Jak to? Protože po prvním roce necháme peníze dále v bance včetně úrokových výnosů za 1. rok a ve 2. roce již zhodnocujeme investovanou částku včetně úroků za 1. rok, tedy:

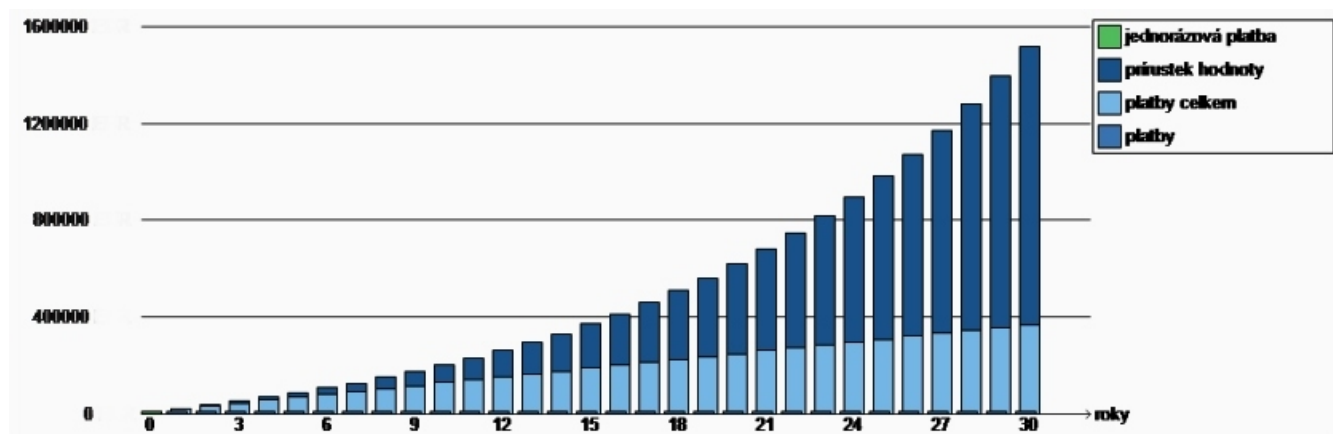
Začátek 1. roku	100 000 Kč
Konec 1. roku = začátek 2. roku	$100\,000 \times 1,02 = 102\,000 \text{ Kč}$
Konec 2. roku	$100\,000 \times 1,02 \times 1,02 = 102\,000 \times 1,02 = 104\,040 \text{ Kč}$

A to je princip složeného úročení. V každém dalším období se úročí vždy nejen vstupní investice ale již zhodnocená investice o úroky z předchozích období, takže se jedná o úroky z úroků. S rostoucím časem díky složenému úročení celková částka každým rokem „nabobtnává“ díky úročení předchozích úrokových výnosů. U investování v dlouhodobém horizontu (10 let a více) pak v konečném výsledku tvoří prvotní investovaná částka mnohdy jen menší podíl celkového výsledku, větší podíl tvoří znásobený výnos ze složeného úročení.

To, jak silný může být efekt času jako „maximalizátora“ investičních výnosů, ilustrují následující grafy.

Vidíme, že čím déle necháme peníze pracovat (složené úročení) a čím vyšší je předpokládaný průměrný roční výnos, tím strměji stoupá náš výnos! To platí jak pro jednorázovou investici, tak pro pravidelné spoření a investování:

Pokud bude 30 letý člověk do svých 60 let **pravidelně spořit měsíčně 1000 Kč (tedy po dobu 30 let)**, a to do otevřených podílových fondů na kapitálovém trhu **při předkládaném ročním výnosu 8% p. a.**, může dosáhnout cílové naspověné a zhodnocené částky ve výši cca 1,4 milionu korun! Podíl složených úroků na výsledné částce je zachycen v následujícím obrázku.

Z výsledné částky 1 468 000 Kč tvoří vlastní vklad jen 360 000 Kč (360 měsíců x 1000 Kč), zbytek ve výši 1 108 000 Kč je výsledkem složeného úročení!!! Úroky tak tvoří ¾ celkového výsledku a to určitě stojí za to!
V tomto případě opravdu platí slogan, že PENÍZE DĚLAJÍ PENÍZE.

6.4 Cíle spoření a investování

Každý z nás by ve fázi dospělosti měl určitě uvažovat o odkládání části vydělaných peněz pro budoucí potřeby. Tyto budoucí potřeby jsou vlastně investiční cíle a mohou být různé, k nejčastějším investičním cílům patří:

- zajištění na stáří a přilepšení k penzi,
- vyplácení pravidelné měsíční renty již dříve než v oficiálním důchodovém věku, např. v 55 letech,
- spoření pro děti či vnuky, vklad dětem do života – věno, byt, finanční hotovost,
- spoření dětem na studia,
- spoření na bydlení (byt, dům, rekonstrukce apod.),
- zabezpečení rodiny,
- vytvoření potřebné hotovosti pro koupi auta, luxusní dovolené apod.,
- vytvoření rezervy pro nenadálé události.

Z jednotlivých cílů obvykle vychází jejich investiční horizont, tedy předpokládaná doba spoření a investování, například:

spoření na stáří	investiční horizont = desítky let
spoření dětem	investiční horizont = 5 a více let
luxusní dovolená	investiční horizont = 3–5 let

Investiční horizont je důležitý pro správnou volbu nástrojů spoření a investování.

6.5 Nástroje spoření a investování

Spoření a investování je ukládání peněz za účelem jejich zhodnocení. Pokud se však tímto procesem peníze nezhodnocují, je něco špatně, vybrali jsme špatné nástroje!

Pomineme-li možnost odkládat si volné peníze doma do matrace nebo do kasičky – tato forma nám peníze nezhodnocuje, nevytváří žádný úrokový výnos ani výnos z růstu ceny zainventované věci, tedy není spořením ani investováním – **můžeme peníze zhodnocovat několika principiálnímu způsoby:**

1. Konzervativním a standardním způsobem
2. Na kapitálovém trhu investováním do cenných papírů
3. Přímou nebo na kapitálovém trhu investováním do tzv. komodit
4. Investováním do nemovitostí
5. Investováním do umění, mincí, známek a dalších sbírek

6.5.1 Nástroje konzervativní a standardní

Většina Čechů využívá ke spoření a investování rozšířené standardní produkty (a bohužel málo efektivní) typu:

- A. Bankovní vklady
- B. Stavební spoření
- C. Penzijní připojištění
- D. Rezervotvorná pojištění (kapitálové životní pojištění, investiční životní pojištění, důchodové pojištění, pojištění pro případ dožití apod.)

6.5.1 A Bankovní vklady

Ukládání peněz do bank bylo ještě donedávna jedinou možností, jak spořit alespoň s minimálním výnosem. V současné době se nejvíce používá termínovaných vkladů a spořicích účtů. **Termínované vklady** jsou vklady na pevnou částku (výše vkladu se během jeho trvání nemění), kterou klient uloží do banky na určitou dobu. **Spořicí účty**, jak již název napovídá, nejsou určeny jen k jednorázovému vkladu, ale lze na ně postupně spořit. Za poskytnutí peněz bance dostává klient odměnu ve výši úroku. Na její výši, kromě aktuální hladiny úrokových sazeb v ekonomice, má vliv objem vkladu a doba splatnosti. Větší vklad a delší doba splatnosti zpravidla znamenají vyšší úrokovou sazbu.

Aktuální výnosy nejlepších spořicích účtů činily ke konci roku 2012 okolo 2,5% ročně. Naše výnosy však byly zdaněny 15% srážkovou daní, tedy činily jen 85% vyhlášených výnosů, tj. ne 2,5% ale jen 2,1% ročně. Průměrná inflace v roce 2012 činila 3,3%. Reálný výnos v roce 2012 na těchto účtech tedy byl $(2,1 - 3,3) = -1,2\%$, tedy byl záporný! Naše peníze nejenže reálně nevydělaly, ale ztratily svou hodnotu.

Spoření pomocí bankovních vkladů se označuje za nejbezpečnější uložení peněz. Nabízí pevný úrokový výnos, který však je již po mnoho let výrazně nižší než inflace. Peníze ukládané tímto způsobem se nám tak nezhodnocují, ale naopak ztrácí svou hodnotu! Bankovní vklady jsou z pohledu výnosnosti nejhorší způsob investování.

Výhodou produktu je vysoká likvidita – disponibilita peněz.

6.5.1B Stavební spoření

Stavební spoření je primárně určeno k získání finančních zdrojů na financování bytových potřeb, ale v podobě definované českou legislativou představuje velmi populární spoření dotované státem. Naspořené prostředky ani přidělená státní podpora totiž nejsou účelově vázány, takže je klient může použít na cokoli.

Za uzavření smlouvy musí střadatel zaplatit poplatek zpravidla ve výši 1% z cílové částky. Cílová částka představuje maximální sumu peněz, kterou klient může obdržet ze své smlouvy po splnění podmínek pro přidělení úvěru ze stavebního spoření, včetně vlastních vkladů, státní podpory a úroků. Při stanovení výše cílové částky bychom se tedy měli zamyslet, zda budeme či nebudeme čerpat úvěr. Pokud chceme pouze spořit, měli bychom zvolit cílovou částku ve výši předpokládané výše naspořených prostředků za dobu trvání smlouvy, tedy součtu všech vkladů, státní podpory a úroků.

Z hlediska jistoty výnosu, můžeme stavební spoření označit za téměř bezrizikový spořicí produkt. Pozor, podmínky státní podpory, danění či výnosů se ale mohou změnit, jak se již v historii tohoto produktu u nás stalo!

Zůstatky na účtech stavebního spoření jsou většinou úročeny 2% p.a. Sazba je pevná a platí po celou dobu spoření, které je definováno minimálně na 6 let. Významnou částí výnosů ze stavebního spoření je státní podpora. Ta činí 10% z nově ročně naspořené částky, maximálně však 2000 Kč. Optimální výše spoření tedy z tohoto pohledu tvoří 20 000 Kč ročně. **Celková výnosnost je díky státní podpoře lepší než u klasických spořicích účtů. Spočtěme si však konkrétní příklad:**

Pravidelný vklad:		CZK	Pravidelný měsíční vklad na stavební spoření
Úroková míra:		%	Úroková míra, kterou se úročí vklad na stavebním spoření
Doba spoření:		let	Počet let, kolik trvá spoření
Cílová suma:		CZK	Cílová suma, která se chce naspořit
Vstupní poplatek:		%	Určují stavební spořitelny
Poplatek roční:		CZK	Určují stavební spořitelny
Daň:		%	15 % od roku 2012
Čistá úroková míra:	1,70	%	Úroková míra snížena o daň pro úročení vkladů
Poplatky celkem:	3 410,00	CZK	
Příspěvky účastníka očištěné o poplatky:	140 590,00	CZK	
Výnosy z příspěvků účastníka:	7 452,34	CZK	Předpoklad, že účastník vkládá příspěvky na začátku měsíce
Státní příspěvky:	12 000	CZK	
Výnosy ze státních příspěvků:	433,77	CZK	
Naspořená suma celkem:	160 476,11	CZK	

Po započtení všech poplatků, daní a současně všech bonusů včetně státní podpory, činí za 6 let naspořená suma cca 160 500 Kč. Produkt je adekvátní šestiletému spoření 2000 Kč/měs při čistém úroku 3,11% p.a. a složeném úročení. Již jsme zmínili současnou míru inflace 3,3% p.a. Po jejím odečtení od našeho výnosu dostáváme záporný reálný roční výnos -0,19% p.a.

Ani peníze ukládané tímto způsobem se nám tedy nezhodnocují, ale naopak ztrácí svou hodnotu! Nízký výnos nevykompenzovala ani státní podpora. Další nevýhodou stavebního spoření jako spořicího či investičního nástroje je jeho nízká likvidita. Potřebuje-li se klient z nějakého vážného důvodu urychleně dostat ke svým penězům dříve než po uplynutí šesti let, přijde o státní podporu a zhodnocení vkladu pak bude velmi nízké.

Výhodou produktu je následný úvěr ze stavebního spoření za dobrých podmínek. Pokud klient uvažuje o využití stavebního spoření k financování bydlení, pak se jedná o vhodný produkt.

6.5.1 C Penzijní připojištění

S penzijním připojištěním se na finančním trhu můžeme setkat od roku 1994. Záměrem bylo vytvořit doplňkový systém ke stávajícímu průběžnému systému financování důchodů, který je již neudržitelný. Produkt doznal mnoha změn (zejména od roku 2012) a stal se součástí tzv. 3. pilíře důchodového systému.

Penzijní připojištění je hlavně spořicí produkt, ať název nás navádí spíš k pojištění. Základem je totiž pravidelné dlouhodobé spoření. S prvky pojištění se střetáváme okrajově při stanovení podmínek výplaty úspor nebo při určení výše penzí.

Cílem produktu je zabezpečení na stáří. Naspořené peníze získá klient až v 60 letech resp. může si nechat od penzijního fondu vyplácet od této doby vypočtenou doživotní rentu.

Produkt penzijního připojištění nabízejí penzijní fondy (v současné době 10 fondů).

Podobně jako stavební spoření se jedná o státem dotovaný produkt.

K vaší měsíční úložce vám stát přidá následující příspěvek:

Vlastní úložka	Státní podpora
100 Kč	0 Kč
200 Kč	0 Kč
300 Kč	90 Kč
400 Kč	110 Kč
500 Kč	130 Kč
600 Kč	150 Kč
700 Kč	170 Kč
800 Kč	190 Kč
900 Kč	210 Kč
1000 Kč a více	230 Kč

Kromě toho stát podporuje účastníky penzijního připojištění **daňovými úlevami**, největší roční odpočet z daňového základu činí 12 000 Kč, a to při měsíční úložce 2 000 Kč a více.

A jaký je úrokový výnos? Tady musíme účastníky penzijního připojištění zklamat, úrok není garantovaný (ze zákona musí být jen nezáporný) – roční výnosy penzijních fondů se pohybují za posledních 5 let od 1,4% do 2,95% p.a. **Počítejme tedy s průměrným výnosem okolo 2% p.a.**

Zkusme si tedy opět příklad. Zde si představme 30 letého člověka, který bude do svých 60 let (tedy po dobu 30 let) ukládat do penzijního připojištění optimální úložku 2000 Kč (největší státní podpora i daňová úleva).

*Střadatel si ke své měsíční úložce 2 000 Kč může připočítat státní podporu 230 Kč a úsporu na daních ve výši 150 Kč (15% z 12 000 Kč ročně tedy 15% z 1 000 Kč měsíčně). Se svou úložkou 2 000 Kč tak měsíčně vlastně ukládá 2 000+230+150=2 380 Kč. Za 30 let tam bude mít naspořeno při průměrném výnosu penzijního fondu 2% p.a. a díky daňovým úlevám a státní podpoře celkem 1 181 797 Kč, což znamená efektivní úrokový výnos 3,03% p.a. Konečná suma při výplatě však bude menší, bude muset zdánit výnosy 15%, takže získá ve skutečnosti 1 132 247 Kč, což znamená efektivní úrokový výnos 2,78% p.a. Nezapomeňme však na inflaci, ta se v ČR za posledních 15 let pohybuje v průměru okolo 2,7% p.a. **Po odečtení účinků inflace máme reálný úrokový výnos okolo nuly, a to přes státní podporu v podobě příspěvků a daňových výhod!***

Ani penzijní připojištění nám tak v konečném důsledku nepřináší kýžené zhodnocení peněz a z pohledu výnosnosti se jedná o málo efektivní investiční produkt, navíc s velmi špatnou likviditou – ke svým penězům se dostanu (bez sankcí a ztrát) až v 60 letech věku!

Vzhledem k tomu, že zaměstnavatelé jsou daňově motivováni k příspěvkům na penzijní připojištění pro své zaměstnance, v praxi dosti často svým zaměstnancům v rámci svých sociálních programů opravdu na penzijní připojištění přispívají. **V případě příspěvků zaměstnavatele pak má smysl si ukládat do penzijního**

připojištění, ale jen nezbytnou částku stanovenou zaměstnavatelem pro jeho nejvyšší příspěvek! Pozor! Vklady do penzijního připojištění nejsou pojištěny!

6.5.1 D Rezervotvorná pojištění

Některé druhy pojištění vedle své pojistné funkce nabízejí i funkci vedlejší – spořicí. Jedná se o tzv. rezervotvorná pojištění, což znamená, že v průběhu jejich trvání vzniká rezerva na budoucí pojistné plnění, na kterou se můžeme dívat jako na naspořené prostředky.

Mezi takové pojistné produkty patří následující:

- Pojištění pro případ smrti nebo dožití (kapitálové životní pojištění)
- Pojištění pro případ dožití
- Důchodové pojištění
- Univerzální (variabilní) pojištění
- Investiční pojištění (rezervotvorná pojištění napojená na investiční fondy)

Obecně řečeno, jedná se o všechny produkty, které spojují výplatu pojistného plnění s dožitím se určitého věku. Protože podrobněji se těmito produkty budeme zabývat v kapitole 8, uvedme si pouze jejich charakteristiky z hlediska spoření.

Prvním důležitým postřehem je, že se nezhodnocují všechny vložené prostředky (v terminologii pojišťovnictví tzv. pojistné), ale jen ta část, která zbude po odečtení ceny rizik, která jsou pojistkou kryta, a nákladů pojišťovny za uzavření a správu pojistné smlouvy. Pokud tedy mluví pojišťovny, že připsaly výnos (podíl na zisku) ve výši 5%, týká se to jen části vložených prostředků. Navíc pojišťovny většinou nesdělují aktuální výši vkladu. Po první roky (2 až 3) je totiž skutečný stav rezervy nulový. Pojišťovna v této fázi ze zaplaceného pojistného hradí převzatá rizika a uměřuje náklady spojené se vznikem pojistky (např. i provizi prodejci). Jestliže tedy chceme pouze touto formou spořit, měli bychom se hlavně vyhnout produktům, které kryjí jiná rizika než dožití.

Kapitálové životní pojištění - díky zákonným omezením pro umístění pojistných rezerv mohou být tyto typy pojištění **relativně bezpečným spořicím nástrojem**. Navíc pojišťovny garantují **minimální zhodnocení rezerv obvykle** ve výši tzv. pojistné technické úrokové míry, která se aktuálně pohybuje **okolo 2,3% p.a.** Bezpečný výnos sebou nese obvyklou nevýhodu – nebývá nijak vysoký. Průměrný výnos, připisovaný klientům pojišťoven, odpovídá výnosům dosažitelným na peněžním, případně dluhopisovém trhu, tedy krátko až střednědobému investičnímu horizontu, ale po odečtení poplatků pojišťovny, které však nebývají malé.

Výše uvedená tvrzení neplatí zcela pro případ **investičních pojištění**. Tento druh pojištění umožňuje aktivní volbu poměru výnosu a rizika vložených prostředků. Cenou za možnost rozhodování o výnosu a riziku uspořené prostředků je **neexistence garantovaného výnosu**. V tomto případě vlastně investujeme na kapitálovém trhu přes pojišťovnu, a ta samozřejmě přes další přímé účastníky kapitálového trhu, makléře a investiční společnosti, což znamená poplatky všech zúčastněných institucí, které nám ukrájí z potenciálního zisku. **V praxi u investičního životního pojištění můžeme dlouhodobě počítat s úrokovým výnosem maximálně okolo 5% p.a.**

Výnosy z rezervotvorných pojištění podléhají opět dani 15%. Zdanění se provádí až při výplatě pojistného plnění, a daňovým základem je výše tohoto plnění snižena o zaplacené pojistné během trvání smlouvy.

Atraktivitu tohoto způsobu spoření mírně zlepšují **daňová zvýhodnění** platná od roku 2001.

O zaplacené pojistné za některá tato pojištění lze snížit daňový základ nejvýše o 12 000 Kč ročně, jsou-li splněny následující podmínky:

- jde o pojištění pro případ dožití, smrti nebo dožití či důchodové pojištění (včetně jejich variant napojených na investiční fondy)
- pojistník je zároveň pojištěnou osobou
- pojistná doba není kratší než 5 let
- k výplatě v případě dožití dojde nejdříve v roce, kdy pojištěný dosáhne věku 60 let

Za stejných podmínek příspěvek zaměstnavatele až do výše 5% z vyměřovacího základu pro výpočet sociálního a nemocenského pojištění není zahrnut mezi zdanitelné příjmy zaměstnance. **Takže pokud se vám zaměstnavatel rozhodne přispívat na životní pojištění, může se jednat o zajímavý produkt obdobně jako u penzijního připojištění.**

Dostupnost prostředků uložených prostřednictvím pojistných produktů je velmi nízká. Tyto pojistky se zpravidla uzavírají na minimálně 5 let, ale nejčastěji do 60 let věku! Takže hodně špatná likvidita.

Než pojištění se spořením a investováním – tzv. rezervotvorné pojištění, pořídte si čisté rizikové pojištění (jen ve výši, kterou opravdu potřebujete) a k tomu si začněte pravidelně investovat přímo do podílových fondů na kapitálovém trhu. Pojišťovna vás tak neobere ani o poplatky ani o výnosy z investování a navíc tyto výnosy z dlouhodobého investování jsou v tomto případě čisté, tj. nepodléhají dani! Vždycky na tom vyděláte, a to několikrát!

Závěr a doporučení ke kapitole 6.5.1 D:

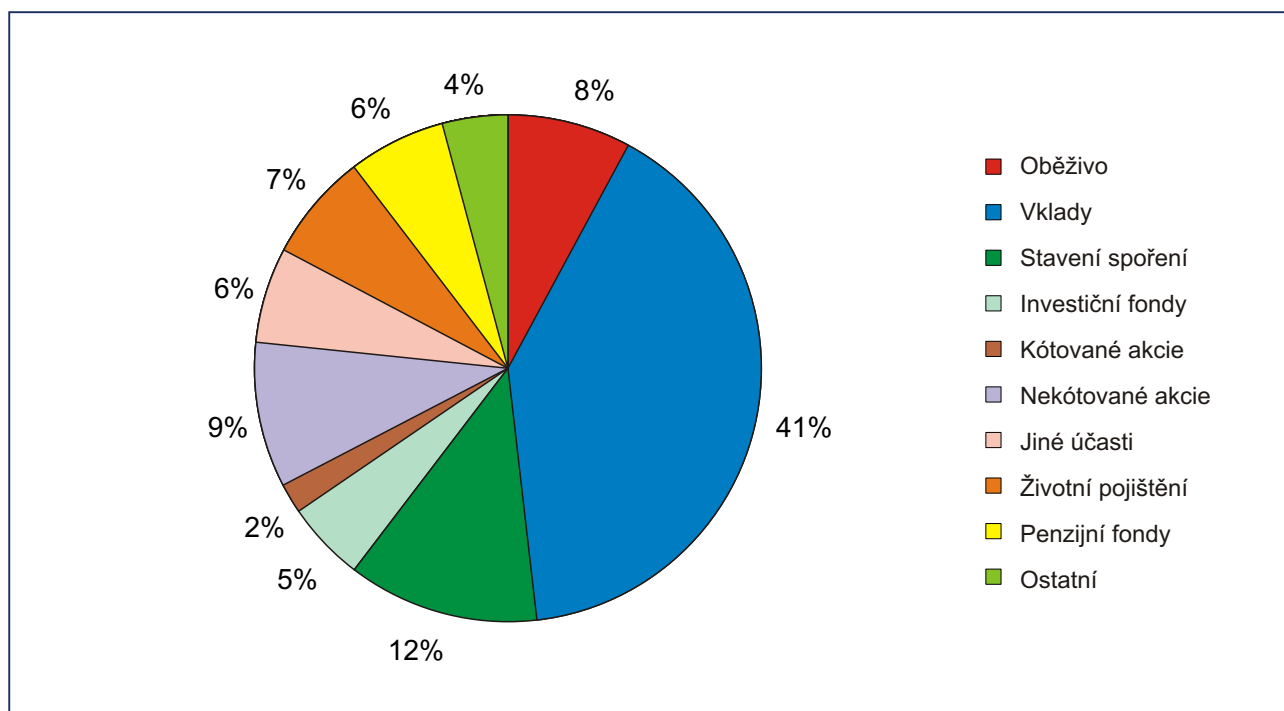
Standardní a konzervativní způsoby spoření a investování nejsou příliš doporučitelné. U dotovaných produktů státní podpora ani daňová zvýhodnění nezachrání nízký úrokový výnos. Garance v podobě garantovaného záporného reálného výnosu asi není to pravé. Pojištění vkladů je hodně relativní, u penzijního připojištění vklady nejsou pojištěny vůbec. Výnosy penzijního připojištění a kapitálového či investičního pojištění nejsou garantovány, navíc instituce nabízející tyto produkty je pro klienty zhodnocují na kapitálovém trhu – tam můžete investovat sami, napřímo, s menšími poplatky a s větším efektem.

6.5.2 Investování na kapitálovém trhu do cenných papírů

Kromě nízkovýnosového spoření do klasických finančních produktů můžete své peníze zhodnocovat méně konzervativně, ale zato s mnohem vyšším potenciálem zisku.

Jak? Investovat na kapitálovém trhu! Že tomu nevěříte, že o tom moc nevíte? Není divu, situace u nás je v tomto ohledu tristní:

ROZLOŽENÍ FINANČNÍHO MAJETKU DOMÁCNOSTÍ V ČR

Finanční majetek domácností v ČR ke konci roku 2011 činil úctyhodných 3 406 mld. Kč. V průměru připadá na každého občana (vč. nemluvňat) finanční majetek v objemu 323 tis. Kč.

Převážnou část svého finančního majetku (72%) mají české domácnosti umístěnou ve velmi konzervativních, ale nízkovýnosových produktech! Ve vyspělých zemích je tomu zcela opačně!

Například do dluhopisů, akcií a dluhopisových a akciových fondů investuje ve vyspělém světě významná část populace:

- v USA plná 1/3 všech občanů
- ve Švédsku cca 45% všech občanů

A jaká je skutečnost u nás? V ČR investuje na kapitálovém trhu jen 1,5 % občanů. Z hlediska efektivního spoření a investování je celková finanční kultura našeho národa velmi nízká a máme se co učit.

Produkty typu dluhopisů, akcií, dluhopisových a akciových fondů, jednotlivé způsoby investování a výhody a nevýhody jednotlivých typů investování budeme podrobně rozebírat v závěrečných kapitolkách tohoto bloku.

6.5.3 Investování do komodit

Komodity jsou zboží typu surovin a zemědělských produktů jako například zlato, stříbro, platina, měď, ropa, zemní plyn, kukuřice, pšenice, cukr, vepřové maso apod.

S komoditami se obchoduje na komoditních burzách a přes burzu můžeme také do komodit investovat, nebo zprostředkovaně do podílových fondů zaměřených na komodity.

Kde je velký zisk, je samozřejmě i vysoký risk. Stejně jako lze v komoditách lehce vydělat, lze taky rychle vše ztratit. 80% všech investorů neuspěje a své investice „přesouvá“ do kapes zbývajících 20%. Tento spekulativní způsob investování je vhodný pro lidi dobrodružnější povahy, kteří se tímto obchodováním musí poměrně důkladně a denně zabývat.

Samostatnou kapitolou jsou však přímé investice do zlata. Vzhledem k tomu, že zlato jako nejpopulárnější cenný kov neustále roste na ceně (samozřejmě s cenovými výkyvy), je standardním přístavištěm bezpečného dlouhodobého uložení peněz a ochrany majetku před inflací. Můžeme tuto investici doporučit jako doplněk finančního portfolia ve výši 5–15% svého finančního majetku. Navíc nákup zlata je jako jediný osvobozený od platby DPH. Rozhodně je investice do zlata bezpečnější a pravděpodobně i výnosnější než méně průhledné investice do diamantů. Uvědomte si, že zlato negeneruje žádný úrokový výnos a že vyděláte pouze při růstu jeho ceny. Pozor, existuje mnoho prodejců investičního zlata. Liší se od sebe nejen prodejními cenami zlata, i dalšími obchodními podmínkami, ale především důvěryhodností. Proto vybírejte velmi pečlivě!

6.5.4 Investování do nemovitostí

Investice do nemovitostí se zdá být sázka na jistotu, zvláště když jsou ceny nemovitostí po propadu v roce 2008 (hypoteční krize) stále velmi nízké. Rozhodně však neplatí, že každá investice do nemovitostí se vyplatí. I investice do nemovitostí mohou být vysoce ztrátové. V době ekonomických krizí a stagnací bývá velký problém nemovitost pronajmout. A zatímco nám v tu dobu leží ladem, nevýdělavá, stále potřebuje alespoň základní údržbu. Nesmíme zapomenout také na starosti okolo nájemníků, které nejsou malé, takže představa, že koupím nemovitost a ta na sebe bude sama vydělávat, je většinou zcestná.

Do nemovitostí, které v principu jsou zajímavou investicí lze také investovat nepřímo, prostřednictvím nemovitostních fondů.

Stále však platí, že výbornou investicí je investice do vlastní nemovitosti!

6.5.5 Investování do umění, mincí, známek a dalších sbírek

Umění představuje tradiční investici prověřenou staletími. Investování do umění však zdaleka není bez rizika. Investor musí být odborník a musí se ubezpečit, že nekupuje falzum, což zvláště v poslední době není vůbec snadné. Dalšími riziky jsou špatný odhad potenciálu konkrétního umělce a podléhání módním vlnám. Při troše štěstí se však vložené finance mnohonásobně vrátí. Musíme však počítat, že se jedná o dlouhodobou investici, jejíž velkou nevýhodou je špatná likvidita – tedy nemožnost rychle a dobře investici proměnit zpět v peníze. **Takže investice do umění má velký potenciál, ale i vysoké riziko, není pro každého a vyžaduje velkou trpělivost.**

Podobné je to s investováním do mincí, známek a jiných sbírek, zde musíte být opravdu expertem v oboru a takové investování musíte mít současně jako svůj koníček.

6.6 Investování do cenných papírů a podílových fondů

Cenných papírů je mnoho druhů, nás však pro účely investování budou zajímat dluhopisy a akcie.

6.6.1 Dluhopisy a akcie

Dluhopis (nebo také **obligace**, anglicky **Bond**) je dlužní úpis představující závazek vydavatele dluhopisu vyplácet ve stanovených termínech dohodnutý úrok a na konci splatnosti dluhopisu vrátit investorovi vloženou částku. Nákupem dluhopisu vlastně půjčujete peníze vydavateli dluhopisu na předem stanovenou dobu (splatnost) a za předem stanovených podmínek (úrokový výnos) a stáváte se věřitelem vydavatele dluhopisu (podniku či státu). Dluhopisy jsou veřejně obchodovatelné cenné papíry.

V případě investování do dluhopisů získáváme dvojí výnosy. První jsou úrokové neboli kupónové a jsou dány podmínkami obligace. Druhou složkou jsou kapitálové výnosy, které jsou dány kolísáním tržních cen dluhopisů.

Akcie (anglicky **Share**, tj. podíl) je cenný papír, který vydává akciová společnost za účelem získání kapitálu pro svůj vznik nebo další rozvoj. **Majitel akcie – akcionář – vlastní podíl na majetku akciové společnosti**, má právo podílet se na řízení a také na zisku této společnosti (výplata dividendy). **Investice do akcií je tak investicí do věcných hodnot!** Viz kapitola 4.3. Velká část akcií je veřejně obchodovatelná.

Akcie se od dluhopisů v několika směrech zásadně liší. Na rozdíl od výplaty dluhopisových kupónů není budoucí výplata dividend nijak zaručena. Doba životnosti akcií je teoreticky nekonečná a je tak dlouhá jak dlouhá je existence akciové společnosti. Tyto a další rozdíly mají za následek, že kolem akcií existuje daleko větší míra nejistoty. Akcie jsou tedy obecně rizikovější investicí poskytující však potenciál mnohem vyšších výnosů.

Investice do dluhopisů je spíše konzervativnější investicí. Na rozdíl od akcií s nimi nezažijete zázračné zisky, ale ani smrtící pády.

Do dluhopisů i akcií můžete investovat napřímo, koupit je přímo od emitentů, na burze, nebo do jednotlivých cenných papírů můžeme investovat přes banku či makléře. **Méně rizikovou a výhodnější cestou jsou však investice do těchto cenných papírů prostřednictvím investic do otevřených podílových (dluhopisových či akciových) fondů.**

6.6.2 Podílové fondy

Co to je otevřený podílový fond si ukážeme na následujícím příkladu.

Představme si, že tisíc lidí společně zainvestuje a každý po 1 000 Kč. Dohromady máme tedy 1 milion Kč. Za tento milion nakoupíme akcie desítek různých firem, akciových společností. Společně máme tedy balík, koš akcií. Každý z nás pak má podíl (v tomto případě stejný – a to 1 tisícinu) na celém koši, celém sortimentu těchto akcií. Pro tisíc investorů je vydáno tisíc podílových listů a každý z nás vlastní 1 podílový list, který v tomto případě vyjadřuje 1 promile celkového balíku akcií, 1 promile tohoto akciového fondu.

Výhoda je zřejmá. I pouhou tisícikorunou mohu investovat naráz do desítek různých světových firem – do části světové ekonomiky. Fond za mne široce diverzifikoval investiční portfolio, a jak si ukážeme dále, diverzifikace je základní zákon investora. Kdybych investoval individuálně, tak bych za 1 tisícikorunu pořídil 1 akcii jedné firmy a vsadil bych tak na jednu kartu, riziko by bylo příliš vysoké.

Dostáváme se k charakteristice otevřeného podílového fondu:

Otevřený podílový fond (OPF) vzniká tak, že velké množství menších investorů investuje své úspory společně a svěří je do správy profesionálnímu správci – investiční společnosti a manažerům fondů.

OPF je forma kolektivního investování, kdy investor (spoluúčastník OPF) investuje do celého sortimentu cenných papírů, titulů, a jeho podíl na kolektivní investici je vyjádřen podílovými listy a jejich počtem.

Vlastnictví investice v otevřeném podílovém fondu již naštěstí začíná být samozřejmostí. Pro svou flexibilitu a jednoduchost jejich význam ve finančním plánování domácností nadále poroste. Proč stále více lidí i institucí raději nakupuje podíly fondů, než aby své prostředky nechali napospas inflaci nebo nízkým úrokům na termínových vkladech?

Jaké jsou výhody podílových fondů?

1. Kromě základní přednosti v podobě **vyšších dlouhodobých výnosů** v porovnání s bankami a standardními produkty (kap. 6.5.1) se fondy vyznačují řadou výhod:
2. Především **jsou dostupné i malým investorům**. Minimální částky k investování u většiny fondů činí jen stokoruny. Dalším důvodem obliby fondů je skutečnost, že správci fondů nakupují velké množství různých investičních instrumentů, čímž snižují riziko vysoké ztráty.

3. Přístup k trhům

Investování prostřednictvím fondů je zejména pro drobné investory jediným způsobem, jak využít plné škály hlavních instrumentů na celém světě. Díky jim se může kdokoli stát zprostředkovaným akcionářem nejlepších světových firem, podílet na ziscích z růstu mobilní telefonie v Číně, nebo spekulovat na úspěch společnosti v revoluční oblasti biotechnologií aniž má k dispozici dostatečné informační a kapitálové zázemí pro přímé operace na těchto trzích. Drobní investoři tak mají stejné možnosti jako velcí institucionální.

4. Profesionální správa

Manažeři fondů jsou zkušení odborníci v oblasti kapitálových trhů s dokonalým zázemím a se značnými odbornými znalostmi a pro svá rozhodnutí mají k dispozici analytický potenciál vlastní společnosti a makléřů, přes které obchodují. Vzhledem k objemu spravovaných prostředků si tak mohou dovolit nést náklady zástupů odborníků stojících za jednotlivými investičními doporučeními.

5. Likvidita

Otevřené podílové fondy jsou povinny na požádání investora odkoupit a ve stanoveném termínu (dnes již většinou **do několika dnů**) proplatit podílové listy. Cena přitom odpovídá aktuální hodnotě majetku fondu připadající na jeden podílový list. (Může být však snížena o odkupní srážku). Investor se tak zbavuje rizika, že pro prodávané cenné papíry na trhu nenajde kupce.

6. Diverzifikace

Profesionálně spravované portfolio se skládá z desítek a stovek různých, nejlépe na sobě nezávislých investičních instrumentů, čímž se rozkládají a omezují rizika spojená s investicemi do jednotlivých titulů. Ztráta na akciích nebo dluhopisech jednoho problémového podniku se rozmělní ve výnosech ostatních investic.

7. Snížení transakčních nákladů

Fondy díky velikosti svých příkazů k nákupu či prodeji dosahují výrazně nižších poplatků účtovaných zprostředkovateli. Zatímco individuální investor za každý obchod platí makléři a dalším institucím většinou více než jedno procento, náklady fondů se pohybují v desetinách procent.

8. Zjednodušení správy prostředků

Zejména podniky oceňují radikální zjednodušení administrativy spojené se správou prostředků. Nákup a prodej podílů fondu pro ně představují pouze dvě účetní operace na rozdíl od několikastránkových výpisů od správce portfolia.

9. Daňové výhody

V mnoha zemích je z daňových důvodů výhodnější investovat do některých cenných papírů prostřednictvím fondů než přímo. Investoři tak využívají např. výhod daňových rájů, absence srážkových daní, nebo pouhých rozdílů v sazbách daní z příjmů a daní z dividend. U nás stále platí, že **pokud investujeme déle než 6 měsíců, výnosy z investic na kapitálovém trhu jsou osvobozeny od daní** (neuplatňuje se 15% srážková daň jako u standardních produktů – viz kapitola D Rezervotvorná pojištění).

10. Informační otevřenost

Kurz otevřeného podílového fondu je denně uveřejňován v tisku a na internetu. Kdykoli má investor snadný přehled o zhodnocování své investice.

11. Možnost přizpůsobit si investici na míru – vytvoření osobního portfolia

Existuje široká nabídka OPF, které se od sebe liší svým investičním zaměřením, rizikem a investičním horizontem. Investor má tedy možnost investovat jak do fondu, který je určen pro opatrnější, tzv. konzervativní investory, tak do fondu pro tzv. dynamické investory s vyšším investičním rizikem. Jednou z možností, jak investiční riziko eliminovat, je vytvoření osobního portfolia různých fondů podle svých investičních cílů a investičního horizontu.

Jsou i nějaké nevýhody? Samozřejmě:

1. Nesmíme zapomenout, že investujeme na kapitálovém trhu a že **výnosy nejsou garantované** a mohou být také záporné. Předchozí výkonnost fondu nezaručuje stejnou výkonnost v budoucím období. Hodnota investice a příjem z ní může stoupat i klesat a není zaručena plná návratnost původně investované částky. Toto investiční riziko lze eliminovat dostatečně dlouhou délkou investice, pravidelným investováním a dalšími způsoby, které jsou předmětem následující kapitoly. Obecně však platí, že rizikovější investice (např. akcie) jsou dlouhodobě nejvýnosnější.

2. Hodnota investice často kolísá

Zejména při investicích do akciových fondů musí investor počítat často s výraznými výkyvy v hodnotách kurzu – s vysokou tzv. **volatilitou**.

3. Investice do otevřených podílových fondů není pojištěna

Otevřené podílové fondy však podléhají přísné regulaci, která je dána přísnými zákony (jak u nás, tak v EU či USA). Současně hospodaření OPF dozoruje národní kontrolní banka, Komise pro cenné papíry, depozitní

banka a nezávislý auditor. O majetku fondů se účtuje odděleně od majetku správce fondu a správce nesmí peníze investovat jinak, než ukládá zákon a statut fondu.

Bezpečnost investovaných peněz z pohledu kreditního rizika – rizika krachu či vytunelování – je doložena následujícím schématem pohybu peněz od investora do zahraničního OPF:

Ještě jsme se nezmínili, co znamená u podílových fondů slůvko „otevřené“.

Otevřený podílový fond znamená, že je otevřený i dalším, novým investorům, majetek spravovaných peněz fondem se tak může neustále zvětšovat. Fond není časově ani objemem investic omezen. Otevřený také znamená, že peníze mohou kdykoli získat zpět (fond je povinen ode mne podílové listy odkoupit za aktuální cenu a vyplatit mi peníze) a naopak kdykoli mohou své investice zopakovat či navýšit.

Uzavřený podílový fond je naopak omezen konečnou výší investice. Po naplnění potřebné investice je fond uzavřen a nepřijímá již žádné další investice ani nové investory. Takovýto fond investuje obvykle do určitého podnikatelského záměru, často developerského projektu apod. Fond je uzavřen také časově – to znamená, že funguje na předem určený počet let, kdy se peníze investorů realizují na výstavbu, popřípadě provoz určitého projektu, pak se tento projekt odprodá a výnosy jsou mezi investory rozděleny. Uzavřený podílový fond má svůj život – život podnikatelského záměru. Jeho vývoj obvykle nesouvisí, nekoreluje s aktuálním vývojem celosvětové ekonomiky a kapitálových trhů.

Podílové fondy rozdělujeme hlavně podle typu cenných papírů, do kterých investují a tedy podle investičního rizika:

Fondy peněžního trhu – fond trvale investuje na peněžním trhu (pokladniční poukázky, krátkodobé dluhopisy, termínované vklady apod.). Minimální doporučená doba investování je 6 měsíců. Tyto fondy poskytují minimální riziko a tomu odpovídá i nižší výkonnost fondu v porovnání s ostatními typy fondů.

Dluhopisové (obligační) fondy – fond trvale investuje na trhu dluhopisů. Doplnkové investování do akcií je možné, ale podíl akcií nesmí překročit 10% aktiv fondu. Doporučená minimální doba investování je 2 roky. Tento typ fondu poskytuje obvykle vyšší výnos než fond peněžního trhu pouze při mírném růstu rizika. Je vhodný pro konzervativní investory a investory s investičním horizontem 1–3 let.

Akciové fondy – fond trvale investuje minimálně ze 2/3 na akciovém trhu. Minimální doporučená doba investování je 5 let. Tento typ fondu obvykle poskytuje větší výnos ale i větší riziko krátkodobého poklesu oproti ostatním fondům. Proto je akciový fond vhodný pro dynamické investory a investory s delším investičním horizontem, kterým nevádí krátkodobé poklesy.

Smíšené (balancované) fondy – fond investuje do různých aktiv na různých trzích a nejsou stanoveny žádné limity pro podíl akcií či dluhopisů. Minimální doporučená doba investování je 3 roky. Investor by měl dobře znát investiční strategii fondu, případně i investiční styl portfolia manažera fondu.

Fondy fondů (střešní fondy) – fond trvale investuje alespoň 2/3 aktiv do podílových listů a akcií jiných investičních fondů. Minimální doporučená doba investování je 3 roky. Tento typ fondu investováním do různých fondů v různé měně snižuje teritoriální a strukturální riziko. Je to taková diverzifikace na druhou. Investor by ale měl opět dobře znát investiční strategii fondu, případně i investiční styl portfolia manažera fondu.

Fondy garantované – jsou obvykle vázány na výkonnost určitého akciového indexu. Na rozdíl od běžných akciových fondů však obsahují pojistku proti poklesu trhu ve formě tzv. derivátů. Tyto fondy garantují buď celou jistinu (vklad) nebo její část (např. 95%). Výhoda této garance je ovšem vyvážena skutečností, že v případě příznivého vývoje na trhu roste hodnota garantovaných fondů poněkud pomaleji, než hodnota příslušných indexů. Garance bývá doprovázena kromě nižších výnosů také zvýšenými poplatky.

Pravidelné spoření (investování) do otevřených podílových fondů

Investujeme-li pravidelně (měsíčně) a dlouhodobě i do nejrizikovějších, akciových podílových fondů, investiční riziko klesá k nule a nadstandardní výnosy jsou velmi, velmi pravděpodobné. Proč tomu tak je? Jedná se o efekt metody průměrování nákupní ceny, tzv. **Cost Average Effect**.

Představme si zjednodušený příklad, kdy v následující situaci spoříme 6 měsíců po 1 000 Kč za nepříznivého kurzového vývoje podílového listu vybraného akciového fondu. Zobrazená křivka klesajícího a stoupajícího kurzu cenného papíru je u akcií a akciových fondů běžná a tyto výkyvy se nazývají volatilitou. U akciových fondů je častá vysoká volatilita.

Na první pohled to nevypadá dobře, zdá se, že vysoký propad a jen mírný nárůst ve druhé etapě našeho spoření nám nutně musí způsobit celkovou ztrátu. Podívejme se na to podrobněji:

V průběhu prvních 3 měsíců jsme se (nechtěně) chovali jako ostřílení investoři, **když kapitálový trh klesá a cenné papíry zlevňují, tak je nakupujeme**. Je zajímavé, že toto nákupní chování – když něco zlevní, tak to kupujeme, popř. za stejnou cenu toho nakoupíme více – je pro nás v jiných oblastech naprosto samozřejmé. Pro kapitálový trh to však platí úplně stejně, se snižující cenou podílových listů jich za stejnou částku (1 000 Kč) nakoupíme více. Takže si zrekapitulujeme výsledek:

1. měsíc	investice 1000 Kč	nakoupen 1 podílový list
2. měsíc	investice 1000 Kč	nakoupeny 2 podílové listy
3. měsíc	investice 1000 Kč	nakoupeny 4 podílové listy
4. měsíc	investice 1000 Kč	nakoupeno 8 podílových listů
5. měsíc	investice 1000 Kč	nakoupeny 4 podílové listy
6. měsíc	investice 1000 Kč	nakoupeny 2 podílové listy
celkem nakoupeno 21 podílových listů (v aktuální hodnotě 500 Kč)		

Z původního kurzu podílového listu 1 000 Kč došlo k jeho hlubokému propadu (ve 4. měsíci) až na pouhých 125 Kč, potom hodnota podílu vystoupala na 500 Kč, stále jen na poloviční hodnotu, než při zahájení investování. Nyní po 6 měsících vlastníme 21 podílů v hodnotě 500 Kč, máme tedy **majetek v aktuální hodnotě 10 500 Kč** (21×500) – a to **jsme investovali 6 000 Kč!** Takže náš výsledek **je čistý výnos 4 500 Kč**. Vzhledem k investované částce činí čistý výnos 75% a při přepočtu na roční výnos ($2 \times$ výnos za 6 měsíců) činí **výsledný výnos 150 % p.a. !!!**

Ne není to žádné kouzlo, je to Cost Average Effect – metoda průměrování vstupní ceny, efekt průměrných vstupních nákladů. Samozřejmě křivky vývoje cenných papírů mohou být různé a výsledek nebude vždy takový jako na modelovém příkladu, nicméně obecně tato metoda funguje, a proto **se doporučuje právě pravidelné spoření a investování do podílových fondů!**

6.7 Potenciál a rizika jednotlivých forem spoření a investování

V kapitole 6.1 – základy investování jsme si kreslili tzv. investiční trojúhelník a objasnili základní pojmy **VÝNOS – RIZIKO – LIKVIDITA**, tyto parametry jsou spolu úzce svázány.

Z tohoto pohledu můžeme také ohodnotit jakýkoli finanční produkt. Známujeme jako na vysoké škole od 1 do 4, přičemž reálný výnos je konečný výnos po zohlednění inflace.

FINANČNÍ PRODUKT	REÁLNÝ VÝNOS	RIZIKO	LIKVIDITA	ZNÁMKA
Běžný účet	4 – záporný	1 – kreditní	1 – okamžitá	4
Spořicí účet	3 – záporný	1 – kreditní	1 – okamžitá	3
Termínovaný vklad	3 – záporný či nulový	1 – kreditní	2 – střednědobá	3
Stavební spoření	3 – nulový	1 – kreditní	3 – šest let	3
Penzijní připojištění	3 – nulový	2 – kreditní	4 – do věku 60 let	3
Investiční životní pojištění	2 – na inflaci	2 – kreditní	4 – do mnoha let	3
Zlato	1 – vysoko na inflaci	3 – investiční	2 – pomalá	2
Otevřené podílové fondy	1 – vysoko na inflaci	3 – investiční	1 – do týdne	1–2

Výhody a nevýhody spořicích finančních produktů

PRODUKT	VÝNOS		LIKVIDITA		RIZIKO		OSTATNÍ	
	+	-	+	-	+	-	+	-
Peníze doma (matrace, trezor)		záporný po započtení inflace	ihned k dispozici		nesvěřuji jinému (není kreditní riziko)	nebezpečí krádeže		není pojištěno peněžní hodnota
Běžný účet	garantovaný	záporný po započtení inflace	ihned k dispozici popř. do druhého dne		nedochází k propadům a ztátám	kreditní (krach banky)	je pojištěno do 100 tis. EUR	daň z úrok. výnosů peněžní hodnota
Spořicí účet	garantovaný	záporný po započtení inflace	ihned k dispozici popř. do druhého dne		nedochází k propadům a ztátám	kreditní (krach banky)	je pojištěno do 100 tis. EUR	srážková daň peněžní hodnota
Termínovaný vklad	garantovaný okolo inflace	maximálně nulový po započtení inflace		omezená	nedochází k propadům a ztátám	kreditní (krach banky)	je pojištěno do 100 tis. EUR	srážková daň peněžní hodnota
Penzijní připojištění	státní podpora	negarantovaný nulový po započtení inflace		velmi omezená (do 60 let věku)		kreditní (krach fondu)	drobná daňová zvýhodnění	není pojištěno legislativní změny peněžní hodnota
Stavební spoření	garantovaný státní podpora	záporný po započtení inflace		dostí omezená (6 let)		kreditní (krach spořitelny)	je pojištěno do 100 tis. EUR	srážková daň 15% legislativní změny peněžní hodnota
Investiční životní pojištění	nejvyšší z běžných finančních produktů	negarantovaný		velmi omezená (obvykle do 60 let věku)		kreditní riziko investiční rizika	drobná daňová zvýhodnění	není pojištěno peněžní hodnota
Komodity - zlato	vysoký	neprodukuje úrokový výnos		dostí omezená		kreditní riziko bublina, kolísání cen	nákup zlata bez DPH majetková hodnota	není pojištěno fyzické uložení
Pravidelné investování do podílových fondů	výnosnost vysoko nad inflací produkuje úrokový	negarantovaný	výborná do několika dnů		není kreditní riziko fond nemůže zkrachovat	riziko propadů - volatilita další rizika (mėnovė,...)	po 6 mė. nedanėno variabilita produktu majetková hodnota	není pojištěno

Samozřejmě, že uvedená zhodnocení finančních produktů jsou jen rámcová. Vždy záleží na našich potřebách a cílech a zejména na těchto základních faktorech:

- na době, po kterou chceme spořit či investovat,
- na potřebě mít „zadní vrátka“ pro rychlý výběr peněz,
- na našem rizikovém profilu,
- na požadavcích na zhodnocení peněz.

6.8 Zásady investování

Dlouhodobé a pravidelné investování do podílových fondů je tedy nejlepší formou spoření, slibující velmi dobré zhodnocení. Jak však touto formou správně investovat a jaké dodržovat zásady, abychom dosáhli maximálního efektu při minimálním riziku?

Většina pravidel již byla zmíněna v předchozích článcích, tak si je shrňme:

1. Vyberme si kvalitní společnost pokud možno již s dlouhou tradicí na finančním trhu

Vyhýbejme se obloukem lákavým nabídkám zcela nových nebo malých firem nebo společností, které nemají oprávnění podnikat na finančním trhu v ČR – to snadno ověříte na webových stránkách ČNB:

https://apl.cnb.cz/apljerrsdad/JERRS.WEB09.DIRECT_FIND?p_lang=cz

2. Vybírejte fondy podle našeho investičního horizontu a rizikového profilu

Pokud je náš horizont investování do 5 let, měli bychom vybírat z konzervativnějších dluhopisových fondů, pokud je náš horizont nad 5 let, můžeme se pustit i do dynamických akciových fondů s vyšším rizikem i vyšším potenciálem. Pokud jsem starší a konzervativnější člověk, opět se přikloním spíše k dluhopisovým fondům, a s ohledem na měnové riziko, tak vyberu raději fondy v české koruně. Mladí a dynamičtí investoři si vyberou fondy akciové.

3. Investujme pravidelně a dlouhodobě

Cost Average Effect nám pomůže získávat nadstandardní výnosy, dlouhodobost investování sníží investiční rizika na minimum.

4. Diverzifikujme

Pokud to je možné, rozdělme naše investice do více různě zaměřených fondů. Jako základ si vyberme fond investující do globální ekonomiky, investující do firem po celém světě a v různých sektorech ekonomiky. Takový fond pak můžeme doplnit zajímavým fondem národním či odvětvovým. Raději kombinujme fondy vedené v různých měnách (např. USD, EUR a Kč) a nesázejme vše jen na jednu měnu.

5. Sledujme historii fondů

Určitě je dobré prozkoumat dlouhodobou výkonnost a historii fondu. Mějme však na paměti, že tato historie není zárukou obdobných výsledků v budoucnosti!

6. Zajímejme se o poplatky

Projděme si u fondů a investičních společností jejich poplatkovou strukturu. Kromě vstupních poplatků a případných poplatků za správu investičního portfolia si ověřme poplatky za změnu fondu (přestup do jiného – tzv. switch), strhávané ážio fondů, výstupní poplatky při zpeněžení svých investic, správní poplatky (za vedení majetkového účtu, za výpisy) a podobně.

7. Volme přímé investování – ne přes třetí osobu!

Investování přes další prostředníky nám zvyšuje poplatky a snižuje čistý výnos.

Ale snad ještě důležitější je, že pokud uzavíráme smlouvu s bankou či makléřem, a ne přímo s investiční společností, jsme pak klientem této banky či makléře a jsme víceméně v roli pouhého věřitele (viz kapitola Věcná a peněžní hodnota). Musíme počítat s kreditním rizikem (důvěryhodnosti a solventnosti) této třetí osoby. Pro investiční společnost, do jejíž fondů investujeme, nejsme klientem ani partnerem!

8. Buďme trpěliví a nezmátkujme!

Největší chybou je podlehnout davové psychóze a sugesci médií. Při poklesu trhů nepodléhejme panice. Když trhy klesají, cenné papíry zlevňují, je to dobré pro investory. Takže neprodávejme své podíly, ale vydržme, popř. ještě nakupujme! Čas rány zahojí.

Úvěr a půjčka je v podstatě totéž. Pojem úvěr se používá spíše při půjčování firmám a půjčka spíše u fyzických osob – ale i to není pravidlem (např. hypotéční úvěr).

Půjčit se dá snad všechno, ovšem za peníze. Půjčit si můžeme lyže, auto, kancelář. A co peníze samotné? I ty si můžeme půjčit, a za co jiného, než zase za peníze. **Peníze se půjčují za úrok**, což je odměna pro toho, kdo peníze půjčuje. Úrok je tedy v případě půjčky či úvěru vyjádřením ceny peněz.

Ne vždy máme dostatek (resp. málokdy) vlastních prostředků, abychom si mohli splnit naše sny a cíle. Nebo nemáme tolik času, abychom si je mohli našetřit. Typickým příkladem je hypotéka – úvěr na bydlení. Potřebujeme bydlet hned, obvykle nemáme čas na bydlení naspořit. **Úvěrování je tedy stejně jako spoření finanční cestou k cíli.** Avšak tyto metody stojí na opačných stranách barikády. Cesta spoření je levnější, neboť úroky dostáváme a ne platíme, ale časově náročnější.

Dobrá, chci se tedy půjčit, ale u koho?

7.1 Úvěrové instituce a úvěrové registry

Kdo všechno nám může půjčit? Běžně se jedná o:

- Banky – úvěry a půjčky všeho druhu
- Stavební spořitelny – úvěry na bydlení
- Družstevní záložny (kampeličky) – půjčky členům družstva dle stanov družstevní záložny
- Nebankovní instituce – spotřebitelské úvěry, splátkový prodej zboží a kreditní karty
- Lichváři – půjčky na cokoli za smrtících finančních podmínek

Banky, stavební spořitelny i některé nebankovní instituce si obvykle kvalitu a rizikovost klienta prověřují přes tzv. **úvěrové registry**.

Prostřednictvím tzv. úvěrových registrů si banky a jiní poskytovatelé úvěrů vzájemně vyměňují informace o důvěryhodnosti, platební morálce a bonitě (schopnosti splácet úvěr) svých klientů. **Úvěrové registry mohou být buď ryze negativní**, tj. jsou v nich obsaženy jen záznamy o tom, že dotyčný klient porušil svůj finanční závazek vůči některému věřiteli z řad účastníků registru, **anebo pozitivní**, které zahrnují nejen informace o nesplácejících klientech (tj. negativní data), ale i kompletní platební profil klienta včetně pozitivní historie jeho splácení.

Úvěrové registry věřitelům slouží především k tomu, aby účinně minimalizovali riziko, že:

- klient se současně zadluží u několika věřitelů více menšími úvěry, které ve svém souhrnu budou v takové částce, kterou klient nebude schopen řádně splácet,
- klient bude ke splácení současných úvěrů používat nové úvěry od jiných věřitelů,
- klient se špatnou úvěrovou minulostí u určitého věřitele bude čerpat nový úvěr u jiného věřitele, který jeho špatnou úvěrovou minulost nezná.

V České republice působí čtyři úvěrové registry:

• Centrální registr úvěrů	
• Bankovní registr klientských informací	POZITIVNÍ REGISTRY
• Nebankovní registr klientských informací	
• Sdružení SOLUS	NEGATIVNÍ – DLUŽNICKÝ REGISTR

Centrální registr úvěrů

Centrální registr úvěrů (dále jen CRÚ) provozuje ze zákona Česká národní banka. Účastníkem CRÚ jsou pouze banky. V CRÚ jsou ovšem shromažďovány informace jen o úvěrech poskytnutých právnickým osobám (firmám) a podnikatelům.

Bankovní registr klientských informací – nejvyužívanější registr

Provozovatelem Bankovního registru klientských informací (dále jen BRKI) je společnost CBCB – Czech Banking Credit Bureau, a.s. a ke konci roku 2012 je uživateli bankovního registru 26 bank, poboček zahraničních bank, stavebních spořitel a hypotečních bank. V bankovním registru se nachází každá fyzická osoba, tedy občan i fyzická osoba podnikající, která má s některou členskou bankou nebo stavební spořitelnou uzavřenou úvěrovou smlouvu nebo ji v minulosti uzavřenou měla či o uzavření úvěrové smlouvy teprve žádá. Eviduje se historie splácení závazků typu hypotéka, úvěr ze stavebního spoření, spotřebitelský úvěr, kontokorent, kreditní karta nebo třeba povolený debet. V registru jsou také vedeny fyzické osoby, které o úvěr či o vydání kreditní karty teprve žádají. Údaje o firmách v bankovním registru nejsou.

Nebankovní registr klientských informací – druhý nejvyužívanější registr

Provozovatelem Nebankovního registru klientských informací (dále jen NRKI) je zájmové sdružení právnických osob LLCB, z.s.p.o. Ke konci roku 2012 tvoří členskou základnu registru 27 společností působících v oblasti leasingu a splátkového prodeje. Nebankovní registr obsahuje na rozdíl od bankovního registru kromě fyzických osob a fyzických osob podnikajících také údaje o osobách právnických (tzn. o obchodních společnostech). Konkrétně se evidují údaje týkající se počtu úvěrových či leasingových smluv, výše částek jednotlivých úvěrů a výše pravidelných splátek. Součástí informací je i historie splácení těchto závazků a informace o jejich zajištění.

Organizátorem obou registrů je společnost CBCB. **Oba registry si údaje mezi sebou vyměňují.** Věřitelské subjekty tak dostávají o svých klientech ucelené informace v jeden okamžik, což mimo jiné umožňuje rychlejší zpracování vaší žádosti o půjčku/úvěr. Uživatelé BRKI jsou banky (ze zákona patří mezi banky i stavební spořitelny). V rámci vzájemné výměny dat mezi BRKI a NRKI mohou získávat informace i další finanční instituce, například leasingové a úvěrové společnosti, které mají smlouvu s provozovatelem NRKI. Jejich možnost získávat tyto informace je však podmíněna vaším souhlasem. S aktuálními uživateli obou registrů se můžete seznámit na stránkách provozovatelů obou registrů, tedy na www.cbcb.cz a www.llcb.cz.

SOLUS, zájmové sdružení právnických osob

SOLUS sdružuje řadu společností z různých ekonomických sektorů. Jsou mezi nimi nebankovní finanční instituce, banky, telekomunikační operátoři, distributoři energií, obchodní řetězce, pojišťovny a další společnosti. Ke konci roku 2012 má SOLUS 40 členů. SOLUS dnes vede šest odlišných databází informací – **Registr FO, Registr IČ a Insolvenční registr** (negativní informace), **Pozitivní registr, Registr neplatných dokladů a Registr třetích stran**. V posledním uvedeném registru si mohou členské společnosti navzájem vyměňovat informace o nekorektním či podvodném jednání třetích stran (zprostředkovatelů, dealerů, subdealerů a dalších), se kterými spolupracují či spolupracovaly. Cílem sdružení je v rámci tzv. odpovědného úvěrování přispívat k prevenci předlžování klientů, k prevenci růstu počtu dlužníků v prodlení, ke zvyšování vymahatelnosti stávajících dluhů po splatnosti a ke snižování potenciální finanční ztráty věřitelů. Členové sdružení SOLUS se snaží minimalizovat finanční ztráty z poskytovaných služeb z důvodu, aby je v ceně poskytované služby nemuseli hradit dobří klienti.

7.2 Typy úvěrů

Bankovní i nebankovní instituce poskytují občanům široký sortiment různých úvěrů, které se vzájemně odlišují řadou charakteristik. Každý druh úvěru je něčím specifický, určený pro konkrétní situaci, potřebu nebo způsob čerpání a využíváním špatného typu úvěru se můžete připravit zbytečně o spoustu peněz. Vždy proto přemýšlejte, zda je pro vás právě zvolený typ úvěru ten nejvhodnější, a to nejen podle velikosti měsíčních splátek nebo doby splácení. Charakteristiku těch nejčastějších typů úvěrů vám přinášíme níže spolu s uvedením, pro jaké potřeby by měly být využívány.

Hypoteční úvěr

Hypoteční úvěry patří k tradičním a oblíbeným bankovním úvěrovým produktům. Jeho základním charakteristickým rysem je způsob jeho zajištění, kterým je zástavní právo k nemovitosti. Hypoteční úvěry se poskytují jako účelové na financování bytových potřeb.

Hypoteční úvěry jsou pro banku málo rizikové, neboť jsou zajištěny zástavním právem k nemovitosti. To je také důvod, proč je výše úrokových sazeb u těchto úvěrů nižší než u jiných alternativních úvěrů. **V současnosti se úrokové sazby pohybují v rozmezí 2–6% p.a.**

Americká hypotéka

Jde o zcela specifický úvěrový produkt, o neúčelový typ úvěru, takže oproti klasickým hypotékám jej můžete použít podle své vůle a nemusíte dokládat, k čemu jste peníze použili. Americká hypotéka také nabízí výhodnou úrokovou sazbu, nižší než u klasických spotřebitelských úvěrů a o něco málo vyšší než u klasických hypoték – **v současnosti okolo 5–9% p.a.**

Můžete také využít poměrně dlouhou dobu splácení (např. 20 let), čímž dosáhnete velmi nízkých měsíčních splátek. Nevýhodou je, že vždy se od Vás bude vyžadovat ručení nějakou nemovitostí.

Úvěr ze stavebního spoření

Úvěr poskytovaný stavebními spořitelny klientům majícím uzavřené stavební spoření. Slouží výhradně k financování potřeb spojených s bydlením, nabízí však velmi výhodné podmínky čerpání (poměrně nízký úrok garantovaný po celou dobu úvěru – **v současnosti 3–5% p.a.**, možnost dlouhé doby splatnosti a tím dosažení nízkých měsíčních splátek).

Spotřebitelský úvěr

Jeden z nejběžnějších druhů úvěru, který je nabízen každou bankou. Spotřebitelské úvěry se dále dělí na „účelové“ a „neúčelové“ a dále se můžou dělit podle dalších faktorů (viz závěr této kapitoly). V případě účelového typu úvěru musíte vždy předem uvést, na jakou konkrétní věc budou prostředky získané z úvěru použity, a toto také musíte později doložit. U neúčelového úvěru je bance jedno, k čemu získané peníze použijete – jestli je prohrajete v kasínu, nakoupíte si oblečení nebo ojeté auto. Neúčelové spotřebitelské úvěry jsou obvykle o něco dražší (vyšší úroková sazba) než účelové. Přesto jsou v současnosti nejposkytovanějším druhem úvěrů.

Úrokové sazby těchto úvěrů se standardně pohybují v rozsahu 9–16% p.a. Pozor však na spotřebitelské úvěry nebankovních společností typu Profi Credit, Profi Real či Provident Financial, kde se úrok pohybuje v řádech desítek procent, běžně 33–65% p.a.!!!

Jednou z velkých výhod spotřebitelských úvěrů je také to, že za ně zpravidla nepotřebujete ručit žádnou nemovitostí, v naprosté většině případů vám dokonce banka poskytne úvěr i bez jakéhokoliv ručení. Výše spotřebitelského úvěru je ovlivněna běžným příjmem klienta. Nevýhodou je relativně vysoká úroková sazba oproti úvěrům zajištěným nemovitostí, takže přeplatíte rozhodně více. Vyřízení takového typu úvěru však bývá velmi rychlé a je spojeno s minimální administrativou.

Kontokorentní úvěr popřípadě povolený debet

Kontokorent se vždy pojí s vaším běžným účtem v bance. Umožňuje přečerpat prostředky na vašem běžném účtu do mínusu (do debetu) v rámci stanovené výše kontokorentního úvěru. K dispozici jej tak máte neustále a čerpat jej můžete opakovaně, ale vždy jej musíte jednou za stanovené období (obvykle 6 měsíců) vyrovnat, takže se stav běžného účtu musí dostat do plusu. Výhodou kontokorentních úvěrů je, že v případě kdy vám z účtu odchází pravidelně důležité platby (inkaso, SIPO), nemusíte si hlídat, abyste měli na účtu vždy dostatek prostředků k uhrazení – pokud nemáte, tyto platby se automaticky provedou otevřením kontokorentu.

Kontokorentní úvěr představuje v současnosti ve vyspělých ekonomikách jeden z nejvýznamnějších krátkodobých bankovních úvěrů. Klient si musí o kontokorent zažádat a pro jeho poskytnutí musí splnit řadu podmínek:

- u banky, kterou žádáte o kontokorentní úvěr, máte veden běžný účet,
- tento běžný účet je vedený po určitou dobu, alespoň 3 měsíce,
- na tento účet chodí pravidelně dostatečně vysoký příjem občas je požadován určitý průměrný zůstatek na účtu.

Maximální výši kontokorentu stanovuje banka a určuje tak maximálně přípustný debet na kontokorentním účtu. Úrok u kontokorentního úvěru platíte z čerpané částky a počítá se až do doby, než je tato částka zaplacená. **V současnosti se úrokové sazby u kontokorentních úvěrů pohybují od 9 do 22 % p.a.** a u jednotlivých bank se značně liší.

Revolvingový úvěr – Kreditní karta

Je založen na principu opakování – máte dopředu přiznaný určitý úvěrový limit a ten je vám neustále k dispozici k čerpání. Dokud jej nevyužíváte, nehradíte žádné měsíční splátky. Čerpat jej můžete opakovaně, ale vždy jen do výše úvěrového limitu. U některých bank můžete využít poměrně dlouhého bezúročného období (např. 52 dní), během kterého když čerpanou částku zpět uhradíte, tak nebudete platit žádné úroky – z toho již vyplývá, že nejčastějším typem revolvingového úvěru jsou kreditní karty. **Kreditní karta** se neváže na váš běžný účet ale má vlastní úvěrový rámec, kredit. Platby kreditní kartou jsou vlastně půjčky, na rozdíl od plateb debetní kartou, což jsou platby ze zůstatku na vašem běžném účtu (podrobněji viz Platební karty). Úročení kreditních karet bývá dosti vysoké, **v současnosti 10–28% p.a.**

Překlenovací úvěr

Jde o dočasný úvěr (někdy nazývaný jako „meziúvěr“), sloužící k pokrytí vašich potřeb do doby, než získáte nárok na řádný úvěr (který má návaznost na překlenovací). Jde tedy o jakýsi „předúvěr“. Nejčastěji se s ním setkáme **u stavebního spoření**, kvůli kterému také tyto typy úvěrů vznikly. Než totiž získáte nárok na poskytnutí úvěru ze stavebního spoření, musíte splnit několik podmínek, mezi kterými je i nutnost nejprve nějakou dobu (obvykle dva roky) spořit a teprve po té vám může být úvěr poskytnut. V případě, že si nemůžete dovolit tak dlouho čekat a spořit, je tu právě překlenovací úvěr – ten vám může být poskytnut hned a po určité době se z něj pak stane úvěr ze stavebního spoření. Podmínkou tedy je uzavřít si stavební spoření a od určitých částek pak bude potřeba ručit nemovitostí (u menších částek bude stačit jeden či více ručitelů). **Úročení je stále dosti výhodné, 4–7% p.a.**

Zvláštním typem překlenovacího úvěru je **předhypotéční úvěr**, kdy si půjčujete na koupi družstevního bytu (obvykle je tento úvěr zajištěn pouze směnkou). Po privatizaci bytu a jeho převedení do osobního vlastnictví přechází tento úvěr v úvěr hypotéční zajištěný zprivatizovaným bytem.

Konsolidační úvěr

Umožňuje sloučení několika vašich stávajících úvěrů (i od různých poskytovatelů) do jednoho, u kterého pak můžete znovu zvolit délku splatnosti a tím i velikost měsíčních splátek. Pokud máte tedy několik úvěrů od různých bank, konsolidací můžete podstatně ušetřit nejen na měsíčních poplatcích, ale také můžete dost výrazně snížit výši vaší měsíční splátky za všechny tyto úvěry (mnohdy více než o polovinu). Většinu administrace spojené s převedením úvěrů obvykle obstará sama banka, u které konsolidace využijete. Ručení je individuální podle celkové částky konsolidačního úvěru, ale mnohdy je i zcela bez ručení, tak jako u běžného spotřebitelského úvěru. **Úrokové sazby jsou obdobné jako u standardních spotřebitelských úvěrů.** Konsolidační úvěr je dobrá volba zejména v situacích, kdy tušíte, že již dále nebudete schopni splácet všechny své závazky a snížení měsíční splátky by vám pomohlo, nevýhodou je delší časové období, po které budete tento nový úvěr splácet.

Splátkový prodej

Podstata splátkového prodeje spočívá v tom, že když nemáte dostatek financí, požádáte přímo v obchodě o úvěr. I když by to na první pohled mohlo vypadat tak, že nákup na splátky poskytuje přímo obchod, kde nakupujete zboží, zdání klame. V pozadí je vždy splátková společnost – nebankovní instituce popř. dceřiná společnost banky. Celková doba vyřízení nákupu na splátky by neměla překročit zhruba dvacet minut. V závislosti na ceně zboží budete seznámeni s podmínkami poskytnutí úvěru (které jsou u všech společností obdobné), a pokud je splníte, bude výrobek za chvíli váš. Zde musíte opět počítat s vyšší úrokovou sazbou (10–18% p.a.) – jedná se v podstatě o účelový spotřebitelský úvěr.

Leasing

Obvykle máme na mysli tzv. finanční leasing, kdy předmět leasingové smlouvy je po celou dobu jejího trvání majetkem leasingové společnosti. Po uplynutí doby nájmu má nájemník předkupní právo na pronajímáný majetek za zbytkovou cenu (může být i 1 Kč). **Nejedná se tedy o úvěr v pravém slova smyslu**, neboť po zakoupení zboží na úvěr se stáváte ihned majitelem tohoto zboží, u leasingu ne. Na leasing si nejčastěji pořizujeme auto popř. jiné dopravní prostředky, stroje a zařízení či výjimečně i nemovitosti. Někdy může být leasing výhodnější než úvěr, ve splátkách leasingu je obvykle i úhrada pojištění předmětu leasingu. Leasingové splátky jsou daňově uznatelné náklady, to znamená, že snižují základ pro výpočet daně z příjmů. To bývá zajímavé pro podnikatele, živnostníky. Jeho získání bývá mnohdy jednodušší a rychlejší než získání úvěru. Nevýhodou však je, že po celou dobu leasingu je majitelem věci leasingová společnost a při předčasném ukončení leasingu následují tvrdé sankce, obvykle musíme doplatit plnou cenu leasingu, tedy všechny budoucí splátky!

Úvěry můžeme rozdělit do široké škály kategorií podle dalších různých hledisek:

1. podle účelovosti

- Účelové úvěry – jsou poskytnuty přímo na konkrétní předem stanovený účel (např. nákup spotřebního zboží, domu, automobilu atd.).
- Neúčelové úvěry – záleží na klientovi, na co poskytnutý úvěr použije. Cenou za nesdělení účelu je vyšší úroková sazba.

2. podle typu výplaty

- Hotovostní úvěry – poskytnuté finanční prostředky jsou vyplaceny v hotovosti.
- Bezhotovostní úvěry – peníze jsou zaslány klientovi na jeho bankovní účet.

3. podle zajištění

- Zajištěné úvěry – banka vyžaduje jistění věcí movitou (např. automobilem) či nemovitostí.
- Nezajištěné úvěry – společnosti je poskytují pouze svým „top“ prvotřídním klientům.

4. podle doby splatnosti

- Krátkodobé úvěry (obvykle max do 3 let)
- Střednědobé úvěry (3–5 let)
- Dlouhodobé úvěry (6–30 let)

Dále lze samozřejmě úvěry dělit i podle dalších hledisek např. podle čerpání (jednorázové, postupné), podle frekvence splácení (měsíční, čtvrtletní). Všechny tyto kategorie se mohou mezi sebou navzájem kombinovat. Podle těchto kritérií jsou potom jednotlivým typům úvěrů přiřazeny různé vysoké úrokové sazby a např. také různé požadavky na zajištění úvěru.

7.3 Základní úvěrové pojmy

Abychom se orientovali v nabídce konkrétních úvěrů, měli bychom rozumět alespoň nejčastějším a základním úvěrovým pojmům. **Níže uvádíme abecedně ty nejdůležitější:**

Anuitní splátka

Způsob splácení úvěru, kdy klient splácí po celou dobu trvání závazku stále stejnou výši splátky. Anuitní splátka v sobě zahrnuje splátku jistiny (vlastního dluhu) a úroků. Vzájemný poměr těchto dvou částí se v čase mění, anuitní splátka však zůstává konstantní.

Bezúročné období

Doba, po kterou může dlužník (obvykle držitel kreditní karty) splatit čerpané finanční prostředky, aniž by za ně zaplatil jakýkoliv úrok.

Bonita

Schopnost klienta splácet úvěr (dostát svým závazkům). Obvykle je počítána jako rozdíl mezi čistými měsíčními příjmy klienta (a jeho partnera) a měsíčními závazky (splátky úvěrů apod.).

Doba splatnosti

Následuje po období čerpání úvěru. Je to doba, za kterou musím úvěrující instituci splatit úvěr, nejčastěji se vyjadřuje v měsících popř. letech.

Domácnost

Domácnost tvoří fyzické osoby, které spolu trvale žijí a společně hradí náklady na své potřeby.

Fixace úrokové sazby

Po dobu zvolené fixace úroku je garantována platnost smluvně sjednaných úrokových podmínek. Po uplynutí této doby jsou s klientem sjednány nové úrokové podmínky na další období. V době ukončení fixace má klient možnost splatit částečně nebo úplně hypoteční úvěr sankcí a poplatků popř. jej refinancovat u jiné banky či se s bankou domluvit na jiných změnách (změna výše splátek a doby splácení apod.).

Jistina

Půjčený finanční obnos, dluh. Splátkou jistiny „umazávám“, tedy splácím dluh.

LTV

Poměr úvěru k hodnotě zástavy (z anglického výrazu **Loan To Value Ratio**).

Příklad: LTV = 80% – banka vám půjčí do výše 80% hodnoty zástavy (ručení).

Odhad nemovitosti

Ocenění nemovitosti znalcem, odhadcem, který je buď externím spolupracovníkem, nebo interním pracovníkem banky. Odhad ceny (obvykle tržní) slouží ke stanovení zástavní hodnoty nemovitosti.

Nárok věřitele na peněžité nebo věcné plnění ze strany dlužníka.

Poplatky

Úvěrující instituce si většinou účtují různé poplatky spojené s úvěrem. Může to být poplatek za zpracování úvěru a vyhotovení úvěrové dokumentace, poplatek za provedení odhadu ceny nemovitosti bankovním pracovníkem, poplatek za čerpání úvěru, poplatek za rezervaci úvěrových prostředků, poplatek za vedení úvěrového účtu, poplatek za změnu úvěrových podmínek, poplatek za mimořádnou splátku úvěru či jiné správní poplatky.

Rozpočet

Banka vyžaduje (zejména u hypotéky) stanovení celkového rozpočtu záměru klienta.

Finanční krytí rozpočtu = úvěr + vlastní finanční prostředky + jiné finanční zdroje.

Ručitel (spoludlužník)

Osoba, která na sebe bere zodpovědnost, že v případě nesplácení úvěru dlužníkem, přebírá povinnost splácet závazek dlužníka, a to v plné výši.

RPSN

Zkratka pro „roční procentní sazbu nákladů“ na úvěr. Roční procentní sazba nákladů vyjadřuje celkové náklady úvěru – sazba, která v sobě zahrnuje veškeré povinné výdaje spojené s úvěrem, tzn. poplatky, úroky, pojištění pokud je vyžadováno apod.

Splátka

Částka, kterou pravidelně splácíte svůj úvěr. Může obsahovat kromě splátky dluhu a sjednaného úroku také pojistné či jiné poplatky.

Sankce

Pokuta za porušení smluvních úvěrových podmínek vyjádřená procentní sazbou z výše úvěru nebo pevnou finanční částkou.

Úrok a úroková sazba

Úrok je odměna za zapůjčení peněz. Úroková sazba je částka, kterou je povinen platit věřiteli z jeho pohledávky, stanovená určitým procentem z dlužné částky za určité období.

Účel hypotéky

Hypotéka na bydlení musí splňovat tzv. účelovost, peníze musí být použity buď na koupi nemovitosti, její výstavbu, modernizaci (rekonstrukci), nebo na refinancování hypotéky, vypořádání majetku (např. při rozvodu manželů) či koupi družstevního bytu (zde je nutno ručit jinou nemovitostí – zapsanou v katastru).

Úvěrový rámec

Maximální výše úvěru stanovená úvěrující institucí. Klient může čerpat úvěr (jednorázově či opakovaně) dle svých potřeb, maximálně však do výše úvěrového rámce.

Úvěrový účet

Účet, na kterém banka eviduje stav poskytnutého úvěru.

Věřitel

Ten kdo půjčuje. Osoba, která je oprávněná požadovat uhrazení pohledávky.

Zajištění úvěru

Zajištění nebo-li také ručení je způsobem krytí rizik věřitele. Banka nebo nebankovní úvěrující instituce může ke snížení rizika nesplácení půjčky požadovat její zajištění (ručení). Způsoby zajištění mohou být rozmanité, nejčastější jsou ručení nemovitostí, směnkou vlastní, notářským zápisem o uznání dluhu, vinkulací pojistného plnění ve prospěch banky, cennými papíry, movitým majetkem, termínovaným vkladem či ručitelským závazkem další osoby (spoludlužníka).

Zástavní právo

Právní nástroj sloužící k zajištění pohledávky (např. hypotečního úvěru) a jejího příslušenství (úroků, poplatků) do doby jejího splacení. V případě nesplacení pohledávky je věřitel oprávněn domáhat se náhrady ze zastavené věci (např. prodejem zastavené nemovitosti). Nejčastěji vzniká na základě zástavní smlouvy uzavřené mezi věřitelem (např. hypoteční bankou) a dlužníkem, a to vkladem do katastru nemovitostí.

Životní minimum

Výše finančních prostředků nezbytných pro domácnost k dočasnému zajištění základních životních potřeb jejích členů na velmi skromné úrovni. Zahrnuje tedy náklady na zajištění osobních potřeb (výživa, ošacení, služby, rozvoj vzdělání, výrobky krátkého užití) a společné náklady domácnosti (náklady na bydlení a související služby).

7.4 Cena úvěru

Cenou za půjčení peněz je úrok. Celková cena úvěru může kromě úroku zahrnovat ještě další poplatky. Celkovým ukazatelem ceny úvěru je pak RPSN - roční procentní sazba nákladů. Ta má smysl zejména u spotřebitelských úvěrů. Úvěřující instituce jsou povinny tuto sazbu RPSN u spotřebitelských úvěrů zveřejňovat! RPSN je uváděna v % p.a. a je tak při zohlednění dalších poplatků vždy vyšší než nominální úroková sazba.

A jaká cena úvěru je ještě rozumná?

Na to neexistuje jednoduchá odpověď – záleží na typu úvěru a zejména době splatnosti, u krátkých úvěrů (do 1 roku) si můžeme dovolit i vyšší úrokovou sazbu, protože za krátkou dobu ještě tolik nepřeplatíme, zatímco u dlouhých úvěrů, trvajících roky i desetiletí, může každé % i každá desetina % v úrokové sazbě znamenat významnou finanční částku.

Pro ilustraci uvádíme běžné úrokové sazby u jednotlivých typů úvěrů:

Hypotéka (na bydlení)	2–5% p.a.
Úvěr ze stavebního spoření	3–5% p.a.
Překlenovací úvěr ze stavebního spoření	4–7% p.a.
Americká hypotéka (hypotéka na cokoli)	5–9% p.a.
Spotřebitelský úvěr	9–16% p.a.
Povolený debet (kontokorent)	9–22% p.a.
Kreditní karta	15–28% p.a.

Nejlevnější jsou tedy úvěry na bydlení, přičemž jejich úroky si ještě můžete odečíst z daňového základu a tak je dále zlevnit!

Je zřejmé, že nejdražším úvěrem je půjčka z kreditní karty. Pokud nejsme disciplinovaní a nehodláme nebo nemůžeme vrátit půjčené peníze (nebo jejich větší část) zpět na kreditní kartu v tzv. bezúročném období, pak bychom si měli čerpání z kreditní karty dobře rozmyslet! Snadno se nakupuje, ale hůře se splácí!

Obecně krátkodobé či střednědobé úvěry s úrokovou sazbou blížící se nebo překračující hranici 20% p.a. jsou již velmi drahé úvěry. Bohužel přes určité pokusy není v ČR vůle uzákonit již tzv. lichvářskou sazbu. V některých vyspělých zemích je za lichvu považována úroková sazba z úvěru vyšší než 25% p.a.!

Pozor na spotřebitelské úvěry zejména nebankovních společností, které často nabízejí půjčky s úrokem i výrazně překračujícím oněch „lichvářských“ 25% p.a. Stejně nebezpečí však vzniká u těchto úvěrů také, kdy poplatek za půjčku či za vedení půjčky činí významnou část z půjčky samotné.

V současné době tlak veřejnosti způsobil, že poplatky za vedení úvěrového účtu (běžně ve výši 150–200 Kč měsíčně) začínají být vnímány jako neetické či dokonce nezákonné a mnoho institucí již od nich upouští.

Bud'te při půjčkách vždy velmi opatrní a nejednejte srdcem, ale rozumem! Raději si některé věci odpusťte, než abyste později dluhy s problémy spláceli!

7.5 Dobré a špatné úvěry

U půjček je zřejmé, že za to, že si můžeme danou věc koupit dříve, než na ni naspoříme, budeme muset zaplatit úrok.

Na co je dobré si půjčovat, jaké jsou „dobré“ úvěry?

Typickým příkladem dobrých úvěrů jsou úvěry na bydlení.

Osamostatněním se v životě obvykle získáváme také potřebu samostatně bydlet. Bydlet potřebujeme ihned a ne až za 10 či 20 let, kdy bychom si na byt či dům naspořili. Zde je zřejmé, že pořízení bydlení je logický a rozumný důvod, proč se zadlužit. Navíc tyto půjčky patří k vůbec nejlevnějším na trhu a jsme schopni je rozložit do dlouhé doby (např. až 30 let) a vzniklá splátka nás zásadně neohrozí. **Splátka úvěru za vlastní bydlení je přibližně stejná jako nájem, který bych musel platit.** Placení nájmu by nás naopak brzdilo v tom, abychom si někdy našetřili na vlastní bydlení.

Dalším „dobrým“ úvěrem je půjčka na vlastní vzdělání.

Vzdělání je investice, která se většinou vyplatí – pomůže nám k vyššímu příjmu nebo k tomu, že na trhu práce snadněji práci získáme.

Obecně „dobrým“ úvěrem je jakákoli půjčka, která mi umožní vybudovat či rozmnožit můj majetek či získat trvalý zdroj příjmu. Příkladem toho je **půjčka na vlastní podnikání**, na vybudování firmy apod.

Jaké jsou špatné úvěry, kterých bychom se měli vyvarovat?

Velmi špatnými úvěry, ale u nás bohužel obvyklými, jsou půjčky na vánoční dárky, půjčky na dovolenou nebo půjčky na spotřební zboží. Je to celkem rozšířená praxe – špatná praxe. Jedná se obvykle o spotřebitelské úvěry s vysokým úrokem. Pokud je tato půjčka výjimkou – dobře. Ale pokud se jedná o častý a opakovaný jev – jedná se o velký problém!

Chroničtí zadržovatelé platí stále nějaké splátky, stále nějaké (a nemalé) úroky a ztrácí tak mnoho a mnoho peněz. Je daleko lepší zkusit si na dané zboží naspořit vlastní peníze (a časem možná zjistíte, že se bez tohoto zboží obejdete) a teprve potom si ho koupit – vyjde to mnohem levněji.

7.6 Zadlužení, dluhová past

Neuvážená spotřeba na úvěr

Pořízení zboží na úvěr je lákavá věc. Podle některých průzkumů má člověk s úvěrem (kreditní kartou, povoleným debetem apod.) daleko větší sklon utrácet než ten, který platí hotově vlastními penězi. Možnost úvěru je nebezpečná už z toho důvodu, že vede k vyšší spotřebě a často ne příliš uvážené.

Zadlužený nemá volbu

Další nevýhodou úvěrů je povinnost splácet. Danou věc jsme si již koupili a teď nám nezbývá, než měsíc co měsíc platit. Dokonce, i když už danou věc nepoužíváme. Kdybychom na danou věc spořili a dostali se do finančních problémů, prostě přestaneme spořít. U půjčky tuto možnost nemáme.

Vyjde to draho

Dostáváme se k nevýhodě finanční. Půjčka nese výrazně vyšší náklady na pořízení zboží než použití vlastních peněz. Z půjčky platíme úroky a poplatky.

7.6.1 Dluhová past

Předlužení je na rozdíl od zadlužení stav, kdy člověk není schopen plnit své finanční závazky. Předlužení postihuje převážně sociálně znevýhodněné jedince, či sociálně znevýhodněné skupiny obyvatelstva a je jedním z významných faktorů, který způsobuje jejich sociální vylučování z běžného života majoritní společnosti s následným obtížným začleněním do života této společnosti.

Zadlužování se a neschopnost splácet své finanční závazky vede k předlužování, kterému dnes čelí v ČR již více než 300 tisíc domácností. Mnohé rodiny dluží nejen na nájemném a nedoplatecích za energie, ale také za zboží pořízeném na splátky, různých pokutách atd. Často si na splátky půjčují od lichvářů či firem poskytujících tzv. rychlé půjčky na vysoký úrok. Výše dlužných částek tak během krátké doby narůstá do úrovně, jež je z rozpočtů rodin žijících často v závislosti na sociálních dávkách reálně nesplacitelná. Zadlužené rodiny jsou tak mnohdy uvězněny v koloběhu splácení a dalšího narůstání dluhů, ze kterého se většinou nejsou schopny vymanit – jsou v dluhové pasti.

Problém předlužení je vázán zvláště na jedince nemajetné, kteří se nachází ve zhoršené sociální situaci anebo jejichž finanční gramotnost je snížena. Předlužený jedinec je ohrožen následnými problémy:

- nevyplatí se mu legálně pracovat, protože by mu na část mzdy byla uvalena exekuce, preferuje kombinaci pobírání sociálních dávek s nelegální prací,
- je ohrožen exekucí majetku,
- upadá do závislosti na sociálních dávkách a materiální chudoby, je ohrožen rizikovým životním stylem,
- je vytlačován na okraj společnosti mezi znevýhodněné skupiny obyvatelstva a je vystaven dalším sociálně–patologickým jevům (závislost na návykových látkách, gamblerství) a kriminalitě (je vystaven zvýšenému riziku stát se pachatelem, ale i obětí trestné činnosti),
- jako neplatič nájemného, energií a služeb spojených s užíváním bytu (např. odvoz odpadků) je ohrožen vystěhováním do velmi nekvalitního bytu (holobytu), případně úplnou ztrátou bydlení,
- předluženým rodinám může hrozit i odebrání dětí do ústavní péče.

Předlužení jako sociálně – ekonomický problém

Předlužení není pouze problém sociální, tj. problém velmi obtížného sociálního začlenění předlužené domácnosti do běžného života společnosti, ale také problém ekonomický, neboť osoby v produktivním věku jsou pracovně demotivovány k legální práci. Legálně nepracují, protože jejich pracovní příjem podléhá exekuci, proto pobírají sociální dávky, které však mnohdy končí v rukou lichvářů. Tím se dávky poskytované v hmotné nouzi míjí svým účinkem, neboť slouží k obohacování úzké skupiny lichvářů.

Kromě toho dochází ke zvýšení celospolečenských nákladů spojených s bojem proti sekundárním důsledkům předluženosti. Mezi ně patří např. zvýšené náklady na sociální služby, boj proti kriminalitě apod.

Řešení sociálně nepříznivé situace – předlužení

Předluženost domácností se odvíjí od neschopnosti domácností splácet dluhy, které mají u finančních institucí (bank, společností splátkového prodeje apod.), dluhy spojené s bydlením a dluhy plynoucí z různých pokut, náhrad škod či třeba neplacení výživného. K velkému nárůstu v zadlužování domácností došlo přibližně v polovině roku 2000. Podnětem k němu se stala snadná dosažitelnost úvěrů poskytovaných finančními institucemi. V tomto období se protнула ochota finančních institucí půjčovat peníze s ochotou domácností žít na dluh. Byly vytvořeny podmínky, které podnítily růst zadlužování domácností, přičemž část domácností se dostala do následného předlužení.

K hlavním příčinám růstu zadluženosti domácností patří změna náhledů na to jak nakládat s penězi a příklon ke konzumnímu životnímu stylu. Vzato historicky, byla naopak ctností šetrnost a sklon k úsporám. Od počátku nového milénia však poskytovatelé peněz zaměřili svůj marketing na domácnosti. Výrazným poklesem úroků a cílenou reklamou začali podněcovat touhu spotřebitele nakupovat. Snadnou dostupností cizích peněz se tak otevřela cesta domácností k zadluženosti a u části domácností k předluženosti.

Prevence předlužování a zabránění zadlužování proto představují zcela zásadní úkoly ve vzdělávání občanů a zlepšování jejich finanční gramotnosti.

7.6.2 Jak z dluhové pasti

Pokud tedy dobře nezhodíte své finanční možnosti a schopnost splácet, lehce se může stát, že i vy se ocitnete v dluhové pasti! Budete se pohybovat v začarovaném kruhu dluhů a nových půjček na zaplacení těch starých. V krajním případě můžete ze dne na den přijít téměř o veškerý majetek.

Co s tím lze dělat? Hlavně nestrkat hlavu do písku! Pokud se problémy začnou řešit včas, nemusí být ještě nic ztraceno. Zde je několik základních typů, jak se v této situaci chovat:

1. Dluhy se samy od sebe nevyřeší – **problémy s dluhy vyřešíte jedině tehdy, pokud se jim postavíte čelem.** Důležité je učinit rozhodnutí a dluhy řešit aktivně.
2. Pokud je to možné, **neřešte své dluhy dalším zadlužením**, ale uhrazením stávajících dluhů. Jinak se Vaše situace bude za několik měsíců opakovat znovu. Výjimkou je **sjednání výhodného KONSOLIDAČNÍHO ÚVĚRU**, kdy většinu stávajících úvěrů můžeme přeúvěrovat úvěrem jediným, s nižším úrokem a delší dobou splatnosti. Získáme tak nižší splátku – a s nižší finanční zátěží se problémy určitě řeší lépe!
3. Udělejte si ve svých dlužích pořádek - **zjistěte si, komu a kolik dlužíte, kolik splátek musíte ještě uhradit** a jaké jsou sankce za opožděné či neuhrazené splátky.
4. **Rozdělte si dluhy podle důležitosti** – přednost mají dluhy s vysokými pokutami za nesplácení a dluhy související s bydlením – nájem a energie.
5. Pokud pro Vás není možné zaplatit dlužnou splátku, **nestyďte se věřitele o své situaci informovat** a domluvte si s ním případné odložení nebo snížení částek. Nebojte se s bankami jednat, banky mají zájem na tom, aby se úvěr splatil, a budou mít snahu problém s vámi řešit.
6. Nemožnost splácet dluhy vždy řešte v rámci Vaší domácnosti, proto **o problémech s dluhy informujte vašeho partnera/partnerku, s kterými sdílíte domácnost.**
7. **Neignorujte telefony a vybírejte doporučenou poštu od věřitele** – odmítnutím komunikace s věřiteli nic nevyřešíte. Změna adresy a telefonního čísla Vám nijak nepomůže.
8. Sestavte si osobní/rodinný rozpočet – **omezte výdaje na minimum** snížením poplatku za kabelovou televizi, internet, telefony, omezte výdaje za cigarety, alkohol a odložte nákup spotřebního zboží, které nutně nepotřebujete.
9. **Pokuste se zvýšit své příjmy** – po dobu řešení Vašich dluhů si najděte odpolední, večerní nebo víkendovou práci. Pokud máte dobrý vztah se zaměstnavatelem, informujte ho o své situaci – může se s Vámi dohodnout na zálohách, další práci, či jiné formě pomoci.
10. **Se všemi dokumenty a dopisy od věřitelů přijďte do občanské poradny**, seznam občanských poraden najdete na www.obcanskeporadny.cz. Užitečné informace najdete i na www.pomocsdluhy.cz.
11. **Až poslední možností je insolvenční řízení**, což je v podstatě vyhlášení úpadku, konkurzu na sebe sama. Jedná se o řízení podle insolvenčního zákona, které je zvláštním druhem občanského soudního řízení.

7.6.3 Kam se obrátit o pomoc – poradny

Internetový portál DOLCETA

Internetový portál Dolceta – nástroj pro vzdělávání spotřebitelů o spotřebitelských právech.

Evropská unie provozuje od roku 2006 internetový portál Dolceta – Development of On Line Consumer Education Tools for Adults. Jedná se o užitečný nástroj pro vzdělávání spotřebitelů v oblasti spotřebitelských práv, včetně práv při využívání finančních služeb. V sekci spotřebních práv naleznete informace o právech spotřebitelů; v následujících oblastech: kupní smlouva, označování cen, prodej na dálku, reklama, bezpečnost

zboží a služeb, řešení sporů, jednotný trh, řešení případů. V sekci finančních služeb naleznete informace k řízení rodinného rozpočtu, platebním prostředkům, úvěrům, hypotékám, úsporám a investicím a vedení bankovního konta. V obou uvedených vzdělávacích modulech si zájemci osvojí potřebné znalosti a upevní je formou kvízů a cvičení. Adresa: <http://www.dolceta.eu/>

Poradny pro zadlužené lidi

V první řadě by tu měl být odbor sociální péče. Tento odbor funguje na každém městském úřadu a jeho pracovníci by měli poradit, co v takovéto situaci dělat.

Dále pak jsou funkční poradny nejrozličnějších neziskových organizací. Uvádíme názvy a webové adresy těchto institucí:

ASOCIACE OBČANSKÝCH PORADEN	www.obcanskeporadny.cz
FINANČNÍ GRAMOTNOST o. p. s.	www.financnigramotnost.eu
FINANCE.CZ	www.poradna.finance.cz
OBČANSKÉ SDRUŽENÍ SPOTŘEBITELŮ TEST	www.dtest.cz/clanek-2147/spotrebitelska-poradna
PORADNA PRO POMOC s DLUHY	www.nedluzim.cz
PORADNA PŘI FINANČNÍ TÍSNĚ	www.financnitisen.cz

Poradny při finanční tísně již působí v Praze, Ostravě a Ústí nad Labem. Poradny poskytují konzultace v situaci předlužení, v průběhu exekučního i soudního řízení a pomáhají i s vyplňováním návrhu na povolení oddlužení k soudu. Hlavním cílem poradny je však předcházet nejtěžším případům zadlužení.

V případě konzultace (osobní, telefonické, elektronické) ohledně platební neschopnosti nebo oddlužení – osobního bankrotu – je vhodné, aby klient měl připraven přehled o veškerých svých závazcích (věřitelé a výše jednotlivých závazků, kolik zbývá doplatit, jaké je RPSN) a sečtenou celkovou výši všech svých závazků (dluhů). Nerozlišuje se, zda je nějaký závazek řádně splácen či ne – jedná se o celkový a vyčerpávající přehled vč. např. nehraného nájmu, výživného, dlužných pokut dopravním podnikům atd.

Kontakt: Zelená linka: 800 722 722 (v provozu každé pracovní pondělí od 8:30 h do 12 h a od 13 h do 17:30 h), email: poradna@financnitisen.cz.

7.7 Jak sjednat úvěr

Když se přeci jen pro úvěr rozhodnete, měli byste si dát pozor a postupovat obezřetně a s rozmyslem. Podpis úvěrové smlouvy znamená často dlouhodobý závazek, který by si měl každý člověk důkladně promyslet. Přistoupit k němu s rozvahou a zhodnotit všechna pro a proti.

Česká leasingová a finanční asociace proto nabízí jedenáct základních otázek a odpovědí pro všechny zodpovědné zájemce o úvěr, aby jim jejich rozhodování usnadnila.

7.7.1 Co bych si měl rozmyslet a na co si dát pozor

- 1. Potřebuji úvěr?** Důležité je důkladně zvážit, jestli úvěr/půjčku opravdu potřebujete. Rozumné je půjčovat si na věci, jejichž životnost je delší než doba splácení nebo na službu, bez níž se nyní nebo v kratším horizontu neobejdete.
- 2. Když si půjčím, budu mít z čeho splácet?** Základem zodpovědného půjčování si je pravidelný a dostatečný příjem, který Vám umožní splácení. Sestavte si rodinný rozpočet a několik měsíců sledujte, zda by Vám na splátku zbylo a kolik. Počítejte s nenadálými výdaji, se změnou finanční situace (ztráta zaměstnání, nemoc, rodičovská dovolená, odchod do důchodu) nebo s pravidelnými vyššími platbami jako např. roční vyúčtování za energie, a vytvořte si proto rezervu. Doporučujeme odkládat si cca 10% z každého příjmu.
- 3. Co mě může v průběhu splácení potkat?** Vaše dnešní finanční situace se může v budoucnu změnit, podle toho si nastavte parametry úvěru. Je-li Váš čistý měsíční příjem 20 tisíc korun a 15 tisíc pravidelně utratíte, měsíční splátka 5 tisíc není rozumné řešení. Při zdravém utrácení by Vám mělo na konci měsíce zůstat po zaplacení všech výdajů včetně splátky alespoň 20 % z příjmu. Určitou zárukou je pojištění úvěru proti nenadálým událostem resp. proti neschopnosti splácet. Je vhodné především v případě větších úvěrů nebo hypotéky.
- 4. Podle čeho se mám rozhodovat, když půjčku vybírám?** Porovnávejte více parametrů – solidnost věřitele, úvěrový produkt, podmínky sjednání a informační otevřenost jsou zřejmě ty nejdůležitější.
 - Věřitel: zeptejte se známých, najděte si webové stránky, zjistěte, jak dlouho na trhu působí, jestli je členem nějaké asociace, která zaručuje jeho solidnost.
 - Produkt: prostudujte si předmluvní formulář, kde najdete vše zásadní – kolik zaplatíte celkem, jaká je RPSN, další poplatky, frekvence splácení, případné sankce, apod.

- Před podpisem smlouvy si pozorně přečtěte všeobecné obchodní podmínky věřitele, a pokud něčemu nerozumíte, požádejte o vysvětlení.
 - Srozumitelná a komplexní odpověď na Vaše otázky je předpokladem, že i finanční instituci záleží na poučeném zákazníkovi.
- 5. Jak poznám solidního věřitele?** Základem je fungující kontakt, a to jak udávaná adresa, tak i telefonické spojení, případně také webové stránky a emailová adresa. Vybírejte z prověřených společností, které Vám někdo doporučil na základě vlastní zkušenosti. Zodpovědný věřitel Vás nenutí k podpisu smlouvy ihned, dá Vám možnost vzít si ji domů a pečlivě pročíst. Věřitelé sdružení v České leasingové a finanční asociaci postupují navíc v souladu s Etickým kodexem ČLFA a podle Memoranda ČLFA k ochraně spotřebitele při poskytování spotřebitelských úvěrů.
 - 6. Je žádoucí, když věřitel prověřuje moji schopnost splácet?** Odborné ověření schopnosti splácet je nezbytné jak pro věřitele, tak pro žadatele. Věřitel na základě dodaných údajů a dokumentů (potvrzení o příjmu, výpis z bankovního účtu apod.) vyhodnotí pravděpodobnost, s jakou budete splácet, což je pro poskytnutí půjčky zásadní hledisko. Naopak je podezřelé, když potenciálního věřitele vaše finanční situace nezajímá. Podle zákona má věřitel navíc možnost využívat k prověření klienta úvěrové registry. V žádosti o úvěr uvádějte pouze pravdivé informace.
 - 7. Co bych neměl před podpisem smlouvy opomenout?** Zásadní je rozumět všemu, co podepisujete. Nic není jen „formalita“, jak Vás může věřitel, respektive zprostředkovatel úvěru, přesvědčovat, každé ustanovení ve smlouvě má své opodstatnění. Ze zákona musíte také dostat předmluvní formulář, kde jsou informace o půjčce srozumitelně rozepsané. Zodpovědný věřitel má svoje úvěrové podmínky i sazebník k dispozici také na webových stránkách, kde si je můžete prostudovat. Nejednejte ukvapeně a porovnávejte nabídky, neřídte se jen výší úroku, ale pozor dávejte na poplatky a na sankce pro případ nesplacení.
 - 8. Kdy je dobré využít zprostředkovatele?** Pokud zamýšlíte využít zprostředkovatele např. hotovostní půjčky, je vhodné poradit se s osobou či agenturou se zkušenostmi z úvěrového trhu resp. se subjektem se statutem finančního poradce. Rozhodněte se nejlépe pro finančního poradce. Ten vám odborně a citlivě pomůže s vyhodnocením jednotlivých nabídek, případně za vás vyřídí náležitosti kolem podpisu smlouvy. Měl by mít dostatek zkušeností s úvěry a přehled o trhu, tak, aby vám mohl doporučit takový produkt, který nejlépe odpovídá vašim potřebám, ale i možnostem. Dopředu se s ním domluvíte na honoráři, který bude za své služby požadovat.
 - 9. Na jaké praktiky si mám jako klient dávat pozor?** Zpozorněte, pokud na vás věřitel naléhá, nutí vás podepisovat dokumenty teď a tady nebo jakkoliv vyhrožuje. Neplaťte neúměrně vysoké poplatky za zprostředkování, nesjednávajte si úvěr na telefonické lince s vysokým tarifem (začíná 900 + číslo). Dejte si pozor na podpis blanco (nevyplněné) směnky, kam později může věřitel vepsat jakoukoliv sumu. Blanco směnka jako zajištění úvěru je novelou zákona o spotřebitelském úvěru, platného od roku 2013, zakázána! Nikdy také nepodepisujte čistý papír, na který by později mohlo být cokoli doplněno, schovávejte si kopie. Nedopustíte, aby byla půjčka v řádu deseti tisíců zajištěna např. domem, který má mnohonásobně vyšší hodnotu. Nereagujte na nabídky úvěrů a půjček vylepené na nestandardních plochách na nárožích, sloupech a na podobných místech.
 - 10. Co když i přes veškeré snahy nebudu schopný úvěr splácet?** Je třeba bez prodlení kontaktovat věřitele a projednat s ním dostupná řešení, jednoduše: komunikujte, postavte se k problému čelem. Odpovědný a solidní věřitel s vámi bude hledat řešení Vaší situace. Nedoporučujeme vzít si další úvěr – mohl by vás uvrhnout do dluhové spirály, kdy jednu půjčku budete splácet druhou. Pokud máte více úvěrů, jednou z možností je tzv. konsolidace (sloučení do jednoho úvěru), nebo věřitele můžete požádat o odklad splátek. Je také možné obrátit se na neziskovou poradnu.
 - 11. Dostala se ke mně nabídka oddlužovací společnosti, mám ji přijmout?** Nabídku takového oddlužení pečlivě zvažte – nejedná se o oddlužení/osobní bankrot podle insolventního zákona. ČLFA doporučuje nepředávat dluhy jinému subjektu, naopak žádoucí je jednat přímo s věřitelem. To, že řešení svých dluhů „předáte“ oddlužovací nebo poradenské agentuře, neznamená, že je nemusíte platit. Takové společnosti často smlouva zavazuje pouze pokusit se o jednání s věřitelem, nikoliv dohodnout se s ním. Tyto agentury si také za své služby vždy účtují vysoké odměny a poplatky, ať už je výsledek jejich činnosti jakýkoliv. Díky nim se řešení dluhu navíc prodlužuje, což může vaši situaci ještě zhoršit. Nikdy nespolehejte na to, že problém za vás vyřeší někdo jiný, řešte ho sami a včas.

Uvedený výčet je opravdu základní, dále ještě rozvádíme bod 9 a upozorňujeme na triky a nekalé praktiky a způsoby zejména nebankovních úvěrových institucí.

7.7.2 Pozor na triky ve smlouvách a obchodních podmínkách

Různá tvrzení omezující práva spotřebitelů

Prodávající se někdy snaží do smluv zahrnout některé podmínky, které omezují práva spotřebitelů daná zákonem. Těch se ve většině případů spotřebitel nemůže vzdát ani svým podpisem. Ovšem když prodávající

odkáže na příslušné ustanovení ve smlouvě, tak spotřebitel již ve většině případů nehledá v zákonech, zda přímo podle nich nemá lepší postavení.

V praxi to může mít např. podobu, že smlouva je sepsána podle obchodního zákoníku a prodávající uvede, že na tento smluvní vztah se nevztahuje zákon o ochraně spotřebitele, nebo možnost odstoupení od smlouvy u nákupů sjednávaných na dálku.

Problematicku spotřebitelských smluv upravuje zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

Pokud by obchodník trval na ustanoveních smlouvy, která jsou dle zákona neplatná, je vhodné písemně poukázat na jejich neplatnost. Pokud by na nich obchodník trval i nadále, neměl by spotřebitel podlehnout nátlaku a připravit se na případnou obranu svých práv před soudem. Do té doby, než se spotřebitel neplatnosti takových ustanovení dovolá buď u obchodníka (věřitele) nebo v případě neúspěchu následně u soudu, zůstávají v platnosti. Je třeba mít stále na paměti, že smluvní ujednání spotřebitelských smluv se nemohou odchýlit od zákona v neprospěch spotřebitele. Spotřebitel se zejména nemůže vzdát práv, které mu zákon poskytuje, nebo jinak zhoršit své smluvní postavení.

Spotřebitelské smlouvy dále nesmějí obsahovat ujednání, která v rozporu s požadavkem dobré víry znamenají k újmě spotřebitele značnou nerovnováhu v právech a povinnostech stran.

Nepřípustná jsou zejména smluvní ujednání, která:

- a) vylučují nebo omezují odpovědnost dodavatele za jednání či opomenutí, kterým byla spotřebiteli způsobena smrt či újma na zdraví,
- b) vylučují nebo omezují práva spotřebitele při uplatnění odpovědnosti za vady či odpovědnosti za škodu,
- c) stanoví, že smlouva je pro spotřebitele závazná, zatímco plnění dodavatele je vázáno na splnění podmínky, jejíž uskutečnění je závislé výlučně na vůli dodavatele,
- d) dovolují dodavateli, aby spotřebiteli nevydal jím poskytnuté plnění i v případě, že spotřebitel neuzavře smlouvu s dodavatelem či od ní odstoupí,
- e) opravňují dodavatele odstoupit od smlouvy bez smluvního či zákonného důvodu a spotřebitele nikoli,
- f) opravňují dodavatele, aby bez důvodu hodných zvláštního zřetele vypověděl smlouvu na dobu neurčitou bez přiměřené výpovědní doby,
- g) zavazují spotřebitele k plnění podmínek, s nimiž se neměl možnost seznámit před uzavřením smlouvy,
- h) dovolují dodavateli jednostranně změnit smluvní podmínky bez důvodu sjednaného ve smlouvě,
- i) stanoví, že cena zboží či služeb bude určena v době jejich splnění, nebo dodavatele opravňují k zvýšení ceny zboží či služeb, aniž by spotřebitel byl oprávněn od smlouvy odstoupit, je-li cena sjednaná v době uzavření smlouvy při splnění podstatně překročena,
- j) přikazují spotřebiteli, aby splnil všechny závazky i v případě, že dodavatel nesplnil závazky, které mu vznikly,
- k) dovolují dodavateli převést práva a povinnosti ze smlouvy bez souhlasu spotřebitele, dojde-li převodem ke zhoršení dobytosti nebo zajištění pohledávky spotřebitele.

Dlouhý a malý text unaví

Ve smlouvách a všeobecných obchodních podmínkách prodávajících se spotřebitel může setkat s mnoha stranami podmínek psaných drobným písmem. V některých případech (např. u nemovitostí) si komplexnost smlouvy vskutku vyžaduje zvýšenou pozornost. Někdy však může být uměle natahována např. podrobným opisováním zákonných ustanovení. Proávající tak může činit s dobrým úmyslem, aby se spotřebitel musel podrobně seznamovat ještě se zákonem. Jiný však může tuto metodu využít, aby do smlouvy ukryl ustanovení nevýhodná pro spotřebitele. Je tedy nezbytné i dlouhou smlouvu vždy přečíst. Nejsou však ojedinělé případy, kdy společnosti své všeobecné podmínky vytištěné na dvou stranách formátu A4 dokážou natáhnout na 50 až 60 stran běžného textu, tzv. normostran. Snadno se v nich pak ukryje např. stanovení o smluvní pokutě při opožděné splátce a následně nárůstu dlužné částky pro hrubé porušení smlouvy o desítky a postupně stovky procent.

„Ani to nečtete”

Představte si situaci, kdy u vchodu do provozovny láká zákazníky přitažlivý nápis „smlouvu o úvěru vám vyřídíme do 15 minut”, nebo „do deseti minut můžete odjíždět novým vozem”. Lákavé, že? Že tento postup v sobě obsahuje skrytý podtext o tom, že vlastně ani není nutné se zdržovat čtením smlouvy a je možné se spolehnout pouze na informace sdělené pracovníky prodejny, je nasnadě. Ale opravdu to funguje. Proto, pokud se s podobnou praxí setkáte, dejte si velký pozor a ověřte si, zda vše, co je sdělené slovy nebo v reklamní nabídce, se odráží také ve vaší písemné smlouvě. U nákupu automobilu, jiného zboží vyšší hodnoty nebo nákladné služby to platí dvojnásob.

„Smlouvu musíte podepsat tady, není možné si ji prostudovat jinde – nabídka platí jen tady a ted”

Podobná praxe je již spíše na ústupu, avšak na tuto větu můžete stále narazit u velkého množství obchodníků. Zejména u těch, kteří k uzavření smlouvy vyžadují písemnou formu s velkým počtem objemných příloh.

Písemná forma je pochopitelně výhodná i pro spotřebitele, ale pouze tehdy, pokud všemu napsanému správně porozumí a s podmínkami smlouvy souhlasí. Pokud vám tedy obchodník neumožní si smlouvu prostudovat doma v klidu nebo se poradit s odborníkem, raději jděte o dům dál. Jednak pomůžete sami sobě tím, že se vyhnete následným problémům z neznalosti smluvních podmínek, a obchodník mimo to získá další užitečnou lekci o tom, jak v civilizované společnosti přistupovat standardně k zákazníkům.

Psaní částek pouze slovy

Občas užívaným trikem je uvádění částek, které má spotřebitel hradit, nikoliv prostřednictvím obvyklého uvedení číslovkou a v závorce slovy, ale pouze slovy. Zejména v delším textu tak spotřebitel může částku dodatečných poplatků či smluvních pokut jednoduše přehlédnout. Setká-li se zákazník ze strany podnikatele s takovýmto jednáním, nelze doporučovat nic jiného než maximální opatrnost, a pokud možno se takovému prodávajícímu vyhnout.

Jak s úroky?

U spotřebitelských úvěrů poskytovaných zejména nebankovními institucemi je třeba dávat velký pozor na trik, který se týká způsobu úročení úvěru. Obvykle úroková sazba odpovídá ročnímu období – per annum – nebo také zkratka p.a. Pozor však na zdánlivě přijatelné úroky stanovené pro kratší časové období – např. za měsíc (p.m.) nebo dokonce za den (p.d.). Spoléhat na to, že byste u soudu následně prokázali, že se v daném případě jednalo o lichvu, se nemusí vyplatit. Naopak vyplácí se pozornost již před podpisem smlouvy.

Špatně strukturovaná smlouva

I dlouhou a komplexní smlouvu lze udělat přehledně, když se jednotlivé články opatří nadpisy a povinnosti smluvních stran se shromáždí na jednom místě. Spotřebitelé by si měli vždy dávat pozor, co podepisují, a před podpisem smlouvy si vyžádat (a vynutit) čas na její pečlivé prostudování. V tomto případě je toto doporučení ještě důležitější – špatně strukturovaná smlouva by totiž mohla být záměrem.

Faktická nemožnost výpovědi smlouvy

Oblíbeným trikem je uzavření smlouvy na dobu určitou na nějakou relativně dlouhou např. tři roky. Smlouvu v tomto období buď není možné vypovědět vůbec, nebo jen za cenu zaplacení vysoké smluvní pokuty. Podnikání některých prodávajících je přímo založeno na tom, že na prezentaci přesvědčí k uzavření smlouvy a po důkladném je spotřebitel nakonec rád, že aniž by musel podstoupit soudní řízení, může odstoupit alespoň za cenu smluvní pokuty. Podmínka, která by vyloučila možnost ukončení smlouvy i tehdy, pokud obchodník nedodrží sjednané podmínky smlouvy, by byla protiprávní.

Uvádění smluvních podmínek na rubu

Při podpisu smlouvy by si měl spotřebitel vždy pečlivě prohlédnout i rubovou stranu smlouvy, jestli neobsahuje nějaká další smluvní ustanovení, která by zněla v jeho neprospěch a se kterými původně nepočítal.

Postup pro podání stížnosti:

Samostatný odbor ochrany spotřebitele ČNB přijímá podání stížností spotřebitelů v písemné listinné či emailové podobě nebo prostřednictvím formuláře na svém webu.

Kromě vašich kontaktních údajů musí vaše podání obsahovat zejména popis, čeho se týká a označení příslušné instituce. Nezapomeňte přiložit příslušnou dokumentaci, tzn. kopie všech dokumentů a korespondence.

POZOR! ÚVĚR JE DOBRÝ SLUHA ALE ZLÝ PÁN.

Principem pojištění je v podstatě přesunutí hrozícího rizika na jiný ekonomický subjekt – pojišťovnu. Za tuto službu samozřejmě musíme zaplatit – pojistné. Pokud k naplnění rizika nedojde, nedostaneme od pojišťovny nic, pokud ano, tak získáme náhradu škody (nejčastěji v peněžní formě).

Je to vlastně sázka pojišťovny s námi, že se něco stane – nestane. V rámci této sázky my sázíme relativně malý obnos, ale v případě nešťastné události, škody, nám pojišťovna škodu – mnohdy výrazně vyšší obnos – uhradí. Vzhledem k tomu, že je pravděpodobnost nešťastné události relativně malá, požaduje pojišťovna po nás relativně malý vklad do sázky. Zato tuto sázku uzavírá s velkým počtem sázejících (pojištěnců, občanů, firem). Tím získává více než dostatečné množství peněz na vybudování pojistného fondu, z něhož náhrady škod hradí.

8.1 Historie a funkce pojištění

Tento princip pojištění se poprvé objevil v raném středověku s rozvojem námořního obchodu v oblasti Středomoří. Přeprava zboží po moři sebou přinášela nebezpečí v podobě ztroskotání nebo přepadení lodí se zbožím, které znamenalo hlavně pro menší obchodníky nezvratnou zkázu. Vznikla proto myšlenka, čelit těmto hrozbám společně. Vzniklo vzájemnostní pojištění, kdy sdružení několika obchodníků společně pomáhalo každému svému členovi, který přišel o svou loď a zboží. Postupně tato pomoc nabývala přesně vymezené formy (hlavně peněžní) a členové takového spolku začali průběžně platit příspěvky do společného fondu. Také se časem objevily komerční prvky (tedy motiv vydělat na pojištění). Prvním takovým příkladem byla námořní půjčka, kdy si obchodník půjčil peníze na přepravované zboží a v případě, že jeho loď nedorazila do přístavu, nemusel ji vrátet. Ale dorazila-li jeho loď v pořádku, musel půjčku vrátit i s vysokým úrokem. Ve středověku mělo svůj vznik ještě životní a požární pojištění. Bylo ale vždy omezeno jen na malou skupinu lidí.

Masovější rozvoj pojištění nastal až s nástupem průmyslové revoluce od 18. století, kdy začaly vznikat první pojišťovny – nejdříve ve formě vzájemnostní, tedy ti, kteří se pojistili, se přímo podíleli na krytí rizik ostatních pojištěných.

V současné době probíhá tento proces prostřednictvím hlavně komerčních pojišťoven. Klienti pojišťovny přesouvají dopady přesně vymezených rizik na vlastníky pojišťovny. Pojišťovna hradí škody způsobené pojištěnými riziky, a tak musí vybírat za poskytnutí svých služeb pojistné, aby si vytvořila rezervy na vyplacení náhrad za škody vzniklé jejím klientům. Navíc toto pojistné musí být ve výši, která zaručí i přiměřený zisk vlastníkům pojišťovny.

Základní funkce pojištění:

- Primární funkce – transfer rizika na pojišťovnu.
- Akumulační – redistribuční – tvorba rezerv z přijatého pojistného a výplata pojistných náhrad v případě vzniku pojistné události.
- Kontrolní – probíhá během celého pojištění.
- Stimulační – spočívá v motivaci klienta chránit své zájmy uzavřením pojištění.

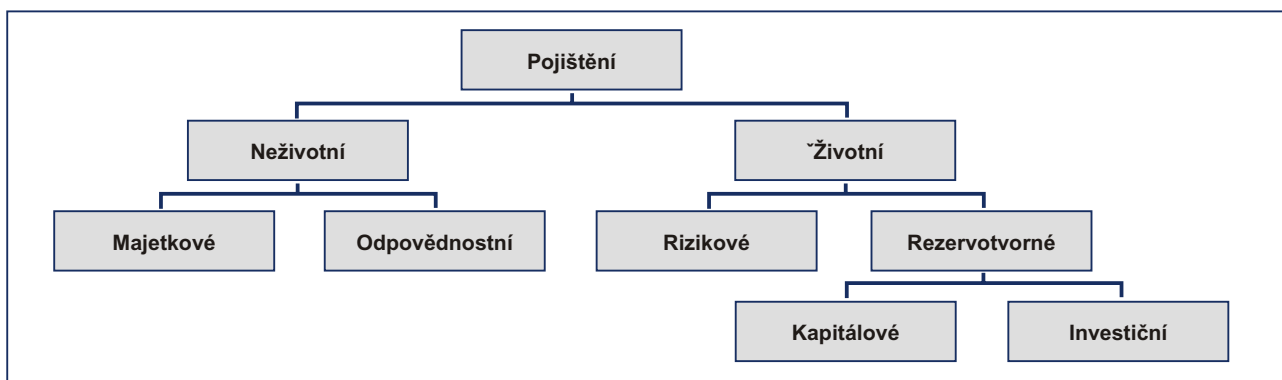
Základní principy pojištění:

- Solidarita – všichni účastníci pojistného vztahu platí pojistné, a tím vytvářejí pojistně-technické rezervy.
- Podmíněná návratnost - pojistná částka bude vyplacena pouze v případě vzniku pojistné události.
- Neekvivalentnost – znamená, že pojistné náhrady mohou být vyšší nebo nižší než pojistné.

8.2 Druhy pojištění a pojistných produktů

Z definice zákona o pojišťovnictví se dělí pojištění principiálně na dvě odvětví:

- odvětví životních pojištění,
- odvětví neživotních pojištění.

Do kategorie **životního pojištění** spadají zejména tyto pojistky:

- Rizikové životní pojištění (pojištění pro případ smrti)
*V případě potřeby životního pojištění vždy nejprve uvažujte o této variantě, čistě **rizikové pojištění** bývá nejlevnější a nejlepší. Úrazové pojištění (úraz, trvalé následky úrazu, invalidita)*
- Nemocenské pojištění (pojištění při práceneschopnosti, pojištění léčebných výloh, pojištění hospitalizace v nemocnici, pojištění vážných chorob apod.)
- Kapitálové životní pojištění
- Investiční životní pojištění
- Důchodové životní pojištění
- Jiná vkladové životní pojištění (vč. svatebního pojištění, pojištění dětí apod.)

*Tato ostatní pojištění „na dožití“ patří mezi tzv. **rezervotvorná pojištění**, která kombinují riziková pojištění se spořením a investováním. Toto spojení principiálně nedoporučujeme, obvykle bývá výhodnější pojistit čistá rizika a spořit jinou formou než přes pojišťovnu (blíže viz kapitola 6.5. 1).*

- Úvěrová pojištění (pojištění při sjednání úvěru, která snižují riziko nesplacení úvěru, obvykle pojištění na smrt, ztrátu zaměstnání či pracovní neschopnost nebo invaliditu)

Do kategorie **neživotního pojištění** spadají zejména tyto pojistky:

- Pojištění nemovitosti (rodinného domu, bytu, rekreačního objektu apod. – pojištění chrání majitele nemovitosti především proti škodám způsobeným živelnými událostmi).
- Pojištění domácnosti.
- Pojištění motorových vozidel (havarijní pojištění).
- Pojištění stavebního materiálu, strojů aj.

*Tato pojištění spadají do kategorie **majetkových pojištění**.*

- Pojištění odpovědnosti za škodu způsobenou v občanském životě.
- Pojištění odpovědnosti zaměstnance (tzv. pojištění na blbost).
- Pojištění odpovědnosti vyplývající z provozu motorového vozidla (povinné ručení).

*Tato pojištění spadají do kategorie **odpovědnostních pojištění**, kdy nás pojišťovna pojišťuje pro případ, že bychom naším jednáním způsobily škodu druhým.*

- Cestovní pojištění

Mix životního a neživotního pojištění, které nás má ochránit při cestách (zejména do zahraničí).

Kromě těchto základních pojištění existují ještě různá **speciální pojištění**:

- Pojištění právní ochrany (právní asistence).
- Pojištění přepravy.
- Pojištění k platebním kartám.
- Pojištění osob do rizikových oblastí.
- Skupinová pojištění.
- Pojištění podnikatelských rizik.
- Pojištění jiných speciálních rizik.

8.3 Kdy a jak se pojistit

Určitě to znáte. Dnes a denně jsme atakováni reklamami a nabídkami pojišťoven a návštěvami pojišťovacích agentů. Ti bývají často velmi přesvědčiví (a někdy i velmi agresivní) a vy docházíte k názoru, že nabízené pojištění je pro vás velmi potřebné a velmi výhodné. Opak však bývá často pravdou. Jak se však v tom vyznat?

V každém případě si nechte čas na rozmyšlenou a nepodepisujte pojistnou smlouvu ihned při první návštěvě pojistného agenta. **Nekupujte, co nepotřebujete!**

Důkladně zvažte, zda tuto pojistku opravdu teď potřebujete a jestli ji potřebujete ve výši a za podmínek nabízených pojišťovákem. O tom, co vlastně zvažovat a hodnotit si povíme v následující části této kapitoly.

8.3.1 Rizika a jejich zajištění

Pojištění není samoúčelné, ale mělo by vám pomoci krýt podstatná rizika. O jaká rizika se obvykle jedná?

Proč vlastně pojištění potřebujeme, nebo naopak nepotřebujeme? Náš majetek i my samotní jsme neustále v ohrožení různými vnějšími vlivy. Může se stát, že z nějakého důvodu přijdeme o část svého majetku anebo o schopnost vydělávat peníze. I když životní úroveň každého z nás může být rozdílná, vždy se snažíme, aby do budoucna zůstávala minimálně na současné úrovni, případně stoupala. Proto, aby již nikdy nemohlo dojít k jejímu poklesu, by měla být zajištěna proti významným předvídatelným ohrožením.

A) Příjmová rizika

Jsou to rizika, která mohou způsobit ztrátu části vašich příjmů nebo příjmů rodiny:

- ztráta zaměstnání,
- pracovní neschopnost,
- invalidita,
- smrt živitele rodiny,
- odchod do důchodu.

B) Majetková rizika

Jsou rizika ohrožující váš majetek:

- živelní události (ohněň, blesk, povodeň, záplava ...),
- havárie,
- krádež,
- vandalismus.

Vždy musíte posoudit, zda riziko je pro vás a vaši životní situaci závažné či nikoli, pravděpodobné či nepravděpodobné. Závažná a pravděpodobná rizika je vhodné nějak řešit. Známe-li rizika, jež ohrožují naše cíle, a výši škod, kterou mohou způsobit, můžeme se pustit do jejich eliminace. První věcí, kterou bychom vždy měli podniknout, je prevence. Měli bychom se pokusit najít řešení, jak se některým rizikům zcela vyhnout nebo alespoň snížit jejich pravděpodobnost nebo způsobené škody. Příklady jsou bezpečnostní zámek na dveřích bytu nebo zdravý životní styl. Sebelepší preventivní opatření ovšem nikdy nebudou dokonalá. Jaké máme nástroje, které pomohou překonat následky rizik? Dají se rozlišit dva základní – samopojištění a komerční pojištění.

Samopojištění

Samopojištění spočívá ve vytvoření si likvidní finanční rezervy na krytí nenadálých událostí. Efektivně se tímto způsobem dají pokrýt hlavně častější rizika s menší potenciální škodou. Příkladem může být čtrnáctidenní pracovní neschopnost. Nevýhodou je většinou omezená výše vlastních rezerv. Jako minimální výši takové rezervy lze doporučit trojnásobek až šestinásobek průměrných měsíčních výdajů. Způsob uložení rezervy by měl splňovat podmínku likvidity (rychlosti čerpání finančních prostředků), malých výkyvů hodnoty a ochrany před inflací. Vhodným prostředkem pro umístění jsou proto otevřené podílové fondy peněžního trhu.

Komerční pojištění

Principem komerčního pojištění je přenos hrozícího rizika na jiný subjekt - pojišťovnu, která si za tuto službu účtuje pojistné. Pojišťovny využívají skutečnosti, že rizika, která přijímají, jsou jednotlivě náhodná, ale dohromady dobře odhadnutelná. **Výhodné je přenášet rizika, která mohou mít katastrofální finanční následky.**

Nevýhodou tohoto způsobu je, že nenastane-li pojistná událost, neuvidíme z pojistného ani korunu. Nemusí se nám také povést přenést na pojišťovnu všechna rizika (například nezaměstnanost prakticky nelze komerčně pojistit) nebo jen do omezené výše škody.

8.3.2 Jak na pojištění v praxi?

Pokud mám dům či byt nebo alespoň v pronajatém bytě svou zařízenou domácnost, pak bych měl mít rozhodně sjednanu pojistku domu či bytu a pojištění domácnosti. K pojištění domácnosti se běžně zřizuje tzv. pojištění odpovědnosti za škody v běžném občanském životě, které mě chrání před dopady mé nešikovnosti, když druhým způsobím škodu. Všechny tyto pojistky nejsou nijak zvlášť drahé, kryjí obvykle dostatečně nejčastější rizika a měli by být základem našeho pojištění.

Jen pamatujte na základní zásady:

1. Majetek pojišťujeme na novou hodnotu, nikoli hodnotu časovou.
2. Pojišťujeme pouze rizika, která se nás skutečně týkají (nikoli all risk).
3. Volíme optimální výši spoluúčasti.
4. Vždy si sjednám pojištění odpovědnosti.

Složitější situace je však v oblasti životního pojištění.

Riziko smrti

Pokud žiji sám, moje smrt nikoho neohrozí. Dokonce ani v situaci, kdy mám dluhy. Proto je nesmysl se životně pojišťovat.

Odlišná situace nastává, když jsem hlavním živitelem rodiny, žiji s partnerem, jehož příjmy jsou výrazně nižší nebo společně splácíme úvěr. Ještě tíživější je riziko v případě, že vychováváme děti. Výše škody potom pravděpodobně přesáhne možnosti vlastních rezerv, a tak je nezbytné se podívat po komerčním pojištění. Řešením je rizikové (dočasné) životní pojištění, jež neobsahuje spořicí složku. **V každém případě volím dobu životního pojištění jen po tu dobu, do kdy potřebuji zajistit ostatní členy rodiny,** tedy nejčastěji do doby samostatnosti (zletilosti) svých dětí. Velmi neetická je běžná praxe pojišťováků pojistit člověka do 75 let věku! Je to absolutní nesmysl, v té době již nemáte koho svou pojistkou chránit a v důchodu byste si měli peněz naopak užívat a ne platit stále pojistky!

Opět pamatujte na hlavní zásady:

1. Pojišťujeme pouze živitele rodiny.
2. Pojistná částka by měla být ve výši několikanásobku ročního příjmu.
3. Je ke zvážení, zda pojistit všechny příčiny smrti nebo jen některé.
4. Volíme optimální dobu trvání pojistky.

Riziko invalidity

Invalidita je riziko s velmi závažnými finančními dopady. Doživotní ztráta výdělečné schopnosti znamená většinou milionové škody, které invalidní důchod ze sociálního zabezpečení není schopen vyrovnat. V tomto případě zvažujeme pojištění nejen živitele, ale všech členů rodiny. Zvýšené finanční náklady si vyžádá vznik invalidity kteréhokoli člena rodiny, nejen jejího živitele, a proto bychom měli pamatovat na všechny členy rodiny, včetně dětí.

Vznik invalidity hrozí v podstatě každému, bez ohledu na věk nebo životní styl. Nemá význam pojišťovat se pro případ běžných úrazů, které nezanechají trvalé poškození zdraví. **Pojistěte se pouze pro případ závažného úrazu a jeho trvalých následků.**

Na pokrytí takové škody nám vlastní rezervy určitě nebudou stačit, ale s komerčním pojištěním to také není jednoduché. Pojistit invaliditu z jakékoli příčiny (úrazem i nemocí) lze jen omezeně v rámci jiného pojištění, nejčastěji životního, výjimečně k pojištění dávky v pracovní neschopnosti. Maximální pojistná částka, kterou lze sjednat, je omezena vazbou na pojistnou částku hlavního pojištění a často je stanoven absolutní strop.

Riziko pracovní neschopnosti

Nemocenské dávky od státu nejsou schopny nahradit nadprůměrné příjmy. Maximální nemocenská za měsíční pracovní neschopnost dosahuje 45% běžných příjmů. Krátkodobou pracovní neschopnost (zhruba do jednoho měsíce) se nevyplácí pojišťovat, tu je dobré krýt z vlastních rezerv.

Pro dlouhodobou pracovní neschopnost se vyplácí sjednat pojištění denní dávky v pracovní neschopnosti s odloženým plněním (například od 29. nebo 36. dne pracovní neschopnosti). Maximální dávka, kterou pojišťovny dovolí sjednat, je omezena nejčastěji výší příjmu. Lze doporučit dorovnání do výše 80% příjmů, ale tak, aby byly vždy pokryty nutné výdaje.

Zde však pozor, takovou pojistku rozhodně nepotřebuje každý, je většinou vhodná pro lidi s vysokými příjmy (např. lékaři) a také je poměrně drahá. Je otázkou, zda v případě pracovní neschopnosti vůbec dojde k rapidnímu poklesu příjmů – např. majitele firmy, která bude fungovat i bez jeho přítomnosti, nemusí snížení příjmů vůbec postihnout.

Riziko ztráty zaměstnání

Obranou před tímto rizikem je pouze prevence a vytvoření si vlastní finanční rezervy. Komerčně lze nezaměstnanost na našem trhu pojistit jen u pojištění splátek úvěru, které nabízejí některé banky. Nezbyvá nám, než se pokusit zmenšit hrozbu tohoto rizika na minimum (například zvyšovat si kvalifikaci) a pro nejhorší případ mít dostatečnou finanční rezervu.

Riziko odchodu do důchodu

Odchod do důchodu a výrazný pokles příjmů představuje specifické riziko, protože zde chybí faktor nahodilosti. S největší pravděpodobností se skoro všichni důchodu dožijeme a také zhruba víme, kdy k tomu dojde. Proto je způsob zajištění na důchod jiný. Spočívá v postupném vytváření finanční (nebo majetkové) rezervy, ze které budeme čerpat, až přestaneme vydělávat. Rezerva by v době odchodu do důchodu měla být dostatečná, aby dovolila udržet si stanovenou životní úroveň po zbytek života. Prakticky se tak zajištění tohoto rizika stává cílem, který můžeme nejlépe řešit použitím spořicíh a investičních nástrojů (podrobně viz kapitoly Nástroje spoření a investování a Investování do cenných papírů a podílových fondů).

Při rozhodování, zda se pojistit a na co, je vhodné obrátit se na odborníka – nezávislého finančního poradce. Zástupce pojišťovny hájí její zájmy, ne vaše. Nenechte se tedy přemluvit ke koupi dalších pojistek. Nenechte si vnutit něco, co nepotřebujete!

9. Finanční plánování

Osobní finanční plánování nebo také **rodinné finanční plánování** nám umožní zacházet s vlastními penězi promyšleně a ne jen nahodile, mít své finance pod kontrolou a aktivně je spravovat. Při finančním plánování myslíme na svoji budoucnost a k tomu přizpůsobujeme své hospodaření s financemi.

9.1 Finanční plánování a jeho fáze

Finanční plánování zahrnuje čtyři základní fáze:

- Analýzu
- Plán
- Realizaci
- Revizi

9.1.1 Analýza

V rámci analýzy začneme vždy svou představou toho, čeho chceme dosáhnout, formulujeme budoucí finanční záměry a potřeby, prostě **definujeme cíle**, ať už bližší či velmi vzdálené.

V druhé části analýzy kriticky zhodnotíme své finance z pohledu ekonoma. Uděláme si **bilanci aktiv a pasiv** – tedy zrekapitulujeme svůj majetek a proti němu postavíme své závazky a dluhy. Současně provedeme **kalkulaci zdrojů**, jaké máme příjmy, z čeho pochází a kam a v jaké výši tečou (za co je utrácíme).

Následně si zanalyzujeme hlavní rizika, která ohrožují naše finance a finanční situaci – **identifikace, kvantifikace a eliminace rizik**. Ujasníme si naše postoje k rizikům.

Na závěr provedeme tzv. **audit stávajícího řešení**. Uděláme si seznam všech využívaných finančních produktů a jejich základních parametrů. Tento seznam vyhodnotíme, jestli a jak přispívá k dosažení našich cílů či nikoli.

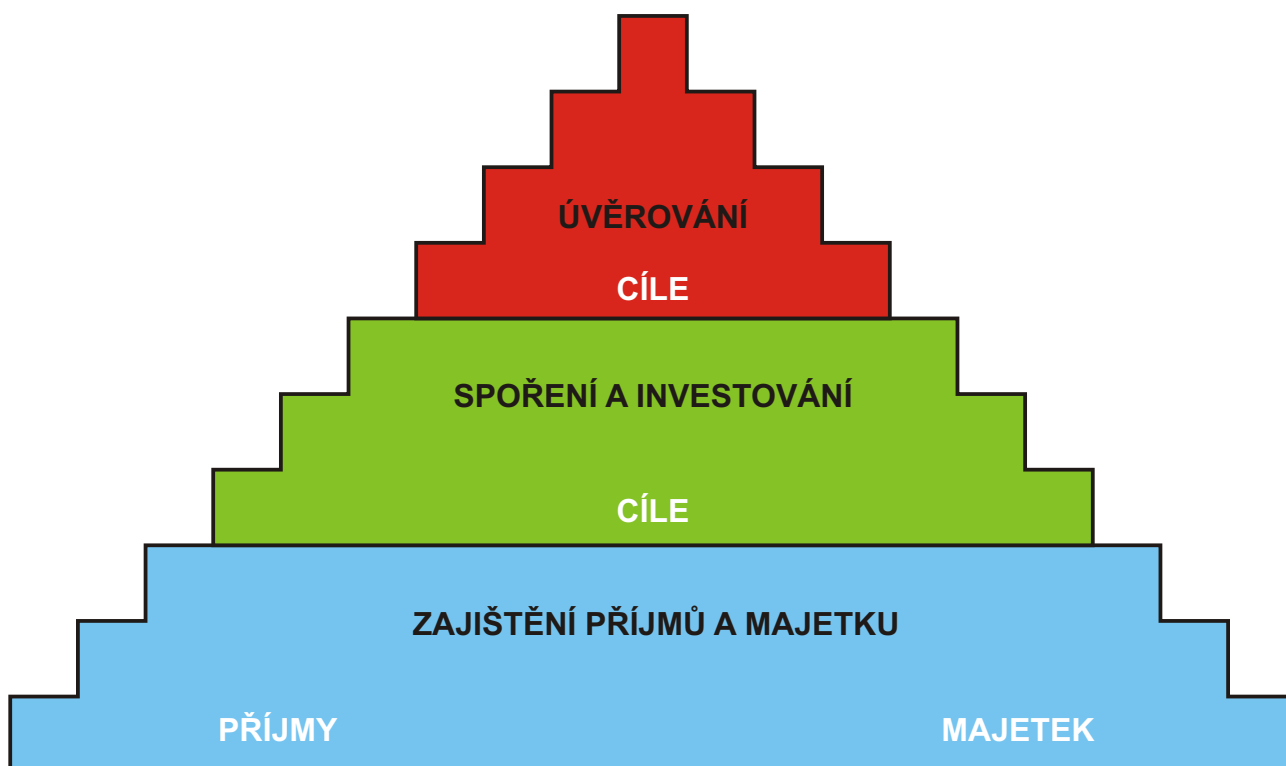
Schematicky by jednotlivé kroky analýzy mohly vypadat takto:

DEFINICE CÍLŮ A PRIORIT	BILANCE PASIV A AKTIV KALKULACE ZDROJŮ
AUDIT STÁVAJÍCÍHO ŘEŠENÍ	ANALÝZA RIZIK

9.1.2 Osobní finanční plán (OFP)

Výstupem z analýzy je osobní (rodinný) finanční plán. Vypracování finančního plánu resp. projektu je obdobou projektu domu. Návrh lze rozdělit na tři na sebe navazující podlaží.

Pyramida osobního finančního plánu

Nejspodnějším podlažím – takovými dobrými základy – by měla být stabilizace stávající životní úrovně, **ochrana a zajištění stávajícího majetku a příjmů**. Na základě analýzy rizik vybereme vhodné produkty k zajištění těchto rizik, vesměs se jedná o vhodné a cenově optimální pojistné produkty.

Druhé podlaží tvoří akumulace a zhodnocování finančních prostředků pro budoucí použití k realizaci svých cílů – **spoření a investování**.

Třetí nejvyšší patro tvoří **úvěrování**. Jsou situace, kdy využití cizích prostředků (půjčování) je jediným vhodným způsobem jak svých cílů dosáhnout (obvykle je tímto cílem vlastní bydlení).

Plán by měl být vytvořen tak, aby ho bylo možno v budoucnu upravit či přepracovat podle aktuální životní situace a změn, které s sebou život nese.

9.1.3 Realizace OFP

Třetí fází procesu finančního plánování je vlastní realizace OFP. Realizace finančního plánu začíná uzavřením smluv na vybrané finanční produkty a pokračuje pravidelným zasíláním plateb do určených finančních produktů. Součástí realizace plánu může být také vypořádání a zrušení nevhodných stávajících finančních produktů.

9.1.4 Revize OFP

Revize finančního plánu je poslední fází procesu a časově se prolíná s fází realizace. Také OFP podléhá v čase změnám stejně, jako se vyvíjí naše životní situace. Plán by měl reagovat na zásadní změny životní situace a měl by být v tomto duchu upravován a korigován. Stejně tak bychom měli průběžně kontrolovat, zda nedochází k nějakým komplikacím – např. nižší než předpokládané výnosy, zvýšení úrokové sazby úvěru apod. Tyto nesrovnalosti je třeba včas řešit, jinak by mohlo dojít k ohrožení našich cílů. Ke kontrole a revizi plánu by mělo dojít vždy při nějaké závažné změně jinak běžně jednou ročně.

9.2 Jak sestavit finanční plán

V principu máte dvě možnosti: Nechat si jej sestavit od odborníka, nebo se spolehnout na vlastní znalosti a úsudek a zkusit to sami.

9:2:1 Vlastní tvorba OFF

Pokud si věřím, můžu si jednoduchý finanční plán sestavit sám.

Nejprve si zkusím načrtnout svou **vlastní rozvahu aktiv a pasiv**. Na levou stranu sepiši všechna svá aktiva a jejich hodnoty a na pravou stranu všechna svá pasiva a jejich hodnoty. Rozdíl aktiv a pasiv je moje osobní čisté jmění. Ukazuje, jaký majetek vlastním.

V dalším kroku si sestavím svou **vlastní výsledovku**. Výsledovka zachycuje příjmy a výdaje. Sepíši všechny své roční příjmy a pod ně své roční výdaje. Pokud mám příjmy větší než výdaje, je to samozřejmě lepší než naopak, ale ani to ještě samo o sobě není být důvod ke spokojenosti. Musím ještě porovnat své čisté roční příjmy – tedy celkové příjmy minus celkové výdaje – s mým osobním čistým jměním. Měl bych si v této souvislosti položit tyto otázky: Spořím ze svého příjmu dostatečné částky? Mám dostatečně naspořeno vzhledem ke svému věku?

Dobrá. Zatím mám sestaven přehled majetku, tedy mých aktiv a pasiv a taky mám obrázek o tocích svých peněz. Vím, odkud je беру a kam je dávám. Při finančním plánování bych měl postupovat podle hierarchie finančních potřeb od potřeb základních k potřebám vyšším. Jakmile mám vyřešeny základní finanční potřeby, tedy bydlení a stravu, měl bych si promyslet, jaké jsou moje další – vyšší finanční potřeby. Hned o stupeň výše stojí potřeba bezpečí, potřeba **pojistit se proti nepříznivým událostem v životě, proti náhlým ztrátám**. Tedy projdu si hlavní rizika ohrožující mé příjmy a můj majetek a pokusím se je rozumě zajistit zejména s využitím pojistných produktů (viz kapitola Jak na pojištění v praxi).

Jestliže jste pojištěni, pak máte vyřešenu část pasivních finančních potřeb. Pasivních proto, že samy nepřinášejí nové hodnoty, jen zabraňují jejich ztrátám. Vyšší finanční potřeby jsou již potřebami aktivními. Dochází v nich k nárůstu a hromadění hodnot v čase a je s nimi spojeno investiční riziko. Základní aktivní finanční potřeba každého člověka souvisí s důchodovým věkem. Potřeba mít klidné, pohodlné a finančně nezávislé stáří, je na mysli téměř každého z nás. V této souvislosti je potřeba zřetelně říct: Klidné, pohodlné a finančně nezávislé stáří vám nezajistí stát. Zajistit si ho můžete pouze a jedině sami. V budoucnu lze totiž očekávat, že důchody budou v poměru k průměrným platům klesat a na slušný život už Vám nebudou stačit. Spoření na stáří by tedy určitě měl být jeden z mých dlouhodobých cílů, k tomu nejlépe využiji pravidelné investování do otevřených podílových fondů. **Pokud chcete, aby vaše finanční nezávislost rostla, aby se zvyšovaly vaše možnosti a abyste si prožili stáří podle svých představ, musíte spořit alespoň 10 % ze svých příjmů.** Teď možná namítnete: Jak mohu spořit 10% ze svých příjmů, když jen tak tak vyjdu s penězi po zaplacení všech účtů? Na to lze opovědět otázkou: jak budete chtít vyjít s penězi ve stáří, kdy budete muset pořád platit všechny své účty, ale vaše příjmy budou mnohem nižší než teď? A jak se vyrovnáte s mimořádnou životní situací, kterou budou doprovázet mimořádné výdaje, například při dlouhodobé nemoci, nebo výpadku příjmů při delší ztrátě zaměstnání? Na všechny tyto případy je nutno myslet dopředu a připravit se na ně.

Obdobně jako v případě cíle ZAJIŠTĚNÍ NÁPENZI posoudíte své další cíle a vytýčíte si cestu k nim – tedy využití vhodných finančních produktů pro jejich naplnění.

Na závěr zbývá jen maličkost – zorientovat se v široké nabídce finančních institucí a vybrat konkrétní optimální finanční produkty.

Že se vám to zdá trochu složité? Tak využijte služby profesionálů!

9.2.2 Využití služeb finančního poradce k profesionálnímu zpracování OFF

Pokud chcete opravdu účinný finanční plán, obraťte se na odborníky – profesionální finanční poradce. Skutečně kvalitní a nezávislý finanční poradce zná velmi dobře celý finanční trh a aktuální možnosti na trhu, zná optimální metody, které klientovi pomůžou, aby dosáhl svých cílů, a zná konkrétní produkty a jejich ceny a umožní tak najít klientovi řešení ušité na míru.

Finanční poradce vám pomůže zejména:

- Určit cíle, kterých chcete dosáhnout. Tedy ujasnit si, co si chcete koupit, za co chcete v budoucnu utratit peníze.
- Dát do souladu vaši současnou finanční situaci a budoucí cíle. Jinými slovy zvážit, jestli máte dostatečné příjmy na to, abyste si mohli koupit to, co chcete.
- Najít cíle, které mají větší prioritu a musíte je upřednostnit, a cíle, které takovou prioritu nemají a musíte je trochu odložit.
- Vyhnout se některým drahým úvěrům. Buď se povede na danou věc naspořit, nebo vám pomůže zařídit levnější úvěr. Když budete na své cíle včas připraveni, máte větší šanci!
- Najít vhodné portfolio spořicí a investičních produktů, protože zná váš časový horizont, kdy budete peníze potřebovat. Čas je nejdůležitější faktor pro nastavení portfolia. Když ho neznáme, budeme mít vždy portfolio, které nebude mít odpovídající vlastnosti.
- Určit rizika, která vám hrozí, a najít pro ně vhodné pojistky. Abychom měli pojištěné právě to a jen to, co opravdu potřebujeme, a neplatili zbytečně peníze navíc.

Pozor ovšem na tzv. finanční poradce, kteří však nejsou nic jiného než **prodejci finančních produktů** a to ještě třeba jen určité finanční instituce či finanční skupiny. Takovíto „finanční poradci“ mají zájem jen prodat produkty, které mají v nabídce, a zpracováním „finančního pseudoplánu“ maskují svou snahu prodat klientovi co nejvíce produktů se ziskem tučné provize z prodeje. Pro klienta však obvykle opravdový optimální finanční program nehledají.

Jak se dá ještě poznat kvalitní nezávislý finanční poradce? Profesionální finanční poradce nezačíná tím, že vám ihned začne nabízet nějaký finanční produkt. Nejprve si vás vyslechne a snaží se zjistit vaše potřeby. **Finanční poradce profesionál vám nechce prodat produkt, ale chce vám najít a nabídnout komplexní řešení.** Za tuto službu a nezávislé posouzení vhodných finančních produktů si samozřejmě nechá zaplatit. Nezávislý finanční poradce není prostě motivován prodejem konkrétního produktu a ziskem provizí z toho produktu. A z toho vyplývá i jeho systém odměňování formou honorářů. Také zde platí, že kvalitní služby vždy něco stojí! Zaplacený honorář se obvykle klientovi vrátí už během jednoho nebo dvou let.

Ve finančním poradenství je to stejné jako se všemi nabídkami služeb a produktů – ověřte si nejdříve reference a kompetentnost firmy, kterou finanční poradce zastupuje, popř. se zúčastněte úvodních (obvykle bezplatných) schůzek s více poradci a teprve pak si vyberte.

10. Finance a odpovědné a pozitivní myšlení

Každý z nás se přirozeně více v životě zabývá tím, co je nyní, a méně tím, co bude. Má-li něco nastat za velmi dlouhou dobu, pak se tím většina z nás zabývá ještě méně, pokud vůbec. Čím později se však na danou potřebu začínáme připravovat, tím horší možnosti řešení se nám nabízejí. Jediná zodpovědná rada zní – začít se na budoucí finanční potřeby připravovat včas. Tomu se říká také odpovědné finanční chování. Nejruznější životní situace s sebou přinášejí různé finanční úkoly a cíle. Nezodpovědné a neadekvátní finanční chování v různých životních situacích s sebou nese chyby a problémy, které se později těžce napravují. Níže uvádíme základní doporučení k využití jednotlivých finančních produktů pro jednotlivé životní fáze.

10.1 Odpovědné chování v různých životních situacích

Jaké situace vás v životě čekají a jaká je jejich finanční náročnost?

10.1.1 Svobodný a bezdětný

Pokud funguji sám, jsem často odpovědný jen sám vůči sobě. Chci si prožívat život podle svého, svých priorit a zájmů. V tomto období nemusím zabezpečovat jiné členy mé domácnosti, tedy je například úplný nesmysl sjednávat si životní pojištění.

Ale určitě bych si měl začít vytvářet finanční rezervu. Každý z nás má své záliby či případné plány do budoucna, které jsou či budou finančně náročné. Ať již plánujete cestovat po světě (zde nezapomeňte na cestovní pojištění!), máte rádi rybaření nebo jsou vaší vášní koně, většinou s sebou tyto zájmy nesou náklady, na které je dobře být připraven. V neposlední řadě je přirozeně důležité i myslet na dostatečnou finanční rezervu na nejruznější příležitosti – ať již pro řešení budoucích neočekávaných událostí nebo „jen“ pro klid duše. Zdají se vám výše uvedené věci jasné a samozřejmé? Vězte, že spousta lidí ano, ale velmi málo z nás se podle toho chová.

10.1.2 Manželský pár (bezdětný)

Pokud již v předchozím období života nebyl člověk součástí vzdělávání v oblasti financí, je nejvyšší čas tento problém napravit. Je vhodné využít různých vzdělávacích seminářů, časopisů, internetu a jiných zdrojů informací, které jsou nezbytné ke správnému nastavení kombinace finančních produktů.

V produktové oblasti by již nemělo chybět – ale jen u hlavního živitele domácnosti – životní pojištění s pojištěním pro případ smrti, vážných chorob, invalidity (úrazem či nemocí) a popř. úrazové pojištění na trvalé následky úrazu. V tomto období je totiž zajištění životních rizik levnou záležitostí a také vzhledem k tomu, že se jedná zpravidla o zdravého člověka, který již má představu o plánech do budoucna, pojistná ochrana tak už může být vhodně nastavena. Nezbytnou součástí by také mělo být zajištění majetku, odpovědnosti za škody a pojištění právní ochrany.

Předpokládáme, že oba manželé vydělávají. Kromě zařizování domácnosti ale myslíme už na zadní vrátka! Vedle zajištění rizik je zde nezbytná tvorba krátkodobých a dlouhodobých rezerv, včetně zajištění důchodu v seniorském věku. V kombinaci finančních produktů by neměly chybět investice do otevřených podílových fondů, doplňkově pak v určitých případech také stavební spoření. Pro krátkodobé rezervy lze využít spořicího účtu. Dobré je také využít příspěvků zaměstnavatele na penzijní připojištění a rezervotvorné životní pojištění, ale vlastní prostředky do těchto jinak nepříliš efektivních produktů doporučujeme omezit jen na povinné minimum.

Samozřejmostí je možnost využití úvěrů ze stavebního spoření či zajištění formou hypotéky. S touto oblastí tak souvisí i již zmiňovaná tvorba krátkodobých rezerv pro zajištění jejich splácení v případě nepříznivé životní situace.

Mezi časté chyby patří nevhodně nastavené produkty vzhledem k věku a době zbývajícím do odchodu do důchodu. Vzhledem k nemožnosti výběrů by tak mělo doplňkové penzijní spoření tvořit minimální měsíční výši a naopak otevřené podílové fondy by měly tvořit podstatnou část měsíční investice. Častou chybou bývá nastavení zajištění rizik bez dostatečně promyšlené pojistné ochrany a výše pojistných částek. Chybou je také nepromyšlené úvěrování na věci s dobou použitelnosti kratší než doba splácení úvěrů. Důležitá je tak účelná zadluženost a také upřímný odhad svých možností splácení.

10.1.3 Rodina s dětmi

Pro rodinu s dětmi platí obdobná pravidla a zásady jako pro bezdětný pár, jen s tím rozdílem, že zde musí být větší důraz na zajištění života a majetku a také tvorbu krátkodobých úspor. Nezbytnou součástí však také musí být zajištění životních rizik svých dětí. Vedle zajištění různých rizik klademe důraz i na tvorbu dlouhodobých úspor, to pro případ dřívějšího splacení úvěrů na bydlení nebo pro důležitější cíl, kterým může být také zajištění důchodu v seniorském věku. Vhodnou součástí by také mohlo být cestovní pojištění v případě zahraničních cest, a to pro celou rodinu.

Nejdůležitějším základem pro zodpovědné chování k rodinným financím v průběhu celého života je v tomto období zejména kvalitní informovanost. Důležitým úkolem pro toto období je vzdělávání svých dětí. Děti by si tak měly osvojit základní pravidla fungování rodinných financí, kterými jsou zejména zásady plánování, rozdělení příjmů a výdajů, tvorby rezerv, zajištění rizik, pojem úvěry a jejich oprávněná potřeba apod.

V oblasti produktové by jako základní stavební kámen nemělo chybět úrazové pojištění na trvalé následky úrazu. Důležitou součástí by mělo být také pojištění odpovědnosti za škodu. Zpravidla se vyvarujte různých forem kombinace životního pojištění se spořením, protože ten, kdo potřebuje být zajištěn, jsou samozřejmě rodiče. Pro zajištění budoucích potřeb dětí tak je vhodné využít kombinace stavebního spoření a investic do otevřených podílových fondů a odděleně zajistit úrazová rizika. K hospodaření s bezhotovostními penězi lze využít různých dětských bankovních účtů.

Chybou bývá špatné nastavení úvěrů vzhledem k možné době splácení, kdy lze rozdíl díky dlouhodobosti reinvestovat do otevřených podílových fondů. Často bývá problémem zajištění životních a majetkových rizik, která v případě nezajištěnosti značně omezí rodinné plány do budoucna.

10.1.4 Studium dětí na vysoké škole

Studenti by získané teoretické informace měli aplikovat v praxi. To znamená, že kapesné, které dostávají od rodičů, by se prakticky měli naučit rozdělovat na výdaje nezbytně nutné a výdaje ostatní. Důležitá je také vlastní zodpovědnost na zajištění příjmů formou pravidelných i nepravidelných výpomocí či pracovních poměrů. Velice důležité je opět vzdělání, které by již mělo zahrnovat vzdělání v oblasti zhodnocení výhod a nevýhod jednotlivých produktů tak, aby byli schopni zhodnotit jejich nezbytnost nebo naopak nevhodnost.

Doba, kterou děti tráví vzděláním, se prodlužuje. Jistě bude vaším záměrem poskytnout dětem nejlepší možné vzdělání, tedy budete usilovat o to, aby studovali co nejdéle. Jakákoliv forma studia na vysoké škole (i vyšší odborné) je finančně náročná a vaše děti budou potřebovat vaši pomoc. Samozřejmě, roční cena studia bude velmi závislá na typu zvolené školy, možnostech ubytování studenta apod., ale klidně můžeme říci, že 100 000 Kč ročně to bude určitě. Při předpokládaném studiu 5 let se jedná již o půl milionu korun. Je-li vašemu dítěti např. právě 9 let, máte nejvyšší čas začít spořit.

V oblasti produktové by nemělo opět chybět úrazové pojištění, spořicí účty, běžné účty pro studenty, stavební spoření, případně investice do otevřených podílových fondů. Je zde možnost využít úvěrů na zajištění vzdělání, které jsou oprávněné, neboť do budoucna zvyšují příjmy. Mnohem jednodušší a efektivnější je však použití rezerv, které vytvořili rodiče pro vzdělání svých dětí. Nezbytnou součástí by také mělo být cestovní pojištění v případě zahraničních cest.

Chybou v tomto období jsou samozřejmě zejména nevhodně vybrané produkty, které buďto nekvalitně zajišťují životní rizika nebo naopak jsou dosti drahým spořením, které tak jsou nevhodné k tvorbě dlouhodobých dětských a studentských rezerv.

10.1.5 Zajištění na stáří

Již dobře víte či tušíte, že spolehnout se na státní důchod bude čím dál více nejistý podnik a že jedinou jistotu budete mít v tom, jak se připravíte vy sami.

Uvědomte si, že váš státní důchod bude činit jen 30% – 50% vašeho předchozího průměrného čistého příjmu. Dá se očekávat, že tento podíl se bude v budoucnu ještě dále snižovat. Vy sami nejlépe znáte finanční náročnost vašeho životního stylu, a proto byste si měli umět spočítat, kolik je třeba na zajištění vašeho důstojného života na dalších třeba 15 let. Jednoznačně nejvhodnější a nejefektivnější variantou je zde spoření formou pravidelného investování do otevřených podílových fondů. Čím dříve začnete, tím lépe.

10.1.6 Předdůchodový a důchodový věk

Finančním úkolem pro toto období je maximální důraz na tvorbu rezerv pro zajištění důchodu. Zajištění životních rizik by mělo představovat spíše jen zajištění úrazu a hospitalizace. Ostatní zajištění je zpravidla bezpředmětné, neboť na příjmech těchto lidí nejsou závislí ostatní členové rodiny a úvěry jsou zpravidla již splacené nebo jejich celková výše je minimální. Důležitým prvkem je tvorba krátkodobých rezerv a také majetkové pojištění. Investice do otevřených podílových fondů jsou možné, je nutné však dbát na správné nastavení investiční strategie vzhledem k době, která zbývá do odchodu do důchodu a také využití možnosti zamykání zisků těchto investic.

V tomto období při čerpání úspor jsou nezbytnou součástí produkty, které udržují reálnou výši kapitálu, který byl naspořen v průběhu celého života. Pro krátkodobé rezervy můžeme využívat spořicíh účtů. Pro rezervy dlouhodobější povahy pak otevřené podílové fondy.

Chybou může být používání jen bankovních produktů nebo naopak nevyužití žádných produktů a držení rezervy doma „pod polštářem“. Problémem může být také neinformovanost seniorů o zajištění bezpečnosti jejich vkladů v jednotlivých produktech či využívání úvěrů na obvyklé lidské potřeby, na které by z předchozích životních fází měly být vytvořeny rezervy.

10.1.7 Údržba nemovitosti

Ať již nemovitost vlastníte, nebo se na to právě chystáte, dříve či později zjistíte důležitou věc: koupí, eventuálně splacením poslední hypoteční splátky, to zdaleka nekončí. Vlastnictví nemovitosti s sebou nese náklady – je třeba se o ni starat. Ať již se jedná o dům či byt a jeho současný stav je dobrý či skvělý, budete v budoucnu potřebovat prostředky na jeho údržbu. Životnost spotřebičů i stavebních komponent (střecha, okna) je omezená. Ať již průběžně či v pravidelných cyklech, bude to jednou za pár let stát pár set tisíc korun. Je důležité dodat, že stejný princip platí i pro případ, že máte v plánu v budoucnu koupit nemovitost větší, než je ta vaše stávající.

*Přirozeně nejlepším přístupem je řešit vaše finanční potřeby a následné investiční plány a strategie s odborníky, kteří vám tyto hrubé představy převedou do konkrétních čísel, částek a návrhu řešení, jak se na dané situace co nejlépe připravit. Také nastavení jednotlivých parametrů výše uvedených produktů a jejich kombinace je práce pro odborníka – poraďte se tedy s **rodinným finančním poradcem** a nechte si přizpůsobit vaše finanční produkty vašim konkrétním požadavkům a finanční situaci. Výše uvedená doporučení jsou jen všeobecného charakteru a je tak nutno počítat s nutností individuálního nastavení těchto produktů.*

10.2. Myšlení milionářů

Finanční gramotnost je pro úspěšné hospodaření s financemi velmi důležitá, sama o sobě vám však peníze nevydělá. To je na vás, na vašich schopnostech a především – ať se to zdá nepravděpodobné či překvapivé – na vašem myšlení a podvědomí.

T. Harv Eker ve svém světovém bestselleru JAK MYSLÍ MILIONÁŘI říká: „Dejte mi pět minut a předpovím váš finanční osud až do konce života!“ Každý z nás má totiž v podvědomí z dětství uchovaný model zacházení s penězi – a většina z nás špatný. Ten ale ovlivňuje naše rozhodování o penězích. Proto je mezi námi jen málo milionářů. Dokud toto chybné myšlení nezměníte, nemůžete být bohatí. Bohatství není přímý produkt tvrdé práce, vzdělání, štěstí ani talentu. Bohatství je jakýsi vedlejší produkt našich bohatých podvědomých vzorců. Tudíž otázka zní: **Jak změnit své myšlenky o penězích, aby se změnil i obsah naší peněženky?**

Co odlišuje bohaté od zbytku populace? Nejsou to jen peníze samotné, je to i jejich mentalita. Mají jiný pohled na svět, nebojí se riskovat a vidět věci jinak. **V následující, poslední části uvádíme některé hlavní odlišnosti v myšlení bohatých, v myšlení milionářů, které pro vás mohou být inspirací na cestě nejen finančním životem** (výťah z knihy Steve Siebold: Jak přemýšlejí bohatí).

Průměrní lidé si myslí, že peníze jsou kořenem všeho zla.

Bohatí naopak věří, že kořenem zla je chudoba.

Je nám vtoukáno do hlavy, že bohatství je něco špatného, nečestného. To je důvod, proč lidé s nižšími příjmy vnímají bohatství jako něco, za co by se měli stydět. Bohatí samozřejmě vědí, že peníze vám štěstí nepřinesou, ovšem jsou si také vědomi toho, že dělají život mnohem snazší a zábavnější.

Průměrní lidé si myslí, že sobectví je neřest. Bohatí lidé si myslí, že sobectví je ctnost.

Bohatí lidé se starají sami o sebe. Nepředstírají, že chtějí spasit svět. Lidé ze střední vrstvy vnímají tento přístup negativně. To je také důvod, proč nikdy nezbohatnou. Jestliže se nedokážete postarat sami o sebe, těžko můžete pomáhat druhým. Nemůžete dát to, co nemáte.

Průměrní lidé spoléhají na druhé. Bohatí lidé berou osud do svých rukou.

Lidé většinou čekají na to, co jim spadne do klína, že za ně problém vyřeší někdo jiný – vláda, šéf, manželka a podobně. Bohatí lidé jsou akční a spoléhají se sami na sebe.

Průměrní lidé si myslí, že se bohatství poji se vzděláním.

Bohatí lidé věří ve specifické znalosti a dovednosti.

Boháči se většinou nemohou pochlubit tituly z Oxfordu. K bohatství jim často pomohla znalost specifického odvětví. Nevěří ve formální vzdělávání. Neřeší cestu, ale cíl.

Průměrní lidé vzpomínají na staré dobré časy. Bohatí lidé sní o skvělé budoucnosti.

Milionáři věří ve své sny a malují si budoucnost růžově. Ti, kteří si myslí, že to nejlepší už mají za sebou, jsou často nešťastní a trpí depresemi.

Průměrní lidé spojují peníze s emocemi. Bohatí lidé uvažují racionálně.

Průměrným lidem často stačí, když si našetří dostatek peněz na stáří. Bohatí vnímají peníze jako studnici příležitostí, mechanismus, který funguje podle určitých pravidel.

Průměrní lidé se živí prací, která je nebaví. Bohatí jdou za svými sny.

Bohatí dělají to, co je baví. A jsou za to navíc královsky odměněni. Lidé ze střední třídy dělají často práci, kterou nemají rádi, jen proto, aby se slušně uživil.

Průměrní lidé se bojí pomýšlet vysoko, aby se vyhnuli zklamání. Bohatí mají rádi výzvy.

Psychologové často lidem radí, aby si nestanovovali příliš vysoké cíle. Bohatí by bez velkých snů nikdy neuspěli.

Průměrní lidé si myslí, že pro bohatství musejí něco udělat. Bohatí věří, že musíte někým být.

Lidé se většinou orientují na krátkodobé cíle a momentální výdělky. Bohatí se učí postupně, ať už svými úspěchy, nebo pády. Vědí, že výsledky se nakonec dostaví. A budou stát za to!

Průměrní lidé si myslí, že nejdříve potřebují vydělat peníze, aby se jim podařilo zbohatnout.

Bohatí využívají peněz druhých.

Na rozdíl od lidí z nižších příjmových skupin se bohatí lidé nebojí využívat k investování peněz druhých. Pokud daný projekt stojí za to, nečekají, až na něj sami vydělají.

Průměrní lidé spojují finanční trhy s logikou a strategií.

Bohatí vědí, že trhy hýbou emoce a chamtivost.

Investování není pouze o strohých matematických vztazích. Bohatí lidé vědí, že jsou trhy do velké míry ovlivňovány strachem a chamtivostí.

Průměrní lidé si žijí nad poměry, bohatí žijí pod své možnosti.

Je to prosté – bohatým zbývá, protože vydělávají tolik peněz, že je nestačí utrácet. Mohou si žít jako králové, ale stále mají dostatek peněz na horší časy. Nejbohatší lidé vědí, že s každou neuváženou útratou ukrajují ze své finanční svobody. Když si bohatý člověk něco pořídí – letadlo, ostrov – obvykle má opět za lubem byznys.

Průměrní lidé učí své děti, jak přežít. Bohatí je učí, jak zbohatnout.

Bohatí rodiče seznamují své děti již v raném věku s tím, co znamená být bohatý nebo chudý. Často je bohatým lidem vyčítáno, že učí své děti se dívat na chudé svrchu. Je to ale trochu jinak. Čím dříve dítě pochopí objektivní realitu, tím lépe. Pak má totiž šanci se svým životem něco udělat.

Průměrní lidé se kvůli penězům stresují. Bohatí nacházejí díky penězům klid v duši.

Střední třída vnímá peníze jako nutné zlo. Bohatí se nebojí přiznat, že peníze mají moc vyřešit většinu problémů. V penězích vidí svobodu.

Průměrní lidé preferují zábavu před vzděláním. Bohatí upřednostňují vzdělávání.

Bohatí lidé neinvestují mnoho prostředků do klasického školního vzdělání, ale dokáží sílu vzdělání ocenit. Když vstoupíte do sídla movitého člověka, většinou narazíte na obrovskou knihovnu plnou naučných knih. Střední třída se raději přečte román, bulvár nebo zábavný časopis.

Průměrní lidé si bojí říct o peníze. Bohatí vědí, že si říkají o svobodu.

Průměrní lidé se chovají, jako by žádné peníze nepotřebovali. Neumějí si vyjednat vyšší plat, nechají se okrádat. Bohatí lidé se nebojí přiznat, že peníze jsou zásadní, jsou o nich ochotni dlouze jednat, protože dokážou vyřešit většinu problémů. Bez peněz nevyřešíte nic, co se s penězi vyřešit dá. Peníze dokážou osvobodit. Když jde o peníze, jdou emoce stranou. Přicházejí chladné počty. Proto bohatí vydělávají.

Průměrní lidé si myslí, že bohatý člověk rovná se snob.**Bohatí se však jen chtějí obklopit lidmi s podobným smýšlením.**

Chudí se rádi utápějí ve zkáze a beznaději. To, že bohaté označí šmahem za snoby, jim pomáhá cítit se lépe. Této negativní náladě se bohatí raději vyhnou, a proto se stýkají mezi sebou.

Průměrní lidé spoléhají na loterie. Bohatí lidé spoléhají na sebe.

Masy lidí čekají na tah šťastných čísel, modlí se v domnění, že to je jediná cesta k prosperitě. Věří, že Bůh, vláda, jejich nadřízený nebo životní partner vyřeší jejich problémy. Bohatí na teoretickou náhodu nespolečají. Jednají. Své problémy si řeší sami, tedy rychleji a efektivněji. Statistika nejlépe říká, zda je pravděpodobnější dosažení bohatství čekáním na jackpot, nebo podnikáním.

Průměrní lidé se zaměřují na úspory, bohatí na výdělek.

Obyčejní lidé šklublí každou korunu a velké příležitosti si nechávají proplouvat mezi prsty. Bohatí zajímají velké peníze a potenciální výdělek.

Průměrní lidé mají rádi bezpečí. Bohatí vědí, kdy se vyplatí riskovat.

Každý investor občas prodělá. To ale bohaté neodrazuje. Vědí, že v konečném součtu se jim investování vyplatí.

Průměrní lidé mají rádi svůj klid, bohatí si libují v nejistotě.

Pokud chcete zbohatnout, musíte se naučit žít v nejistotě. To ale střední třídu děsí, lidé totiž většinou dávají přednost psychickému i fyzickému pohodlí.

Průměrní lidé nikdy nespojují zdraví s penězi.**Bohatí vědí, že jim peníze mohou zachránit život.**

Bohatí jsou ochotni kvůli svému zdraví sáhnout hluboko do kapsy. V USA jsou mnohdy zapsáni ve sdruženích, která fungují v podstatě jako elitní zdravotní pojišťovny, které poskytují ty nejlepší služby. V některých bohatých čtvrtích mají k dispozici doktora 24 hodin denně.

Průměrní lidé si myslí, že se musejí rozhodnout mezi rodinou a vidinou bohatství.**Bohatí vědí, že mohou mít obojí.**

Myslíte si, že musíte obětovat veškerý čas strávený s vašimi blízkými, pokud chcete nashromáždit jmění? Pouhý mýtus. Záleží na vašem postoji. Pokud vaše životní filozofie vychází z lásky a představy hojnosti, nemusíte se vzdávat předem.

Průměrní lidé posuzují peníze emocemi. Bohatí lidé logikou.

Průměrní lidé mají dojem, že při dostatečném majetku už nikdy nebudou muset pracovat. Bohatí lidé naopak dobře vědí, že peníze jsou jako potraviny. Při delším uskladnění ztrácejí na hodnotě. Proto nepěstují k penězům žádný emotivní kult a přistupují k nim věcně jako k nástroji na využití okamžitých možností a příležitostí. Nic víc, nic míň. Kdo se s penězi neumí rozloučit, pomalu o ně přichází a chudne.

Věříme, že tento materiál vám bude užitečný a pomůže vám ve správné orientaci ve světě financí. Hodně štěstí a hodně peněz!

Použité prameny

SLABIKÁŘ FINANČNÍ GRAMOTNOSTI (kolektiv autorů, 2011, 2. aktualizované vydání)

OSOBNÍ A RODINNÉ FINANCE (Petr Syrový, Martin Novotný, 2003)

INVESTIČNÍ STRATEGIE PRO TŘETÍ TISÍCILETÍ (Pavel Kohout, 2000)

INVESTOVÁNÍ PRO ZAČÁTEČNÍKY (Petr Syrový, 2010, 2. přepracované vydání)

JAK SE SPRÁVNĚ POJISTIT (Luděk Maar, 2004, Knihovnička osobních financí)

RODINNÉ FINANCE OD A DO Z (Martin Novotný, Petr Syrový, 2004, Knihovnička osobních financí)

JAK CHYTŘE INVESTOVAT (Pavel Jílek, 2004, Knihovnička osobních financí)

Interní vzdělávací materiály společnosti Ertrag & Sicherheit

Internetové články